ΠΑΝΔΩΡΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ.

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΤΡΙΤΟΣ.

ΑΠΟ ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1862 ΜΕΧΡΙΣ ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1863.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Μακρηγιάννη
Γεωργίου Δημ. Α.

ΑΘΗΝΗΣΙΝ,

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΠΑΝΔΩΡΑΣ.

(Ὁδὸς Πειραιῶς.)

1863.

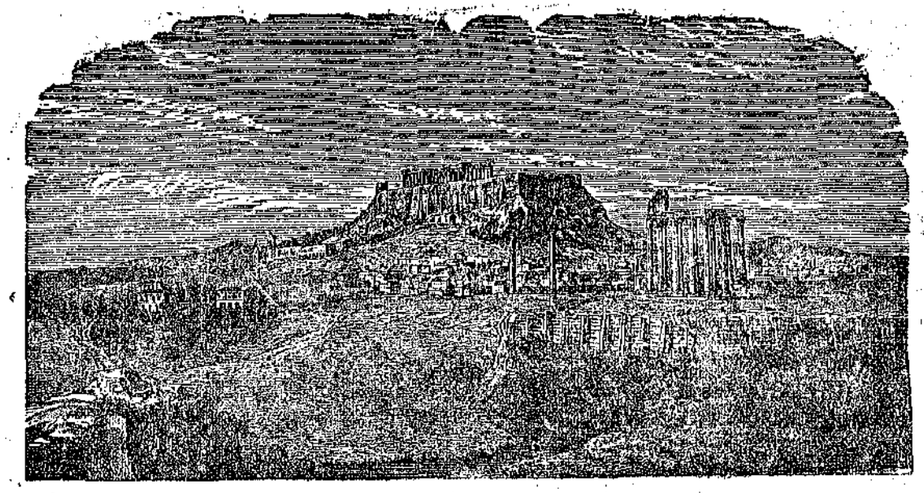

ΠΑΝΔΩΡΑ

1 ΙΟΥΝΙΟΥ, 1862. ΤΟΜΟΣ ΙΓ'. ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 293.

ΟΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΦΑΓΟΙ.

—ooo—

Ἡ Ἀγγλία προσέθετο τὸ παρελθὸν ἔτος εἰς τὰς κατὰ τὸν ὠκεανὸν ἀποικίας αὐτῆς καὶ τὰς νήσους Βίτι ἢ Φίτζι, αἵτινες ἀποτελοῦσι τὸ ἀξιολογώτατον τῶν δευτερευόντων ἀρχιπελάγων τῆς Ὠκεανίας· διότι ἡ συστὰς αὕτη εἶναι ἡ ἀνωτέρα καὶ τῆς τῶν Σάνδουίτς καὶ Ταΐτης οὐ μόνον διὰ τὴν ἔκτασιν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ εὐλίμενον, καὶ τὸ ὑγιεινὸν τοῦ κλίματος καὶ τὸ ἄφθονον καὶ ποικίλον τῶν προϊόντων. Ἀπέχουσαι ἐξ ἴσου καὶ τῆς Αὐστραλίας καὶ τῆς νέας Ζελανδίας πρὸς τὴν Ἀμερικὴν, θέλουσι κατασταθῆ πλείονος λόγου ἄξιαι ὅταν ὁ ἀμερικανικὸς ἰσθμὸς γίνῃ προσιτὸς εἰς τὴν ναυτιλίαν, ἢ καὶ ὅταν ἀτμόπλοια διαπλέωσι τακτικῶς πάντα τὸν Εἰρηνικόν.

Περίεργοι εἶναι αἱ περιστάσεις ἐξ ὧν παρακινηθεῖσα ἡ Ἀγγλία κατέκτησε τὰς νήσους ταύτας. Πρό τινων ἐτῶν εἶχεν ἐν αὐταῖς πρόξενον, πρὸς τούτῳ δὲ καὶ τινας ἱεραποστόλους μεθοδιστὰς, σωτηρίαν μετερχομένους ἐπιῤῥοὴν ἐπὶ τοὺς ἀγρίους αὐτῶν κατοίκους· ἡ τοῦ προξένου μάλιστα ἐπί τινα τῶν πρώτων ἀρχηγῶν Ταμβακὰ καλούμενον, διαμένοντα ἐπὶ τῆς Βίτι Λέβου, τῆς μεγαλητέρας τῶν νήσων, ὑπῆρχε μεγίστη. Πρὸς τὸν ἀρχηγὸν τοῦτον ἔδωκαν οἱ Ἄγγλοι ἢ τοὐλάχιστον ἐπέτρεψαν νὰ οἰκειοποιηθῇ τίτλον βασιλέως, *Τυΐ Βίτι*· πολὺ ὅμως δὲν παρῆλθε καὶ μετενόησε, διότι, οἱ Ἀμερικανοὶ, ζητοῦντες ἱκανοποίησιν διά τινας ζημίας γενομένας αὐτοῖς ἀπετάθησαν πρὸς τὸν φέροντα τίτλον βασιλέως καὶ ἐζήτησαν χρηματικὰς ἀποζημιώσεις. Ἐπειδὴ δὲ οὗτος ἀπεκρίθη ὅτι ὁ τίτλος δὲν ἔδιδεν αὐτῷ καὶ εὐθύνην τόσον εὑρεῖαν, καὶ ὅτι πολλὰ τῶν γενομένων κατὰ τὸ Ἀρχιπέλαγος δὲν ὑπήγοντο εἰς τὴν δικαιοδοσίαν αὐτοῦ, οἱ Ἀμερικανοὶ δὲν ἐπείσθησαν· ἀλλ' ἀπαγαγόντες αὐτὸν εἰς πλοῖον προέτειναν ἐν τῶν δύο, ἢ ἀποζημίωσιν ἢ ἀγχόνην. Ἐννοεῖται ὅτι ὁ Μεγαλειότατος προετίμησε τὸ πρῶτον· ἀλλὰ πῶς ν' ἀποτίσῃ τριακοσίας χιλιάδας δραχμῶν; νομισμάτων χρῆσις οὐδεμία ἐγίνετο κατὰ τὰς νήσους· ἐκείνας, κατὰ δὲ τὰς συναλλαγὰς ἐδίδοντο ἐμπορεύματα ἀντὶ ἐμπορευμάτων. Ἐν τούτοις εὑρισκόμενος, ἐζήτησε τὴν γνώμην τοῦ φίλου προξένου· οὗτος δὲ προέτρεψεν αὐτὸν νὰ ὑποβάλῃ καὶ ἑαυτὸν καὶ τὰς νήσους ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ἀγγλίας, ἥτις ἤθελεν ἀναλάβει τὴν ἀπότισιν τῶν ὀφειλομένων. Μεταβὰς δὲ εἰς Ἀγγλίαν ἐπὶ τούτῳ ἔφερε καὶ δείγματα ἐγχωρίου βάμβακος, ἅτινα ἐκρίθησαν ἄριστα. Καὶ ταῦτα μὲν ἐγένοντο τὸ 1859 ἔτος· ἀλλ' ἡ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις, νομίζουσα ὅτι ὁ Ταμβακὰ δὲν εἶχεν ἐξουσίαν ὥστε παραχωρήσῃ ὅλον τὸ Ἀρχιπέλαγος καὶ ἐπιθυμοῦσα νὰ πορισθῇ ἀκριβεστέρας εἰδήσεις, δὲν ἐδέχθη

ἀμέσως τὴν πρότασιν. Ἀπέστειλε λοιπὸν ἐκ νέου τὸν πρόξενον εἰς τὰς νήσους, ἐπιτάξασα αὐτῷ νὰ λάβῃ καὶ ἄλλου τινὸς ἰσχυροῦ ἀρχηγοῦ τὴν συγκατάθεσιν, τοῦ Κουρουδουάδα, ὅστις κυβερνᾷ τὸ ἥμισυ τῆς μεγάλης νήσου. Ἐστάλη δὲ καὶ ἀνώτερός τις ἀξιωματικὸς ἵνα ἐξακριβώσῃ τίνα ἄρα ὠφελήματα ἤθελε πορισθῆ ἡ Ἀγγλία ἐκ τῆς προστασίας. Ἀλλὰ καὶ ὀνομαστός τις βοτανικὸς συνώδευσεν αὐτόν. Ἐπειδὴ δὲ αἱ παρὰ τῶν δύο δοθεῖσαι πληροφορίαι ἦσαν εὐχάριστοι, ἡ Ἀγγλία ἐδήλωσε τὸ 1861 ἔτος ὅτι ἐδέχετο τὴν παρὰ τῶν ἀρχηγῶν τοῦ Βιτίου ἀρχιπελάγους γενομένην παραχώρησιν.

Ἔκτοτε λοιπὸν κατεστάχθη ἡ συστὰς τῶν νήσων τούτων μετὰ τῶν ἄλλων ἐν Ὠκεανίᾳ ἀποικιῶν τῆς Ἀγγλίας. Ἐπειδὴ δὲ πρὸ τῆς κατοχῆς καὶ μετ' αὐτὴν πολλαὶ εἰδήσεις ἐδημοσιεύθησαν περὶ αὐτῶν καὶ περὶ τῶν ἀξιολόγων ἠθικῶν μεταβρυθμίσεων ὅσας ἐπέφερεν ὁ ἀκαταγώνιστος ζῆλος τῶν ἱεραποστόλων, θέλομεν συγκεφαλαιώσει ἐνταῦθα ὀλίγας τινάς, τὰς περιεργοτέρας.

Α'.

Τὸ Ἀρχιπέλαγος Βίτι σύγκειται ἐκ διακοσίων νήσων καὶ νησιδίων, ἐξ ὧν δύο μόναι εἶναι ἄξιαι λόγου, ἡ Βάνουα Λέβου, καὶ ἡ Βίτι Λέβου. Ἔχουσι δὲ αἱ δύο τριάκοντα πέντε ἕως τεσσαράκοντα λευγῶν μῆκος. Καὶ ἡ μὲν πρώτη εἶναι στενή, ἡ δὲ δευτέρα σχεδὸν στρογγύλη καὶ ὡς ἔγγιστα μακρὰ ὅσον καὶ πλατεῖα. Περὶς δὲ τούτων κεῖνται ἄλλαι τινές, πολὺ μὲν μικρότεραι, κατῳκημέναι ὅμως, καὶ μετὰ ταύτας πλῆθος νησιδίων καὶ βράχων διεσπαρμένων εἰς τὸ ἐπάπειρον.

Τὸ ἀρχιπέλαγος τοῦτο ἐτάχθη εἰς τὴν Μελανησίαν, πρὸς τὰ ἄκρα τῆς ὁποίας σχηματίζει ἀκρωτήριον προχωροῦν πρὸς τὴν Πολυνησίαν· ἡ γεωγραφικὴ δὲ αὕτη κατάταξις δὲν ἐγένετο αὐθαιρέτως· διότι οἱ κάτοικοι ἔχουσι χαρακτῆρας πολλὰ διαφόρους τῶν τῆς Πολυνησίας. Κατά τινα γλωσσικὰ τεκμήρια καὶ φυσικοὺς χαρακτῆρας φαίνεται ὅτι εἶναι κρᾶμα Μαλαίων καὶ Παπούων. Καὶ δὲν ἔχουσι μὲν τὸ εὔρυθμον κάλλος τῶν κατοίκων τῆς Νέας Ζελανδίας τῶν Σάνδουϊτς καὶ τῆς Ταΐτης, δὲν ἔχουσιν ὅμως οὔτε τὸ δυσειδὲς τῶν καθαρῶν Μελανησίων τῆς Αὐστραλίας καὶ τῆς Νέας Καληδονίας. Εἶναι ὑψηλοί, ῥωμαλέοι καὶ ἐυκίνητοι καὶ τὸ μὲν πρόσωπον ἔχουσι πλατύ, τὴν δὲ ῥῖνα ἐγκώδη καὶ πλατεῖαν, τὸ στόμα μέγα, τὰ χείλη παχέα, τοὺς ὀδόντας λευκούς, τὴν κόμην πλουσίαν καὶ οὐλὴν καὶ δασεῖαι ὀφρῦς σκιάζουσι τοὺς ἀγρίους αὐτῶν ὀφθαλμούς. Τὸ χρῶμα τοῦ δέρματος εἶναι κιτρινωπὸν μέλαν, παρεκπλήσιον μὲν τῷ καπνῷ, ὅλως ὅμως διάφορον τοῦ τῶν Πολυνησίων.

Καὶ τοιοῦτος μὲν ἐν γένει ὁ τύπος αὐτῶν. Ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ τινες τῶν ἐγχωρίων διαφέροντες κατά τε τοῦ προσώπου τὸ σχῆμα καὶ τὸ χρῶμα τοῦ δέρματος καὶ τὴν κομψότητα τοῦ ἤθους· εἶναι δὲ οὗτοι μιγάδες, ἢ γόνοι Πολυνησίων ἐκ τῶν τοῦ Τογκαίου ἀρχιπελάγους νυμφευθέντων Βιτείας· οἱ ἄνεμοι πνέοντες ἐπὶ δέκα μῆνας κατ' ἔτος ἀπ' ἀνατολῶν, ὑποχρεοῦσιν εἰς μετοικεσίαν πρὸς δυσμάς, κατὰ τὸ μέρος τοῦτο τῆς Ὠκεανίας.

Τὸν δὲ ἀριθμὸν τῶν κατοίκων πολλοὶ πολλαχῶς ὥρισαν, ἀναβιβάσαντες αὐτὸν καὶ μέχρι τριακοσίων χιλιάδων· ἀλλ' ἀκριβέστεροι ἔρευναι ἀπέδειξαν ὅτι δὲν ὑπερβαίνουσι τὰς 150 χιλιάδας.

Ἡ δὲ ὄψις τῶν νήσων τούτων εἶναι τερπνοτάτη· πάντες οἱ ἐπισκεφθέντες αὐτὰς ἐξυμνοῦσι καὶ τὰ ὡραῖα δάση καὶ τὰ χλοερὰ ὄρη καὶ τὸ εὐκρὲς τοῦ κλίματος. Ἡ φύσις ἐπεδαψίλευσεν εἰς αὐτὰς τὰ πλούτη τῶν τροπικῶν. Ἄλλοτε τὰ δένδρα τὰ καλούμενα *σανδάλια* ἦσαν ἄφθονα ἐν αὐταῖς, καὶ δεόντως καλλιεργούμενα, ἤθελον κατασταθῆ διακρὲς εἰσόδημα· ἀλλ' οἱ Σῖναι, περιπλέοντες εἰς ἀναζήτησιν πολυτίμων ξύλων διὰ τὰς λάρνακας τῶν μανδαρίνων καὶ ἄλλοι συλαγωγοὶ εἰσβαλόντες ἀκάθεκτοι εἰς τὰ πολύτιμα ταῦτα δάση τοσοῦτον ἠρήμωσαν αὐτά, ὥστε ἐπὶ πολὺν χρόνον, ἴσως δὲ καὶ διὰ παντὸς θέλουσι μείνει στεῖρα.

Κατὰ παράδοξον δὲ σύμπτωσιν αἱ νῆσοι αὗται πρὸς ἃς ἡ φύσις ἐδείχθη τοσοῦτον ἐλευθέριος, ἔχουσι κατοίκους τοὺς τρομερωτάτους καὶ ὠμοτάτους τῶν ἀγρίων τῆς Ὠκεανίας. Οἱ Βίτειοι ἐγένοντο πασίγνωστοι διὰ τὴν ἐπὶ δύο αἰῶνας θηριώδη αὐτῶν διαγωγὴν πρὸς τοὺς ξένους. Ἔθος θρησκευτικὸν ἐπικράτει παρ' αὐτοῖς νὰ θεωρῶσι πάντα ξένον ἢ καὶ ἰθαγενῆ ῥιπτόμενον ὑπὸ τῆς τρικυμίας εἰς τὰς κρημνώδεις τῶν νήσων ἀκτὰς ὡς θῦμα σταλὲν ὑπὸ τῶν δαιμόνων ὅπως φονεύσωσι καὶ καταβροχθίσωσιν αὐτό. Ὅτι δὲ τὸ ἔθος τοῦτο ἴσχυε καὶ μέχρις ἐσχάτων μαρτυρεῖ ὁ πλοίαρχος Ὕρσκιν ὅστις περιηγεῖτο τὴν Ὠκεανίαν τὸ 1849 ἔτος. Πλοῖον ἀνῆκον εἰς χώραν παρακειμένην εἰς τὴν πρωτεύουσαν πόλιν τῆς νήσου Βίτι Λέβου Μπώ, καὶ τελοῦσαν εἰς ταύτην φόρον ἰχθύων, ἀπῆλθεν εἰς ἁλιείαν δεκατέσσαρας ἔχον ἐπιβάτας ὅπως ἀγρεύσῃ τὸν φόρον τοῦτον· ἀλλὰ καταληφθὲν ὑπὸ τρικυμίας συνετρίβη, οἱ δ' ἐπιβάται ἁρπαγέντες ἀμέσως ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς πόλεως ταύτης ἐσφάζοντο. Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἱεραπόστολοι ἦσαν ἀπόντες αἱ γυναῖκες αὐτῶν ἀκούσασαι φωνὰς ἐξῆλθον καὶ εἶδον δύο τῶν ναυαγῶν σφαγέντας ἤδη. Ἔδραμαν λοιπὸν εἰς Μπώ, καὶ εἰσελθοῦσαι μετὰ βίας εἰς τὴν καλύβην τοῦ πατρὸς τοῦ Ταχομβὸ Τανόα, ὅπερ θεωρεῖται ἱεροσυλία, ἐζήτησαν τὴν ζωὴν τῶν καταδίκων. Καὶ ἐνέδωκε μὲν ὁ ἀρχηγὸς διότι εἶχεν ἀνάγκην νὰ περιποιῆται τοὺς Ἄγγλους, ἀλλ' ὀλίγοι ἐσώθησαν διότι εἶχον ἤδη σφαγῆ δέκα.

Ἐκ τούτου συμπεραίνομεν ὁποῖον θάρρος καὶ ὁπόσην δύναμιν ψυχῆς εἶχον οἱ ἱεραπόστολοι καὶ αἱ σύζυγοι αὐτῶν κατοικήσαντες μεταξὺ τῶν τρομερῶν τούτων βαρβάρων, οἵτινες, ἐξ ὅλων τῶν κατοίκων τῆς Ὠκεανίας ἐπέμειναν πεισματωδέστερον εἰς τὸ νὰ τρέφωνται διὰ σαρκῶν ἀνθρωπίνων. Οἱ τῶν Μαρκεσίων νήσων καὶ τῆς νέας Ζελανδίας ἔτρωγον ἀνθρώπους κατὰ θρησκευτικὸν καθῆκον, οἱ Βίτειοι ὅμως ἦσαν ἀληθῆ ἀνθρωποβόρα θηρία. Ἐνῷ οἱ κάτοικοι τῆς Νέας Καληδονίας ἔτρωγον ἀνθρώπους ἐν ἐλλείψει ἄλλης τροφῆς, οὗτοι ἔφρυγον τὰς ἀνθρωπίνους σάρκας ἐντὸς δημοσίων κλιβάνων καὶ διένεμον δημοσίως αὐτάς, θεωροῦντες τὴν ἀνθρωποφαγίαν ὡς ἄλλον ἐθνικὸν θεσμόν. Καὶ ὅμως καλλιεργοῦσι μετὰ πολλῆς ἐπιτηδειότητος διάφορα ἤδη γεωμήλων καὶ ἁλιεύουσιν ἰχθύς. Εἶναι ἐξαίρετοι ναῦται, καὶ τοιοῦτοι μάλιστα ὥστε ὁ γνωστὸς Γάλλος **Dumont-d'Urville** ἐπήνεσε καὶ αὐτῶν τὴν ἐμπειρίαν καὶ τῶν πλοίων αὐτῶν τὴν ὡραιότητα καὶ ἐλαφρότητα. Ἔχουσι καὶ πρὸς τὴν βιομηχανίαν κλίσιν, διότι κατασκευάζουσιν ὑφάσματα καὶ ἀξιόλογα πήλινα ἀγγεῖα.

Μεταξὺ λοιπὸν τούτων ἐλθόντες κατῴκησαν πρὸ εἰκοσιπέντε ἐτῶν ἱεραπόστολοι μεθοδισταί. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ὑπέμειναν τὰ πάνδεινα παρὰ τῶν ἐγχωρίων, πολλάκις μάλιστα ἐκινδύνευσε καὶ ἡ ζωὴ αὐτῶν· ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἀντημείφθη ἡ καρτερία αὐτῶν. Διὰ τοιούτων ἀγώνων καὶ διὰ δαπάνης δύο καὶ ἡμίσεως περίπου ἑκατομμυρίων δραχμῶν κατώρθωσαν νὰ στερεώσωσιν εἰς τὰς νήσους ἐκείνας τὴν ἰδίαν ἐπιῤῥοήν· καὶ σήμερον τριάκοντα χιλιάδες καὶ ἐπέκεινα ἰθαγενῶν πιστεύουσιν εἰς Χριστόν. Κατώρθωσαν δὲ καὶ τὴν ἀνθροποφαγίαν νὰ καταργήσωσι σχεδὸν παντάχοῦ. Εἰ καὶ τὸ θρήσκευμα αὐτῶν ἀποκρούει καὶ ἑορτὰς καὶ τελετάς, οἱ ἄγριοι ὅμως παρεδέχθησαν εὐχαρίστως αὐτό, καὶ πολλοὶ ἀναγινώσκουσι τὰς ἱερὰς γραφὰς μεταπεφρασμένας εἰς τὰς διαλέκτους αὐτῶν. Ὅταν σημάνῃ ὁ κώδων τῆς ἐκκλησίας, συνέρχονται καὶ ἀκούουσι τὸν *διδάσκαλον* οὕτως ὀνομάζουσι τοὺς ἀρχαιοτέρους προσηλύτους, τοὺς ὁποίους οἱ ἱεραπόστολοι μεταχειρίζονται ὡς βοηθοὺς ἵνα διδάξωσι τοὺς νεωτέρους. Οἱ διδάσκαλοι δὲ οὗτοι διπλασιάζοντες τὴν αὐστηρότητα τῶν μεθοδιστῶν, καταπλήττουσι τὰ γονυπετοῦντα πλήθη, ἅ τινα ἀγωνίζονται νὰ πράξωσι κατὰ τὴν διδασκαλίαν.

Ταῦτα ἀποδεικνύουσι τὸ εὐμάλακτον τοῦ χαρακτῆρος τῶν ἀγρίων τούτων. Ἀλλ' ἡ βελτίωσις εἶναι τῳόντι ἀληθὴς ἢ ἐνδίδουσιν ἁπλῶς εἰς τὸ ξενοπρεπὲς καὶ ἀσύνηθες τοῦ θεάματος; Καὶ δὲν εἶναι κίνδυνος μὴ ἀνταλλάξωσιν ὡς τόσοι ἄλλοι ὠκεάνειοι λαοί, τὰ ἄγρια αὐτῶν ἐλαττώματα πρὸς τὰ πολλάκις χείρονα ἐλαττώματα ἀστόχου πολιτισμοῦ;

Ἡ ὕπαρξις τῶν νήσων Βίτι ἐγένετο κατὰ πρῶτον γνωστὴ τὸ 1643, καὶ ἔκτοτε καὶ Ἄγγλοι καὶ Γάλλοι ἐπεσκέφθησαν αὐτάς. Ὁ διερευνήσας ὅμως ἀκριβέστερον αὐτὰς εἶναι ὁ γερμανὸς φυσιολόγος Σήμαν, καὶ τοῦτον θέλομεν ἀκολουθήσει κατὰ τὴν ἑπομένην περιγραφήν.

Β'.

Ὁ Σήμαν ἦλθε πρῶτον εἰς τὴν Ταβιούνην, νῆσον τερπνὴν καὶ κατάφυτον, καὶ ἀποβὰς εἰς θέσιν καλουμένην Σομοσόμο ἐφιλοξενήθη ὑπὸ Ἄγγλου ἔχοντος ἐκεῖ ἐλαιουργεῖον· κατασκευάζεται δὲ τὸ ἔλαιον ἐκ κοκκοβαλάνων. Ἡ σύζυγος τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Σομοσόμου ὑποδεχθεῖσα τὸν ξένον εὐμενῶς ἠθέλησε νὰ συνοδεύσῃ τιμῶσα αὐτόν, μετὰ τῶν ἀμφιπόλων γυναικῶν εἰς τὰς ἐκδρομὰς αὐτοῦ· καὶ ἅμα τῇ πρωΐᾳ συνῆλθον εἰς τὸ μέρος ὅθεν ἔμελλον νὰ ἀναχωρήσωσι. Τὸ ἔνδυμα αὐτῶν ἦτο ἁπλούστατον· ἡ μὲν βασίλισσα ἔφερε περὶ μὲν τὴν ὀσφὺν τεμάχιον λευκοῦ πανίου, ἐπὶ δὲ τῆς κεφαλῆς χλοερὰ φύλλα πτέριδος, ῥόδα σινικὰ εἰς τὰς τρύπας τῶν ὠτίων καὶ ὄστρακα περὶ τοὺς βραχίονας καὶ τὸν λαιμόν· αἱ δὲ περὶ αὐτὴν ἔφερον μόνον χλοερὰ φύλλα κοκκοδένδρων καὶ βανανεῶν.

Τὸ ἀνάστημα τῶν βιτείων γυναικῶν εἶναι μεσαῖον καὶ εὐπαγές· ἀλλὰ τὸ πρόσωπον οὔτε εὔρυθμον κάλλος οὔτε τὴν χάριν τῶν τῆς Νουκαΐβας καὶ τῆς Ταΐτης ἔχει· ἔχουσιν ὅμως πλειοτέραν αἰδῶ καὶ δὲν παραδίδονται εὐκόλως εἰς τοὺς ξένους. Ἐν γένει ὁ χριστιανισμὸς ἐβελτίωσεν, ἐξωτερικῶς τοὐλάχιστον, τὰ ἤθη. Εἴς τινα τῶν νήσων τοῦ ἀρχιπελάγους Βίτι, οἱ ἱεραπόστολοι τηρήσαντες τὰς ἐν χρήσει κατὰ τὴν Ὠκεανίαν ἀπαγορεύσεις τὰς καλουμένας *ταββοῦ*, ἐφήρμοσαν αὐτὰς εἰς τὰς γυναῖκας. Διὸ ὁσάκις ναῦται παρηνόχλουν αὐτὰς ἔκραζον «Ταββοῦ! ταββοῦ!» ἤτοι μὴ ἐγγίζετε· ἀλλὰ συγχρόνως παρέπεμπον αὐτοὺς εὐμενῶς πρὸς πλησιόχωρόν τινα φυλὴν τῆς ὁποίας αἱ γυναῖκες, ὡς μὴ ἀσπασθεῖσαι τὸν χριστιανισμὸν, δὲν ἔχουσι τὴν αὐτὴν δυσκολίαν. Αἱ Βίτειαι μέχρι τῆς ὥρας τοῦ γάμου περιέρχονται ὀλόγυμνοι· τότε δὲ περιζωννύονται ζώνην στενωτάτην. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἄνδρες ὅταν μόνον γίνωσιν ἔφηβοι περιβάλλονται ζώνην. Οἱ μὴ ἀσπασθέντες τὸν χριστιανισμὸν διατηροῦσι τὸ ἔθος τῆς πολυγαμίας, καὶ τινες τῶν ἀρχηγῶν ἔχουσι μέγαν ἀριθμὸν γυναικῶν. Ἐν γένει ὅμως οἱ γεωργοί, οἱ βιομήχανοι, οἱ ἁλιεῖς ἔχουσι μίαν μόνην γυναῖκα, πολλάκις δὲ καὶ αἴσθημα εὐγενὲς οἰκιακοῦ βίου. Ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐφόνευον τὰς γυναῖκας ἐπὶ τάφων τῶν συζύγων· τὸ ἔθος δὲ τοῦτο ἐπεκράτει καὶ τὸ 1856. Ὡσαύτως ἐφονεύοντο καὶ οἱ πρεσβῦται καὶ οἱ πάσχοντες ἀνίατον νόσημα· χά-

ρις ὅμως εἰς τὴν χριστιανικὴν ἀγωγὴν ἐξαλείφονται βαθμηδὸν τὰ φρικώδη ταῦτα ἔθιμα. Ἡ κατάστασις τῶν γυναικῶν δὲν φαίνεται δυσάρεστος, διότι καὶ εὔθυμοι εἶναι, καὶ ὁσάκις συνέρχονται συνδιαλέγονται μετὰ ζωηρότητος καὶ γελῶσι.

Αἱ συνοδεύουσαι τὸν ἡμέτερον περιηγητὴν ἐχρησίμευον ἀντὶ ὁδηγῶν καὶ ἐφιλοφρόνουν αὐτόν. Ἀναβαίνουσαι ταχύτερα εἰς τὰ ὕψη περιέμενον τοὺς συντρόφους αὐτῶν θλῶσαι κοκκοκάρυα καὶ ἐκμυζῶσαι σιγάρα ἐκ ξηρῶν ξύλων βανανέας. Περὶ δὲ δυσμὰς ἡλίου ἐζήτησαν νὰ καταβῶσι, καὶ οὔτε μία ἔμεινεν ὅτε ἔδυσεν ἐντελῶς· διότι φοβοῦμεναι τὰ πνεύματα τῶν δασῶν φαντάζονται ὅτι ἐάν ποτε ἀπαντήσωσιν αὐτὰς διὰ νυκτὸς εἰς τὰ δάση ἢ τὰ ὄρη, θέλουσιν ἁρπάσει αὐτὰς ὡς θύματα.

Ἐπὶ δὲ τῶν κορυφῶν κεῖται μέγας κρατὴρ, μεταβεβλημένος εἰς λίμνην, ὅπου βλέπει τις παράδοξον φυτικὸν φαινόμενον· σωροὶ εἴδους φυκῶν καλύπτουσι μέρος αὐτῆς, καὶ καθιστῶσι τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὕδατος σχεδὸν στερεὰν, ἐπὶ τῆς ὁποίας καὶ πατεῖ τις οὐχὶ πάντη ἀκινδύνως, διότι τὰ μὴ ἔχοντα πολλὴν ἔκτασιν μέρη ὑπενδίδοντα βυθίζονται. Ἐπειδὴ δὲ τὰ φύκη ταῦτα ἔχουσι τὴν ὄψιν χλοερὰν ἐκλαμβάνει τις αὐτὰ ἀντὶ λίπους χελώνης. Οἱ ἰθαγενεῖς διηγοῦνται ὅτι κατὰ πᾶσαν νύκτα ἓν τῶν πνευμάτων ἀφαιροῦν ἀπὸ τῶν στομάχων ὅσον λίπος χελώνης ἔφαγον μεταφέρει αὐτὸ εἰς τὴν λίμνην ἐκείνην. Ἀλλ' εἰς τὰ μέρη ὅπου δὲν ὑπάρχουσι φύκη τὸ ὕδωρ εἶναι καὶ διαυγὲς καὶ δροσερόν.

Ἀπὸ Ταβιούνης ὁ Γερμανὸς περιηγητὴς μετέβη εἰς Πόρτ-Κίνναιρδ, εἰς τὴν μικρὰν καὶ εὐλίμενον νῆσον Ὀβαλοῦ, ὅπου κατῴκουν ξένοι τινὲς καὶ ὁ Γάλλος Dumont-d' Urville ἐπεσκέφθη αὐτήν. Ἦσαν δὲ παντοῖοι οἱ ξένοι οὗτοι, ἤτοι δώδεκα λειποτάκται Ἄγγλοι καὶ Ἀμερικανοί, δύο ἐκ Ταΐτης καὶ Σανδουΐκης, εἷς μαῦρος καὶ εἷς ἐκ Βεγγάλης, καὶ ἐκάλουν ἑαυτοὺς Εὐρωπαίους ἀποίκους. Ἕκαστος αὐτῶν εἶχε πολλὰς γυναῖκας· εἶχον κτίσει οἰκίας ὁπωσοῦν ἀνέτους, εἶχον τουφέκια καὶ ἕζων ἐν ἁρμονίᾳ μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Ὀβαλοῦ τὸν ὁποῖον ἐβοήθουν ἐν ὥρᾳ πολέμου. Ἔκτοτε καὶ ἄλλοι καὶ μάλιστα κακοῦργοι ἐξ Αὐστραλίας ἐλθόντες ηὔξησαν τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀποίκων· ἀλλὰ προσεκάλεσαν δυσαρεσκείας διὰ τῆς ἀτόπου αὐτῶν διαγωγῆς. Πολλοὶ δὲ ἐπεδόθησαν εἰς τὸν ἄγριον βίον, εἰς τοιαύτας μάλιστα ἐκτραχηλισθέντες φονικὰς πράξεις καὶ παρεκτροπὰς, ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ ἰθαγενεῖς ἐτιμώρησαν αὐτούς. Πρό τινων ἐτῶν ὁ Τακομβοὺ, ὑποθέσας ὅτι ὑποστηρίζουν τοὺς πολεμίους αὐτοῦ, ἀπέπεμψεν εἰς Βάνουα Λέβου· ἐπέτρεψεν ὅμως αὐτοῖς τὸ 1850 νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς Λεβοῦκα. Ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παιδίων ἀναβαίνει σήμερον εἰς διακοσίους, καὶ χρησιμεύουσιν εἰς τοὺς Ἄγγλους ἀντὶ ναυαγῶν καὶ διερμηνέων.

Εὑρὼν εἰς Ὀβαλοῦ ὁ Κ. Σήμαν τὸν πρόξενον τῆς Ἀγγλίας, μετέβη μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν μεγάλην νῆσον ὅπως ἐξερευνήσωσι πολλὰ μέρη ἀνερεύνητα ἕως τότε. Τὸν Ἰούλιον τοῦ 1860 ἔτους κατέβησαν εἰς Μπώ, τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Τακομβοὺ, συγκειμένην ἔκ τινων καλυβῶν. Αἱ οἰκίαι δὲν εἶναι κακῶς κατεσκευασμέναι· ἐξ ἐναντίας εἶναι στερεαὶ, ἐνίοτε δὲ ἔχουσι καί τινα κομψότητα· τηρεῖται δὲ, πρᾶγμα σπάνιον παρὰ τοῖς ἀγρίοις, καὶ καθαριότης ἐν αὐταῖς. Ἀντὶ κλίνης καὶ θρανίων μεταχειρίζονται ψιάθους, καὶ τὰ κεράμεια αὐτῶν ἀγγεῖα εἶναι τῳόντι ἀξιοθαύμαστα διὰ τὴν ἐργασίαν, τὰ παντοειδῆ σχήματα καὶ τὴν στιλπνότητα· ἔχουσι δὲ καὶ ἐκ γεγλυμμένου ξύλου πινάκια, καὶ ὄργανα μουσικὰ οἷον τύμπανα κατεσκευασμένα ἐκ κορμοῦ δένδρου καὶ δέρμα καρχαρίου φέροντα, αὐλοὺς καὶ καλάμους βαμβοῦ μῆκος ἔχοντας δεκαοκτὼ δακτύλων, διάμετρον ἑνὸς καὶ ἡμίσεως καὶ τρεῖς ἢ πέντε ὀπάς. Ὁ μουσικὸς προσαρμόζει τὸ στόμιον τοῦ ὀργάνου τούτου εἰς τοὺς ῥώθωνας, καὶ εἰσπνέων ἐκπέμπει ἦχον γλυκὺν μὲν, οὐχὶ ὅμως ποικίλον.

Μέχρι τοῦ 1854 οἱ κάτοικοι τῆς Μπώ, ὅπου ἱδρύθη ἀξιόλογον θρησκευτικὸν κατάστημα, ἀπέβαλλον ἐπιμόνως πάσας τὰς διδασκαλίας τῶν ἱεραποστόλων, καὶ οἱ κλίβανοι ἐν οἷς ἔψαινον ἀνθρώπους ἦσαν αἰωνίως ἀνημμένοι. Καὶ οὐδένα μὲν ἱεραπόστολον ἔφαγον, πολλοὶ ὅμως ἔπεσαν θύματα ζήλου καὶ μόχθων. Ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ἔτους τούτου ἡ καρτερία αὐτῶν ἐστέφθη πιστεύσαντος τοῦ ἀρχηγοῦ Τακομβοὺ εἰς Χριστόν. Τὸ παράδειγμα δὲ αὐτοῦ ἐμιμήθησαν καὶ πολλοὶ ἄλλοι· οἱ βωμοὶ κατεστράφησαν καὶ ἐκκλησία ἀνηγέρθη, ἐκεῖ ὅπου ἦτο πρὸ μικροῦ σφαγεῖον ἀνθρώπων.

Ἀπὸ τῆς Μπὼ μετέβησαν οἱ περιηγηταὶ εἰς Νακέλπι, μικρὸν παραποτάμιον χυνόμενον εἰς τὸν μέγαν ποταμὸν Ρεύαν διὰ διώρυγος ἀρχαιοτάτης καὶ ἀξιολόγου κατασκευῆς. Φαίνεται δὲ ὅτι ὅτε κατεσκευάσθη τῶν κατοίκων ὁ ἀριθμὸς ἦτο πολὺς, διότι ὅλον τὸ χῶμα ἀφῃρέθη διὰ ξυλίνων ἐργαλείων καὶ καλάθων. Οἱ ἰθαγενεῖς λέγουσιν ὅτι τὸ ἔργον τοῦτο εἶναι ἀρχαιότατον καὶ ὅτι κατεσκευάσθη χάριν στρατιωτικῶν ἐπιχειρημάτων. Ὁ ποταμὸς εἶναι πλατὺς καὶ βαθὺς, ἡ περιῴξ γῆ πλουσία καὶ καλῶς καλλιεργημένη καὶ τὰ χωρία πολλὰ καὶ πολυάνθρωπα. Πολλοὶ εἶναι οἱ ἀρχηγοὶ τῶν κατὰ τὰς δύο ὄχθας φυλῶν. Τόσαι δὲ μάχαι συνεκροτήθησαν περὶ τὸν Ρεύαν ὥστε ὠνομάσθη «ποταμὸς αἵματος». Οἱ Νὰ Σέβαν ἐξωλοθρεύθησαν ὑπὸ τῶν Ναμουσὶ, ἀρχηγὸν ἐχόντων τὸν Κουρουδουάδουαν περὶ οὗ θὰ ὁμιλήσωμεν μετ' ὀλίγον. Καὶ οὐ μόνον οἱ ἄνθρωποι ἀλλὰ καὶ τὰ δένδρα καὶ τὰ ἄλλα κάρπιμα φυτὰ κατεστράφησαν. Εἰς τὴν φυλὴν τῶν Σολότρα ὑπῆρχε φάλαγξ ἀνδρῶν ἀξιούντων ὅτι δυνάμει μαγείας ἐγένοντο ἄτρωτοι· ἐπειδὴ δὲ ἤρχοντο εἰς τὸν πόλεμον ἀτρόμητοι, οἱ ἀντίπαλοι αὐτῶν κυριευόμενοι ὑπὸ φόβου ἔφευγον· ὅθεν ὀνομάζοντο *Βάκα καλοὺ βάτου*, ἤτοι ἄτρωτοι. Ἀλλ' ἡ εἰσαγωγὴ τῶν πυροβόλων διεσκέδασε τὴν περὶ αὐτῶν δόξαν· διότι ἑπτὰ τῶν ἀηττήτων τούτων ἐφονεύθησαν κατά τινα μάχην, οἱ δὲ λοιποὶ ἔστρεψαν αἰσχρῶς τὰ νῶτα. Εἰς τὰ πλεῖστα τῶν μεγάλων δένδρων κρέμανται τὰ ὀστᾶ τῶν πτωμάτων ἅτινα ἐγένοντο βορὰ τῶν νικητῶν· ὁσάκις δὲ φυλή τις εἰσβάλῃ εἰς τὴν χώραν ἄλλης ἐχθρᾶς, λαμβάνει τὰ ἀποτρόπαια ταῦτα τρόπαια ἵνα ἐνταφιάσῃ αὐτά.

Μετὰ ταῦτα οἱ δύο ὁδοιπόροι διευθύνθησαν δι' ἀμφιθαλασσίου ἀτραποῦ πρὸς τόπον καλούμενον Νάουα ἀνήκοντα εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῶν Ναμουσὶ Κουρουδουαδούα, ἐφ' οὗ ὁ πρόξενος εἶχεν ἀποκτήσει βαθμηδὸν μεγίστην ἐπιρροήν. Ζητήσας τὴν ἄδειαν νὰ ἐπισκεφθῇ μετὰ τοῦ συνοδοιπόρου τὴν ὑπ' αὐτὸν χώραν ἔλαβεν αὐτήν· δὲ ἀρχηγὸς ὡς ὢν ἐκ τῶν ἰσχυροτάτων τῆς νήσου, ὑπεδέχθη αὐτοὺς μεγαλοπρεπῶς εἰς τὴν κυριωτέραν αὐτοῦ οἰκίαν ἔχων περὶ αὐτὸν συμβούλους τε καὶ ὑπηρέτας. Ὅτε ἐφάνησαν οἱ ξένοι ὁ διερμηνεὺς ἀποταθεὶς πρὸς τὸν ἀρχηγὸν εἶπεν ὅτι ὁ πρόξενος ἐζήτει τὴν ἄδειαν νὰ παρουσιάσῃ αὐτῷ ξένον ἐπιθυμοῦντα νὰ σπουδάσῃ τὸ κράτος καὶ νὰ φιλοξενηθῇ ἐπί τινας ἡμέρας παρ' αὐτοῦ. Μετὰ βραχεῖαν δὲ σιωπὴν ὁ πρῶτος τῶν ῥητόρων, λαβὼν τὸν λόγον ἐν ὀνόματι τοῦ Κουρουδουαδούα, προσηγόρευσε τοὺς ξένους εἰπὼν ὅτι ἐτίμων τὴν πόλιν, καὶ ὅτι πᾶσα ἡ φυλὴ ἔμελλε νὰ εἰδοποιηθῇ ἐντὸς ὀλίγου περὶ τῆς ἀφίξεως αὐτῶν διὰ τυμπανοκρουσίας. Καὶ ἀμέσως πάντες οἱ περιεστῶτες ἐκροτάλησαν τὰς χεῖρας κραυγάζοντες· *Μάνα, μάνα, μάνα!* ἀντήχησε δὲ καὶ τὸ τύμπανον. Οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ ἀρχηγοῦ ἔλαμπον καὶ ἐμειδία ἡγεμονικῶς· ἐνῷ οἱ ξένοι ἐκάθηντο ἐπὶ φιάθων.

Ἐνῷ δὲ ἡτοιμάζοντο νὰ γευθῶσιν ὁ διερμηνεὺς, ἰδὼν μέγαν λέβητα σιδηροῦν, ἐν ᾧ πολλὰ πολλάκις ἐκόχλασαν ἀνθρώπων μέλη, ἀπήγγειλε λόγον βιτιστὶ κατὰ τῆς ἀπαισίας ταύτης τροφῆς. Καὶ οἱ μὲν ἄγριοι ἤκουσαν ἀκλογήτως τὸν λόγον τοῦτον· οἱ ξένοι ὅμως δὲν ἠσθάνθησαν ὄρεξιν νὰ φάγωσιν ὅτε παρετέθη χοῖρος παρασκευασθεὶς ἴσως ἐντὸς τῶν ἀγγείων ὅπου ἔβρασαν καὶ ἀνθρώπινα μέλη. Εἴδη γεωμήλων παρετέθησαν συγχρόνως· προσεφέρθη δὲ καὶ *ὑαγόνα* ὅ ἐστι ποτὸν κατεσκευασμένον ἐκ τοῦ χυμοῦ ῥίζης περιπέδος, παραπλήσιον πρὸς κρᾶμα ὕδατος σαπωνείου καὶ μαγνησίας. Τὰ κάνυστρα τῶν γεωμήλων ἔφερον παρθένοι, ὁδηγούμεναι ὑπὸ τῆς προσφιλεστέρας τῶν γυναικῶν τοῦ ἡγεμόνος, αἵτινες πρὸς ἔνδειξιν σεβασμοῦ ἐσύροντο ἐπὶ τῶν χειρῶν καὶ τῶν γονάτων. Ἐπειδὴ κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν εἰς τὰς νήσους ἐκείνας ἔθος ὁ οἰκοδεσπότης δὲν συνεστιᾶται μετὰ τῶν ξένων, ἀλλ' ἐπιβλέπει τὴν τράπεζαν, ὁ Κουρουδουαδούας ἐφρόντιζε μὴ λείψῃ τι ἀναγκαῖον, καὶ ἀνὰ πᾶσαν ἡμίσειαν ὥραν προσεφέρετο *ὑαγόνα*. Μικρὸν κανόνιον πλησίον τῆς εἰσόδου ἐκρότησε, καὶ τὸ τύμπανον δὲν ἔπαυσε σημαῖνον. Ἀντὶ δὲ στρωμάτων εἶχον τὴν νύκτα ψιάθους ἐπισεσωρευμένας καὶ κωνωπεῖα ἐκ χάρτου κατεσκευασμένου ἐκ φλοιοῦ μορέας. Τὴν ἐπιοῦσαν ὁ πρόξενος προσέφερε τῷ ἀρχηγῷ πελέκεις, μαχαίρας καὶ ὑφάσματα.

Μετὰ ταῦτα προσεκάλεσε τοὺς ξένους εἰς μεγάλην ἐθνικὴν ἑορτὴν μέλλουσαν νὰ πανηγυρισθῇ μετ' ὀλίγας ἡμέρας· ὁ πρωτότοκος υἱὸς τοῦ Κουρουδουαδούα, γενόμενος ἔφηβος, ἔμελλε νὰ ἐνδυθῇ τὸ *μάρον*. Τὰ ἐπεισόδια τῆς ἑορτῆς ταύτης ἦσαν συνήθως τρομερά· ἔσφαζον μέγαν ἀριθμὸν ἐνόχων καὶ αἰχμαλώτων φυλαττομένων ἐπὶ τούτῳ· καὶ σήμερον λόγος ἦτο νὰ φονεύσωσι τοὺς πεντακοσίους κατοίκους πόλεως στασιασάσης· τὰ δὲ πτώματα συνεσωρεύοντο καὶ ἐπὶ τοῦ σωροῦ ἐρρίπτετο ζῶν δοῦλος. Ὁ νέος ἔφηβος, γυμνὸς ἕως τότε, διότι μόνοι οἱ ἄνδρες φοροῦσι ῥάκος, ἐχωρίζετο ἀπὸ τῶν συντρόφων αὐτοῦ, ἀναβαίνων εἰς τὸν τρομερὸν σωρὸν τῶν πτωμάτων καὶ θέτων τοὺς πόδας ἐπὶ τοῦ στήθους τοῦ ζῶντος δούλου, ἔπαλλε ῥομφαίαν ἢ κεφαλοκρούστην ἐνῷ οἱ ἱερεῖς ἐπεκαλοῦντο τὴν προστασίαν τῶν δαιμόνων, καὶ ἐδέοντο αὐτῶν νὰ ἀναδεικνύωσιν ἀείποτε νικητὴν τὸν νέον. Τὸ δὲ πλῆθος συνείθιζε νὰ ἐπευφημῇ ἀγρίως. Μετὰ ταῦτα δύο θεῖοι τοῦ ἡγεμόνος ἀνέβαινον καὶ αὐτοὶ εἰς τὸν σωρὸν, καὶ περιέβαλλον τὴν ζώνην ἢ τὸ *μάρον*, λευκὴν ὡς ἡ χιὼν καὶ στενὴν, ἀλλὰ μῆκος ἔχουσαν διακοσίων μέτρων.

Τοιαύτη ἦτο ἡ τελετή. Οἱ πεντακόσιοι κατάδικοι ἀνέμενον τρέμοντες τὴν φρικώδη ὥραν, ὅτε οἱ δύο ξένοι προχωρήσαντες πρὸς τὸν ἀρχηγὸν ἐζήτησαν νὰ δεχθῇ αὐτοὺς ἀντὶ θείων. Ὁ Κουρουδουαδούας ὅμως ἐδίστασε καὶ ἀποχωρήσας συνεβουλεύθη τὸν λαόν. Μετὰ τινας δὲ συζητήσεις ἐπανῆλθε καὶ εἶπεν ὅτι παραχωρεῖ ὅ,τι ἐζητήθη παρ' αὐτῶν. Τότε ὁ πρόξενος καὶ ὁ σύντροφος αὐτοῦ ἐπλησίασαν τὸν ὀλόγυμνον νέον ὅστις ἔπαλλε μεταξὺ τοῦ πλήθους ῥόπαλον, καὶ ἐτύλιξαν περὶ αὐτὸν τριάκοντα πήχεις ὑφάσματος ἀγγλικοῦ ἐνῷ ὁ λαὸς καὶ οἱ ἱερεῖς ἐπεκαλοῦντο τοὺς δαίμονας. Ὁ δὲ πρόξενος λαβὼν τὸν λόγον προέτρεψε τὸν νέον εἰς ἔργα ἐντιμότερα τῶν προγονικῶν, καὶ εἰς ἀναζήτησιν ἀληθοῦς δόξης. Κατέληξε δὲ ἡ τελετὴ μεταξὺ ἐθνικῶν ἀσμάτων.

Σημειωτέον δὲ ὅτι τὰ περὶ τῆς τελετῆς ταύτης εἶχον ἀποφασίσει ἐκ συμφώνου οἱ δύο Εὐρωπαῖοι καὶ ὁ ἐνδίδων εἰς τὰς συμβουλὰς αὐτῶν ἀρχηγός. Ἤτο

δὲ ἀληθὲς κατόρθωμα, διότι κατηγγήθη τρομερὸν ἔθος καὶ ἐσώθησαν πεντακόσιοι ἄνθρωποι. Ἀλλὰ καὶ τὸ πλῆθος εἶδεν εὐχαρίστως ταῦτα καὶ αὐτὸς ὁ γέρων Κουρουδουαδούας ἔκλαυσε διηγούμενος ὅτι πολὺ αἷμα εἶχε χυθῆ ὅτε ἐνεδύθη τὴν ἀνδρικὴν ζώνην.

Ἐκεῖθεν οἱ δύο Εὐρωπαῖοι ἐχώρησαν πρὸς τὰ ἐνδότερα ἵνα παρατηρήσωσι τὸν Οὐόμαν, βράχον ἀπότομον ὕψος ἔχοντα χιλίων περίπου ἀγγλικῶν ποδῶν. Οὐδεὶς Εὐρωπαῖος εἶχεν ἕως τότε ἀναβῆ εἰς αὐτόν. Συνώδευσε δὲ αὐτοὺς καὶ ὁ Κουρουδουαδούας μέχρι τῆς πρωτευούσης Ναμούσης, παρακολουθούμενος ὑπὸ πολλῶν ὑπηρετῶν, καὶ ὑπό τινος Ἄγγλου οὗ τινος αἱ περιπέτειαι εἶναι περίεργοι. Ὁ τυχοδιώκτης οὗτος καλούμενος Ἑβρῖκος Δανφὸρ, ἐπωνομασθεὶς δὲ διὰ τὰς οὐχὶ πολλὰ ἐντίμους πράξεις αὐτοῦ Ἀρρὺ Ἑβραῖος, μὴ κατορθώσας ἐν Λονδίνῳ νέος ἔτι, μήτε περὶ τὴν ἐμπορίαν, μήτε περὶ τὴν ναυτικὴν νὰ εὐδοκιμήσῃ, ἦλθε πρὸ δεκαπέντε ἐτῶν εἰς τὰς νήσους Τόγγα, ὅπου κατέτριψεν ὁλόκληρον ἔτος στερούμενος καὶ τὸν ἐπιούσιον. Μεταβὰς δὲ εἰς τὴν νῆσον τοῦ Κουρουδουαδούα συνέστησε μετά τινος ἄλλου τυχοδιώκτου καταστημα ἁλιείας, καὶ ἐπειδὴ προσέκρουον πρὸς τοὺς ἐγχωρίους τὸ καταστημα ἐγένετο παρανάλωμα τοῦ πυρός. Ἰδὼν λοιπὸν καὶ πάλιν ἑαυτὸν ὅλως ἄπορον κατέφυγεν ὑπὸ τὴν σκέπην τοῦ Κουρουδουαδούα, ὅστις ἠγάπησεν αὐτὸν καὶ διὰ τὴν ζωηρότητα τοῦ πνεύματος καὶ διότι διηγεῖτο τὴν ἱστορίαν τῶν ἐπικρατειῶν καὶ τῶν ἡγεμόνων τῆς Εὐρώπης. Ἔχων ἱκανὴν ἐπιτηδειότητα περὶ τὸ ἀφηγεῖσθαι ὁ Ἄγγλος, τυχοδιώκτης ἐκέρδησεν εὐκόλως καὶ τῶν ἄλλων τὴν εὔνοιαν, καθόσον μάλιστα οἱ ἄγριοι τῶν νήσων ἐκείνων ἔχουσι καὶ ζωηρὰν φαντασίαν καὶ μεγίστην περιέργειαν καὶ αὐτοὶ οὗτοι διηγοῦνται ἱστορίας ἀναγομένας εἰς πνεύματα καὶ δαίμονας. Ὁ τυχοδιώκτης ὅστις ἀναγνοὺς ἄλλοτε τοὺς μύθους τῆς Χαλιμᾶς, διηγεῖτο αὐτοὺς Βιτιστί, οὐ μόνον ἀπέκτησε μεγάλην φήμην, ἀλλὰ καὶ γενναίως ἀντημείφθη. Ὁ μῦθος ἔλεγε τοῦ Σεβὰχ Θαλασσινοῦ ἀντήμειψεν αὐτὸν διὰ δύο παχυτάτων χοίρων πεντήκοντα δραχμῶν ἀξίαν ἐχόντων· χάρις δὲ εἰς τοὺς μύθους ὁ ἡγεμὼν ἔδωκεν αὐτῷ γυναῖκας καὶ ἀγρούς. Ἐπεμελεῖτο δὲ καὶ τῶν πυροβόλων τῆς φυλῆς, καὶ ἐπειδὴ εἶχεν ὑπάρξει ἄλλοτε ὑπηρέτης φαρμακοπώλου ἐθεράπευε τοὺς νοσοῦντας.

Ἵνα προχωρήσωσι δὲ εἰς τὰ ἐνδότερα οἱ περιηγηταὶ διέβησαν ἐπὶ λέμβου τὸν Ναούαν, περὶ τὸν ὁποῖον ἡ γῆ εἶναι καὶ εὔφορος καὶ καλῶς καλλιεργημένη· ἡ περὶ τὴν γεωργίαν ἐπιτηδειότης τῶν ἀγρίων εἶναι τῳόντι ἀξιοθαύμαστος. Καί τοι ἔχοντες ἀτελέστατα ἐργαλεῖα, σχηματίζουσιν ὅμως μικρὰ τετράγωνα, μεταξὺ τῶν ὁποίων φέρουσι τὸ ὕδωρ τοῦ ποταμοῦ δι' αὐλάκων καταλλήλως κεχαραγμένων ὥστε νὰ ποτίζωνται πάντα τὰ φυτά.

Κατά τινα μέρη, ὁ ποταμὸς μεταβάλλεται εἰς καταῤῥάκτην· ἐπειδὴ δὲ διὰ τὴν ὥραν τοῦ χρόνου τὰ ὕδατα ἦσαν ὀλίγα οἱ ὁδηγοὶ ἀπέφυγον τὰ προσκόμματα διὰ μεγίστης ἐπιτηδειότητος· ἀλλὰ λέμβος φέρουσα σκεύη κατεποντίσθη. Ἦλθον δὲ εἰς τὸ χωρίον Ναγάδι, κείμενον ἐπὶ τῆς κορυφῆς ὄρους, αἱ πλευραὶ τοῦ ὁποίου χρησιμεύουσιν ἀντὶ νεκροταφείου. Οἱ Βίτσαι ὁμολογοῦσι πολὺ σέβας πρὸ τοὺς τεθνεῶτας· σκάπτουσι δὲ ἐντὸς τῶν βράχων λάκκας ἐν αἷς ἀποθέτουσι τοὺς νεκροὺς τὸ πρόσωπον ἔχοντας ἐστραμμένον πρὸς δυσμάς. Ἐνταῦθα, ὡς καὶ κατὰ τὰ ἀξιολογώτερα μέρη τοῦ ἀρχιπελάγους ὑπάρχει τόπος καλούμενος Βουρὲ ἤτοι ξενῶν, ὅπου καταλύουσι πάντες οἱ προσκληθέντες διά τινα ἑορτὴ ἄλλην τινὰ περίστασιν, ὄντες δὲ μακρὰν τῶν οἰκιῶν αὐτῶν.

Εἰς τοῦτον λοιπὸν τὸν ξενῶνα ἔμελλον νὰ καταλύσωσι καὶ οἱ ξένοι τοῦ Κουρουδουαδούα· ἀλλ' ἐπειδὴ ἦτο εἰς ἄκρον ἀκάθαρτος καὶ πλήρης ἀνθρώπων, διότι διὰ τὴν παρουσίαν τῶν *πασαλίγκων* (οὕτως ὀνομάζονται οἱ μὴ ἐγχώριοι) εἶχον συλλεύσει πολλοί, οἱ Εὐρωπαῖοι ἐξηπλώθησαν εἰς τὰς ψιάθους αὐτῶν. Μόλις ὅμως ἐκάθησαν καὶ πλῆθος ὅμματρον ἀγρίων συνῆλθον περὶ αὐτοὺς φέροντες χοίρους, γεώμηλα καὶ ἄλλα τοιαῦτα, πρὸς τούτοις δὲ καὶ μέγα ποσὸν *ποιδίγγας* ἐκ βακκανεῶν ἐψημένων μετὰ γάλακτος κοκκοκαρύων καὶ τετριμμένου σακχαροκαλάμου. Πάντα ταῦτα προσεφέρθησαν εἰς τὸν ἀρχηγὸν ὅστις δεχθεὶς αὐτὰ διένειμε πρὸς τοὺς ξένους κρατήσαντας ὀλίγα.

Πρὸς δὲ τὸ ἑσπέρας φέρουσι *κάβα* ἤτοι ποτὸν ναρκωτικὸν σύνηθες εἰς τὰ ἀρχιπελάγη τῆς μεσημβρινῆς θαλάσσης. Καὶ ὁ πίνων μὲν ὀλίγον ἐξ αὐτοῦ ἀποκαροῦται καὶ βλέπει ὄνειρα· ἐπειδὴ δὲ εἶναι δύσκολον νὰ ἀναχαιτίσῃ τις τὴν ἰδίαν ὁρμὴν πρὸς τὴν μέθην ταύτην ὡς καὶ ἐπὶ πάσης ἄλλης, οἱ ἐπιδιδόμενοι εἰς αὐτὴν μεταβάλλονται ἐντὸς ὀλίγου εἰς ἄλλα κτήνη καὶ εἰς νοσήματα τοῦ δέρματος ὑποπίπτουσιν.

Ὁσάκις προσφέρῃ τὸ *κάβα ἀρχηγὸς*, ἡ προσφορὰ γίνεται μετά τινος ἐπισημότητος· καὶ πρῶτον μὲν δοκιμάζει αὐτὸ ὅπως πεισθῇ ὅτι εἶναι καλῶς κατεσκευασμένον· μετὰ ταῦτα δὲ ὑπηρέτης χέει αὐτὸ εἰς κοκκοκάρυον, καὶ κρατῶν αὐτὸ ὄρθιος τείνει τὴν χεῖρα πρὸς τὸν ἀρχηγὸν καὶ περιμένει ἐπιταγάς. Τότε ὁ ῥήτωρ τοῦ ἀρχηγοῦ λέγει αὐτῷ ὅτι τὸ κάβα ἡτοιμάσθη, καὶ οὗτος ἀποκρίνεται ἀπαγγέλων τὸ ὄνομα ἐκείνου πρὸς ὃν ἐπιθυμεῖ νὰ δοθῇ. Ἡ σειρὰ δὲ καθ' ἣν τὰ ἡγεμονικὰ χείλη προφέρουσι τὰ ὀνόματα ἀποδεικνύει τὸν βαθμὸν τῆς πρὸς ἕκαστον τιμῆς καὶ τῆς εὐνοίας τοῦ ἀρχηγοῦ.

Ὁσάκις δὲ εἶναι παρόντες ξένοι, πρὸς τούτους προσφέρεται κατὰ πρῶτον τὸ κάβα· σπανίως ὅμως οἱ Εὐρωπαῖοι δέχονται ποτὸν οὕτω πως ἀηδῶς καὶ ἀκαθάρτως παρασκευασθέν.

Ἐν Ναγάδῃ, ἧς τινος οἱ κάτοικοι δὲν ἠγκαλίσθησαν εἰσέτι τὸν Χριστιανισμὸν, ὑπάρχει ναὸς ἐγχώριος, εἰκοσιπέντε μὲν μῆκος δεκαπέντε δὲ ποδῶν πλάτος ἔχων, καὶ περικεκυκλωμένος ὢν ὑπὸ καλάμων. Διὰ σειρᾶς δὲ καλάμων χωρίζεται ὁ βωμὸς τοῦ πνεύματος τὸ ὁποῖον λατρεύουσιν. Εἴδωλον ὅμως δὲν ὑπάρχει. Ῥίζαι κάβα καὶ φύλλα καὶ κλάδοι κρέμανται ἀπὸ τῆς στέγης. Ὁ ἱερεὺς, ὅστις μετὰ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ κατοικεῖ ἐν τῷ ναῷ τούτῳ, φυσᾷ ἐν καιρῷ τελετῆς εἰς αὐλὸν πολυκάλαμον· ἐπειδὴ δέ τις ξένος ἐδωρήσατο αὐτῷ σάλπιγγα, ἔκτοτε ἐκκωφεῖ τοὺς περιεστῶτας.

Τὴν θρησκείαν τῶν Βιτείων δὲν εἶναι εὔκολον νὰ προσδιορίσῃ τις· ἀφοῦ δὲν ἔχει εἴδωλα παραδέχεται ἄρα τὴν ὕπαρξιν Θεοῦ; Οἱ διάφοροι λαοὶ πρεσβεύουσι καὶ διάφορα πνεύματα, ἅ τινα πολλάκις συγχέουσι καὶ μετὰ τῶν πνευμάτων τῶν τεθνεώτων. Ἐνίοτε δὲ τὰ πνεύματα ταῦτα σχετίζονται διὰ παραδόσεων καὶ μύθων μετὰ φυσικῶν τινων φαινομένων Εἰς τὸ στόμιον παρδείγματος χάριν τῆς διώρυγος Δαβέτα, κεῖται μέγας ὄγκος κοράλλινος, περὶ τοῦ ὁποίου οἱ ἐγχώριοι διηγοῦνται ταῦτα· τὸ ἰσχυρότατον πνεῦμα Δαγγέη ἔστειλέ ποτε τὰ νυκτερινὰ κατώτερα πνεύματα τὰ καλούμενα Λάνδο Λλέβα καὶ Λάνδο Ταγγάνε ἵνα κλείσωσι τὴν Δαβέταν· ἐπειδὴ δὲ κατελήφθησαν ὑπὸ τῆς ἡμέρας πρὶν ἔτι τελειώσωσι τὸ ἔργον αὐτῶν μετεμορφώθησαν εἰς τὸν κοράλλινον ἐκεῖνον ὄγκον ὀνομασθέντα *Βάκα Τάγγα κι σαι-σαί*, ἤτοι τόπον ἐν ᾧ ἀποτίθενται τὰ ἁλιευτικὰ ἐργαλεῖα· διότι ὁ Ῥαμβελὴς, ἀπέθετο ἐκεῖ τὸ *σαι-σαί* αὐτοῦ, δηλαδὴ τὸν κάμακα ὅτε μετὰ τὸ τέλος τῆς ἁλιείας ἀνέβη εἰς οὐρανούς. Ὁ Ῥαμβελὴς οὗτος εἶναι ὁ φόβος καὶ ὁ τρόμος τῶν ναυτῶν· σημαίνει δὲ τὸ ὄνομα αὐτοῦ « κυματοπλὴξ », καὶ εἰς τοῦτον ἀποδίδονται τὰ ναυάγια.

Καὶ εἰς ἄλλα μέρη εὑρίσκονται τοιοῦτοι ναοὶ, ὀνομαζόμενοι *Κιναβουλὰ*, ἤτοι κατοικία πνεύματος. Κεῖνται δὲ καὶ εἰς τῶν ὁδῶν τὰ πλάγια βωμοὶ ἐκ καλάμων καὶ πανίων, ἀφιερωμένοι εἰς τοὺς τεθνεῶτας· καὶ ἵνα τρέφωνται τὰ πνεύματα τούτων φέρουσιν εἰς τοὺς βωμοὺς τροφὰς, τὰς ὁποίας τρώγουσιν οἱ διαβάται καὶ τὰ ζῶα. Ἐπειδὴ πιστεύουσιν οἱ Βίτεοι ὅτι οἱ ἱερεῖς συγκοινωνοῦσι μετὰ τῶν πνευμάτων, ὑπετάσσοντο τυφλῶς εἰς τὰ νεύματα αὐτῶν ἐκ τούτου ἐξηγεῖται ἡ τόση τῶν ἱεραποστόλων ἐπιῤῥοή.

Οἱ ἡμέτεροι περιηγηταὶ ἀνέβησαν καὶ εἰς τὸ ὄρος Οὐόμα, τέσσαρας ἢ πέντε χιλιάδας πόδας ἀγγλικοὺς ἀνυψούμενον ὑπεράνω τῆς θαλάσσης· αἱ πλευραὶ αὐτοῦ εἶναι τραχεῖαι καὶ ἀπότομοι, καὶ ὁ καύσων ἐπηύξανε τὸν κόπον. Οἱ ὁδηγοὶ ὅπως δροσισθῶσιν ἀνέβαινον εἰς τὰς κορυφὰς δένδρων. Καθόσον δὲ ἐχώρουν πρὸς τα ἄνω καὶ τὰ πτηνὰ ἐγίνοντο σπανιώτερα· βαθυτάτη δὲ σιωπὴ ἐπηύξανε τὸ μεγαλεῖον τῆς φύσεως. Ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους φαίνονται ὡς ἐν χάρτῃ τὰ δύο τρίτα τοῦ ἀρχιπελάγους.

Γ.

Καταβάντες δὲ ἐπανῆλον εἰς Ναμούσην, ὅπου ὁ Κουρουδουαδούας συνεκάλεσε τοὺς ὑποτελεῖς ἀρχηγοὺς καὶ τοὺς πλουσιωτέρους γαιοκτήμονας. Πλῆθος ἄπειρον ἀνδρῶν, γυναικῶν καὶ παιδίων συνῆλθον ἐκ τῶν περιχώρων· ἡ δὲ συνάθροισις ἐγένετο ἐν σταθερᾷ μεσημβρίᾳ ἐπὶ εὐρυτάτου πεδίου ὑπὸ τὴν σκιὰν κοκκοδένδρων καὶ πορτοκαλεῶν κατὰ τὴν ἄκραν τοῦ ποταμοῦ καὶ πρὸ τοῦ ξενῶνος. Ἀγγελθείσης δὲ τῆς ἐνάρξεως ἐκάθησαν πάντες πλὴν τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παιδίων αἵτινες ἀπεχώρησαν. Ἡ συνέλευσις αὕτη συγκειμένη ἐξ ἀνδρῶν γυμνῶν καὶ ἀγριοπροσώπων εἶχε τὴν ὄψιν παράδοξον· τὰ πρόσωπα ποικίλα χρώματα ἔχοντα ἦσαν κεχαραγμένα διὰ γραμμῶν καὶ ἐστιγμένα διὰ διαφόρων σχεδίων· τὸ παραδοξώτερον ὅμως πάντων ἦσαν αἱ κόμαι, αἱ μὲν περιπεπλεγμέναι ὡς σφαῖραι, αἱ δὲ περιτετυλιγμέναι ἐν συμμετρίᾳ καὶ ἄλλαι ἐρυθροβαφεῖς. Κοσμήμα δ' ἔφερον περὶ τοὺς βραχίονας καὶ τὸν λαιμὸν ὄστρακα, εἶχον τὰ ὦτα τετρημένα κατὰ τοὺς χόνδρους καὶ τὸ σῶμα ἐστιγματισμένον δι' ἐκκαύσεων καὶ ἐκκοπῶν. Μόνον δὲ ἔνδυμα ἐφόρουν ζώνην.

Ὁ Κουρουδουαδούας, φέρων κεφαλοδέσμιον περίλευκον καὶ ζώνην ἐρυθρὰν, τῆς ὁποίας αἱ δύο ἄκραι ἐσύροντο κατὰ γῆς, ἐκάθησεν ἐπὶ μικρᾶς κλίμακος· ἐκάθηταν δὲ ἐξ ἀριστερῶν καὶ οἱ ἀδελφοὶ καὶ οἱ σύμβουλοι αὐτοῦ, μετὰ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ ὁ Δαμφὸρ. Θέσις ἰδικωτέρα ὡρίσθη διὰ τοὺς ξένους, τοὺς ὁποίους ἅμα φανέντας ὑπεδέχθησαν κροτοῦντες τὰς χεῖρας καὶ κράζοντες· *Μάνα, μάνα!* Ἐκτεθέντων δὲ τῶν λόγων δι' οὓς συνεκαλέσθη ἡ συνέλευσις, ἀμέσως ἤρχισεν ἡ συζήτησις. Οἱ ἄγριοι ὡμίλουν πολλὰ καὶ μετὰ πολλῆς εὐπρεπείας. Οὐδεὶς ὅμως ἐλάμβανε τὸν λόγον ἄνευ ἀδείας, καὶ ἀπαγγέλοντα λόγους διεξοδικοὺς ἤκουον πάντες μετὰ προσοχῆς καὶ πάντων οἱ ὀφθαλμοὶ ἠτένιζον τὸν ῥήτορα. Αἱ φυσιογνωμίαι ἡρμήνευον τὰς ὑπὸ τοῦ λαλοῦντος προξενουμένας ἐντυπώσεις. Ὁ ῥήτωρ ὡμίλει ἀταράχως, μεγαλοφώνως καὶ ἀπταίστως, καὶ ἐχειρονόμει μετρίως καὶ εὐπρεπῶς· ἐνίοτε δὲ, μετὰ μακρὰν παρῴδιον, διέκοπτεν ἐπὶ μικρὸν τὸν λόγον, καὶ τὸ πλῆθος ἀνεφώνει· *Βιτίκα! σάκα!* ἤτοι καλά! καλά! ἀκούσατε!

Μετὰ δὲ τὴν συζήτησιν τῶν ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν συμφερόντων, ῥήτωρ τις ἀναβὰς εἰς τὰς βαθμίδας τοῦ Βουρὲ ὡμίλησεν ἐξ ὀνόματος τοῦ ἀρχηγοῦ καὶ εἶπεν εἰς τὸν λαὸν τὴν μέλλουσαν πορείαν

τῆς κυβερνήσεως Ἤκουσαν δὲ αὐτὸν μετὰ προσοχῆς πάντες καὶ, ὡς ἐφαίνετο, ἐπεδοκίμασαν τὰ λεγόμενα.

Μετὰ τὴν συνεδρίασιν ἐκάθησαν πάντες εἰς συμπόσιον. Αἱ γυναῖκες αἵτινες διακρούσης τῆς συζητήσεως εἶχον ἀποχωρήσει, ὡς εἴπομεν, εἰς παρακείμενον μικρὸν δάσος φοινίκων, μετεκλήθησαν· καὶ μακρὰ γραμμὴ ἑκατὸν ἑξήκοντα παρθένων μόνον ἔνδυμα ἔχουσῶν ζώνην ἢ ἐρυθρὰν, ἢ λευκὴν, ἢ κιτρίνην, ἐφάνησαν φέρουσαι ἀνὰ κάλαθον γεωμήλων ὀπτῶν· καὶ συγκροτήσασαι ὁμάδας κατὰ τὸ χρῶμα τῆς ζώνης ἦλθον περὶ τὸν Βουρὲ καὶ ἀπέθεσαν τοὺς καλάθους εἰς χεῖρας νέων, οἵτινες συνεσώρευσαν τὸ περιεχόμενον αὐτῶν· μετὰ τοσαύτης δὲ ταχύτητος ἐδίδοντο οἱ κάλαθοι, ὥστε ὁ σωρὸς ἐγένετο ἐν ἀκαρεῖ μέγας. Μετὰ ταῦτα αἱ νέαι ἀπεχώρησαν ὅπως καὶ ὅτε ἦλθον· νέοι δὲ ἐλθόντες ἕτεραν ἑπτὰ χοίρους ὀπτοὺς τοὺς ὁποίους ἐπέθεσαν ἐπὶ τοῦ σωροῦ, καὶ διανεμηθέντων τούτων πάντων, ἐγένετο ἔναρξις τοῦ συμποσίου.

Σημειωτέον ἐντεῦθα ὅτι πρὸ τεσσάρων μόνον μηνῶν ὁ Κουρουδουαδούας εἶχε παύσει τρώγων ἀνθρώπους. Δύο Ἄγγλοι περιηγηταὶ εἶχον ἰδεῖ αὐτὸν τὸ 4866 ῥίψαντα ἐντὸς ὕδατος κοχλάζοντος ὁλοζώντανον αἰχμάλωτον, τοῦ ὁποίου τὰς σάρκας διεμερίσαντο μετὰ ταῦτα πολλοὶ ἀρχηγοί. Καὶ οἱ μὲν Ἄγγλοι παρέστησαν αὐτῷ τὸ ἀπρεπὲς τῆς πράξεως· οὗτος δὲ καί τοι ὑποσχεθεὶς νὰ μὴ φάγῃ πλέον ἀνθρώπους, ἔτρωγε κατ' ἰδίαν. Σήμερον ἄρα (1860) ἡ ὑπόσχεσις αὐτοῦ εἶναι εἰλικρινεστέρα; Τὸ καθ' ἡμᾶς ἀμφιβάλλομεν· βέβαιον ὅμως εἶναι ὅτι τὸ ἀποτρόπαιον τοῦτο ἔθος ἔπαυσε γενόμενον δημοσίᾳ, καὶ ὅτι ἡ μερὶς τῶν ἐγχωρίων ἡ πρὶν πολλοῦ ἐνεργοῦσα κατ' αὐτοῦ κατέστη ἐπικρατεστέρα. Οἱ πτωχοὶ καὶ οἱ ἀδύνατοι οἵτινες ἐν καιρῷ διχονοιῶν καὶ στάσεων κινδυνεύουσιν μᾶλλον τῶν ἄλλων, συνεκρότουν μερίδα τῆς ὁποίας ὁδηγοὶ ἦσαν ἀρχηγοί τινες ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν διατελοῦντες τῶν ἱεραποστόλων, οἵτινες παρίστων τὸ ἔθος τῆς ἀνθρωποφαγίας ὡς ἀνάξιον παντὸς ὄντος νοήμονος καὶ πεπολιτισμένου. Οἱ πλεῖστοι ὅμως τῶν ἀρχηγῶν, καὶ μάλιστα οἱ ἰσχυρότεροι, δὲν ἀπέβαλλον μετὰ τῆς αὐτῆς εὐκολίας τὴν ἀρχαίαν ταύτην συνήθειαν· ἠγάπων τὰς σάρκας τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἔλεγον ὅτι ὁ καταλληλότερος τρόπος τοῦ τιμωρεῖν τοὺς ἐχθροὺς ἦτο τὸ τρώγειν αὐτούς. Ἐκ τῶν ἀρχηγῶν τούτων ἦτο καὶ ὁ Κουρουδουαδούας, διοικητὴς Ναμάσης καὶ τις ἄλλος γείτων Ναούλου Μάτουας. Ὁ Ναούλου Μάτουας οὗτος εἶχε δύο μέτρα ὕψος καὶ ἑκτακτον ῥώμην, καὶ εἰς τὸ μέρος ὅπου κατῴκει εἶχε βρύσει ἀφθονώτερον σῶμα. Ὁσάκις μετεκομίζετο εἰς τὴν πόλιν *βόκολας*, ἢ σῶμα ἀνθρώπου προορισμένου εἰς βρῶσιν, ἐχάρασσον τὸν φλοιὸν δένδρου κείμενον κατὰ τὴν εἴσοδον αὐτῆς. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι ὁ φλοιὸς οὗτος ἔβριθε τοιούτων χαραγῶν. Παρόντων ποτὲ ξένων παρετέθησαν εἰς τὴν τράπεζαν τοῦ Ναούλου Μάτουα δύο μηροὶ ὀπτοὶ ἄνευ ὀστέων καὶ καλῶς παρεσκευασμένοι ἐπὶ φύλλων βανανέας. Τὸν δὲ διοικητὴν Ναμάσης ἠγωνίζοντο νὰ καταπείσωσι καὶ μάλιστα ἡ προσφιλεστέρα αὐτοῦ σύζυγος, ν' ἀποβάλῃ τέλος πάντων τὸ βάρβαρον τοῦτο ἔθος. Σημειωτέον ὅτι αἱ Βίτειαι γυναῖκες δὲν ἔτρωγον ποτὲ ἀνθρώπινον κρέας.

Ὁ Δαμφὸρ ἐπροσπάθει νὰ μεταπείσῃ τὸν ἀδελφόν τοῦ Κουρουδουαδούα, παριστῶν τὴν ἀνθρωποφαγίαν ὡς λίαν ἐπιβλαβῆ εἰς τὴν ὑγείαν, διότι φαίνεται ἡ ἀνθρωπίνη σὰρξ εἶναι εἰς ἄκρον δύσπεπτος, καὶ ὅτι καὶ οἱ ῥωμαλεώτεροι ἀσθενοῦσι δύο καὶ τρεῖς ἡμέρας ἀφοῦ φάγωσι· μὴ λησμονοῦμεν ὅμως ὅτι εἶναι καθ' ὑπερβολὴν ἀκρατεῖς.

Εἰς τὴν Ναμούσην, καὶ μετὰ τὴν κατάργησιν τῆς ἀνθρωποφαγίας ἐσώζοντο τὰ ὄργανα τῆς παρασκευασίας τῶν θυμάτων, οἷον κλίβανοι, λέβητες παντὸς μεγέθους καὶ τὰ τοιαῦτα. Ὅτε ἐφέροντο εἰς τὴν πόλιν *βόκολαι*, ἐγίνετο, ὡς προείπομεν, χαραγὴ καὶ ἐρίπτετο μία πέτρα εἰς μέρος παρακείμενον τῷ Βουρέ. Ὁ Κ. Σήμαν ἐμέτρησε τετρακοσίας, πλὴν ἐκείνων τὰς ὁποίας εἶχε παρασύρει ἐκχειλίσας ὁ ποταμός. Αἱ σάρκες ἁλατιζόμεναι καὶ παρασκευαζόμεναι μετὰ λαχάνων ἐφυλάσσοντο. Εἶναι δὲ ἄξιον σημειώσεως ὅτι ἑνῷ πᾶν ἄλλο βρῶμα ἔτρωγον κρατοῦντες διὰ τῶν δακτύλων, τῶν ἀνθρώπων ὅμως τὰς σάρκας ἐλάμβανον διὰ περονῶν ἐκ σκληροτάτου ξύλου, εἰς ἃς ἔδιδον ἐνίοτε αἰσχρότατα ὀνόματα. Αἱ περόναι αὗται φυλάσσονται ἐπιμελῶς καὶ μεταβαίνουσιν ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν· μόλις δὲ δύο ἠθαγενεῖς, εἰ καὶ δὲν ἔτρωγον πλέον ἀνθρώπους κατεπείσθησαν νὰ δώσωσι τὰς ἰδίας περόνας εἴς τινα τῶν περιηγητῶν διὰ τὴν ἐθνολογικὴν αὐτῶν συλλογήν. Συνήθεια πρὸς τούτοις ὑπῆρχε νὰ κρεμῶσιν εἰς τὰ δένδρα τὰ ὀστᾶ ἀροῦ ἔτρωγον τὰς σάρκας, ἃ τινα συνέκρουεν ὁ ἄνεμος ὡς ἄλλα πένθιμα τρόπαια.

Εὐτυχῶς ταῦτα πάντα καταργοῦνται σήμερον· καὶ μὲν δὲν κατηργήθησαν ἐξ ὁλοκλήρου, εἶναι ὅμως βέβαιον ὅτι ἡ δημοσίᾳ γινομένη προπαρασκευὴ καὶ διανομὴ τῶν ἀνθρωπίνων σαρκῶν ἔπαυσεν, εἰς τὰ μέρη τοὐλάχιστον ὅπου ἰσχύει τῶν ἱεραποστόλων ἡ ἐπιρροή. Ἀλλὰ καὶ οἱ κάτοικοι εἰς τὴν ἀνθρωποφαγίαν ἀποδίδουσι τὰ ἀποτρόπαια δερματικὰ νοσήματα. Οἱ ἐνεργοῦντες ὑπὲρ τῆς ἐξημερώσεως τῶν ἠθῶν ἀπαιτοῦσι νὰ μὴ σφαγιάζωνται αἱ γυναῖκες, λέγοντες ὅτι εἶναι ἄνανδρον τὸ νὰ θυσιάζωνται αὗται καὶ τὰ παιδία. Ἀλλ' οἱ ὑπέρμαχοι τῶν ἀρχαίων ἐθίμων ἀπαιτοῦσι λέγοντες ὅτι αἱ γυναῖκες διεγείρουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰς ἔριδας, καὶ ὅτι αὗται εἶναι δίκαιον

νὰ τιμωρῶνται· ὅτι τότε μόνον ἡ ἐκδίκησις εἶναι τελεία ὅταν φονευθῇ ἡ σύζυγος τοῦ ἐχθροῦ, καὶ ὅτι ὁ λαὸς δὲν θέλει ἔχει οὔτε φόβον οὔτε σέβας ἐὰν πεισθῇ ὅτι δὲν ὑπόκειται πλέον οὔτε εἰς σφαγὴν οὔτε εἰς βρῶσιν.

Τοιαύτη σήμερον ἡ κατάστασις τῶν κατοίκων τῶν νήσων Βίτι· τὰς μεταρρυθμίσεις δὲ ταύτας δὲν δέχονται ἀδιαφόρως, ἀλλὰ μετὰ συζήτησιν, ὅπερ ἀποδεικνύει ὅτι σκέπτονται καὶ ὅτι, ἀποπτύσαντες ἅπαξ τὸ ἄγριον ἔθος τῆς ἀνθρωποφαγίας δὲν θέλουσιν ἐπαναλάβει πλέον αὐτό. Ἐν γένει οἱ Βίτειοι ἐδείχθησαν κατὰ τὰς πρὸς τοὺς ξένους σχέσεις ἀνώτεροι ἢ ὅσον προσεδοκᾶτο. Οἱ Εὐρωπαῖοι, οἵτινες μετὰ δυσκολίας ἐπλησίασαν τὴν καθηρημένην αὐτὴν χώραν, ἠπόρησαν εὑρόντες κοινωνίας ἐχούσας ῥυθμόν τινα καὶ τάξιν, ἄνδρας φιλοπόνους, προθύμους ἀκούοντας τὰς ὁδηγίας τῶν Εὐρωπαίων καὶ ἑτοίμους νὰ διδαχθῶσιν ἠθικάς τινας βελτιώσεις. Ὁ Κ. Σήμαν ἐπαινεῖ τὴν πρὸς αὐτὸν εὐθύτητα τῶν Βιτείων καὶ τὴν λύπην τὴν ὁποίαν ἔδειξαν ὅτε ἔμελλε νὰ ἀναχωρήσῃ. Ἐπαινεῖ δὲ καὶ τὰ κοινωνικὰ αὐτῶν προτερήματα καὶ βεβαιοῖ ὅτι ὑπὸ τὸν ἄγριον φλοιὸν ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι τοὺς ὁποίους δυνάμεθα νὰ μορφώσωμεν.

(*Κατὰ τὸ γαλλικόν.*)

ΦΟΙΣΙΣ.

Διήγημα ἱστορικόν.

(Συνέχεια καὶ τέλος. Ἴδε φυλλάδ. 292.)

—ooo—

— Μήπως ἔπαθε τίποτε ἡ Ἐλίζα; ἠρώτησε μὲ σπουδήν.

— Ὄχι, Κύριε, ὄχι, ἀπεκρίθη ἡ τροφὸς ἰδοῦσα τὴν τόσην ταραχὴν τοῦ γέροντος.

Καὶ διὰ μυρίων περιφράσεων περιέγραψε τὰ ἐπίφοβα συμπτώματα τὰ ὁποῖα εἶχον φανερωθῆ ἀπόντος τοῦ θείου· ἡ ἀνεψιά του ἔδηχεν ὀλίγον, ἔπασχε συχνὰ ἀϋπνίαν, εἶχε ψυχρὸν ἱδρῶτα καὶ πυρετὸν καθ' ἑσπέρας καὶ ἐρύθημα στιλπνὸν εἰς τὰ μῆλα τῶν παρειῶν.

Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ὁ θεῖος ἤκουε μὲ ὑπομονὴν τὴν περιπεπλεγμένην ταύτην ὁμιλίαν τῆς τροφοῦ· ὅτε ὅμως ἤκουσε τὴν τελευταίαν φράσιν, ἐκτύπησε τὰς διόπτρας του εἰς τὴν τράπεζαν μετὰ τοσαύτης ῥοδρότητος ὥστε τὰς συνέτριψε καὶ σηκωθεὶς εἶπε·

— Φθίσιν λοιπὸν, φθίσιν ἔχει! ἡ κοκκινάδα ἐκείνη εἶναι θάνατος! Διὰ τί δὲν μὲ τὸ εἶπες; διὰ τί δὲν μὲ τὸ ἔγραψες εἰς τὴν Ἰρλανδίαν; δὲν θὰ σὲ τὸ συγχωρήσω ποτέ.

Καὶ καλέσας ὑπηρέτην ἔστειλεν αὐτὸν εἰς τὸν ἰατρὸν Βαλίν. Ἐπειδὴ δὲ ἦτον ἄῤῥωστος ἐκάλεσεν ἐμέ.

Τότε πρῶτον εὑρέθην μεταξὺ τῆς οἰκογενείας ἐκείνης, καὶ τότε πρῶτον ἐθαύμασα τὴν κατ' ἐκλογὴν καὶ ὄχι κατὰ καθῆκον ἀγάπην. Ποτὲ πατὴρ δὲν ἔδειξε περισσοτέραν ἀνησυχίαν διὰ τὴν κόρην του· ποτὲ σύζυγος δὲν ἐφάνη ὅτι ἀνέπνεε διὰ τῆς πνοῆς τῆς ὡραίας καὶ νέας γυναικός του. Μόνη ἡ λέξις φθίσις ἐπάγονε τὸ αἷμα τοῦ ταλαιπώρου θείου. Ὁ Θεὸς γινώσκει πόσας προφυλάξεις μὲ παρήγγειλε νὰ λάβω! μὲ ποῖον ζῆλον μὲ παρεκάλεσε νὰ φροντίσω ὥστε μήτε κἂν νὰ ὑποπτευθῇ τι ἡ ἀνεψιά του! Τρεμον καὶ ἀγωνιῶν μὲ ἔφερεν εἰς τὴν αὔθουσαν, ὅπου τὴν ὥραν ἐκείνην ἔπινον τέϊον. Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἦτο τότε Σεπτέμβριος καὶ ὅτι τὸ μελαγχολικὸν φῶς τῆς φθινοπωρινῆς ἑσπέρας διερχόμενον διὰ τοῦ γοτθικοῦ παραθύρου, ἐφώτιζε γέαν κόρην τὴν Κ. Ἔρβερτ, λεπτὴν φέρουσαν λευκὴν ἐσθῆτα καὶ ὡραιοτάτην.

Μόλις δὲ τὴν εἶδον καὶ ἐνόησα τί εἶχε νὰ φοβηθῇ. Κάκιστον σύμπτωμα θεωρεῖ ὁ ἰατρὸς τὴν λευκότητα τῆς ὄψεως συγκρουομένην οὕτως εἰπεῖν μὲ τὸ ἐρύθημα τῶν μήλων τοῦ προσώπου, καὶ τὴν παράδοξον λάμψιν δύο μαύρων ὀφθαλμῶν ἀκτινοβολούντων ὑπὸ ὠχρὸν μέτωπον. Ἦτον ἀδύνατον ν' ἀπατηθῇ τις. Τὴν πρωΐαν αὐτῆς ἐκείνης τῆς ἡμέρας εἶχον κλείσει τοὺς ὀφθαλμοὺς νέας κόρης τὴν ὁποίαν ἡ ἰδία νόσος εἶχεν ἁρπάσει ἀπὸ τὴν περίλυπον οἰκογένειάν της. Ἡ Κ. Ἔρβερτ μ' ἐχαιρέτισεν ἐν σιωπῇ καὶ ἐκάθησεν ἐκ νέου· μετὰ δὲ ταῦτα ἔστρεψε τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν θεῖόν της, οὗ τινος τὸ ἄπορον ἦθος ἠρμήνευε τοὺς φόβους του.

Ἡ ἐπίσκεψις αὕτη ἐλύπησεν ὅλους ἡμᾶς· τὴν μὲν νέαν, διότι ἤξευρεν ὅτι ἐκινδύνευεν ἡ ζωή της· τὸν θεῖόν της, διότι ἐπροσπάθει ματαίως νὰ κρύψῃ τὴν ταραχήν του· καὶ τὴν τροφὸν, διότι πρὸ πολλοῦ ἔζη μετὰ τῆς οἰκογενείας ἐκείνης καὶ ἠγάπα εἰς ἄκρον τὴν Ἐλίζαν. Ἐπὶ ἓν τέταρτον τῆς ὥρας εὑρισκόμεθα εἰς ἀμηχανίαν. Τέλος πάντων ἰδὼν κύμβαλον, εἶπον πρὸς τὴν νέαν θωπευτικούς τινας λόγους περὶ τῆς ἐμπειρίας της· αὕτη δὲ ἐμειδίασεν ἀκούσασά με, καὶ τὸ μειδίαμά της ἦτο μεμιγμένον μὲ καταφρόνησιν. ἐφαίνετο ὅτι μοι ἔλεγεν· — Ἠξεύρω τί ἔχεις εἰς τὸν νοῦν σου. — Ἐγὼ ὅμως ἐξακολουθήσας τὴν ὁμιλίαν μου περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου, τὴν παρεκάλεσα νὰ παίξῃ μουσικόν τι τεμάχιον ἐκ τῶν τοῦ Βετόβεν, τὸ ὁποῖον καὶ ἔπαιξε τῳόντι μὲ ἄπειρον ἐπιτηδειότητα καὶ χάριν. Ἐν τοσούτῳ ὁ θεῖος ἀποχωρήσας μὲ ἄφῆκε μόνον μετὰ τῆς νέας καὶ τῆς τροφοῦ. Ἡ ἐξέτασις καὶ αἱ παρατηρήσεις μου ἐπεκύρωσαν δυστυχῶς τὴν πρώτην ἰδέαν μου· ὁ ταχὺς καὶ ἄτακτος σφυγμὸς καὶ ἡ φλογερὰ καὶ δύσκολος πνοὴ τῆς ἐδείκνυον προφανῶς τὰς προόδους τοῦ ἀλεθρίου ἀγγέλου ὅστις ἐσκίαζε μὲ τὰς θανατηφόρους πτέρυγάς του τὴ

ὠχρὸν μέτωπον τοῦ θύματος. Δὲν ἤξευρεν ὅτι ὅλαι αἱ ἀποκρίσεις ὅσας μοὶ ἔδιδε ἐπεκύρουν τὴν καταδικαστικήν του ἀπόφασιν. Ἐνῷ δὲ προσποιούμενος ἦθος ἀδιάφορον ἐπροσπάθουν νὰ τὴν καθησυχάσω, ἐπειθόμην ἔτι μᾶλλον ὅτι ἀναπόφευκτος ἦτον ὁ θάνατός της. Καὶ μὲ ἤκουε μὲν μὲ προσοχὴν, ἡ πίστις της ὅμως εἰς τοὺς λόγους μου δὲν ἦτο βαθεῖα.

— Ἔχετε ὑγείαν, εἶπον ἐπὶ τέλους ἀναχωρῶν, τοιοῦτον πρόσωπον δὲν ἔχει ἀνάγκην ἰατροῦ.

— Εὐχαριστῶ, εὐχαριστῶ, ἀπεκρίθη βαλοῦσα τὴν χεῖρά της εἰς τὴν χεῖρά μου, εἶσθε πολλὰ καλὸς καὶ προσπαθεῖτε νὰ διασκεδάσητε τοὺς φόβους μου· σᾶς παρακαλῶ νὰ ἰδῆτε τὸν θεῖόν μου καὶ νὰ τὸν καθησυχάσητε.

Εἶχον ὑποθέσει ὅτι ἡ νέα Ἔρβερτ, ἐπίστευσε τοὺς λόγους μου, ἀλλ' ἠπατήθην· διότι ὡς ἔμαθον μετὰ ταῦτα, μόλις ἀνεχώρησα καὶ εἰσελθοῦσα εἰς μικρὸν δωμάτιον ὅπου συνείθιζε νὰ προσεύχηται ἔκλαυσε πολύ· μὲ εἶχε λοιπὸν μαντεύσει.

Κατὰ χρέος ἔπρεπε νὰ εἰπῶ πρὸς τὸν θεῖόν της τὴν ἀλήθειαν. Ἐλθὼν εἰς τὸ δωμάτιόν του εὗρον αὐτὸν ὄρθιον, ἀνὰ χεῖρας ἔχοντα τὸν πῖλον καὶ τὰ χειρόκτιά του καὶ ἔτοιμον νὰ μὲ συνοδεύσῃ μέχρι τῆς θύρας τοῦ κήπου.

— Ἀφ' ὅσα εἶδα καὶ ἤκουσα, εἶπα, δὲν μ' ἔμεινεν ἀμφιβολία ὅτι τὰ πρῶτα συμπτώματα τῆς φθίσεως ἐφανερώθηαν εἰς τὴν ἀνεψιάν σας· τὸ χρέος μου λοιπὸν μὲ ἀναγκάζει νὰ μὴ σᾶς τὸ κρύψω. Ναὶ μὲν περιποιήσεις ἰατρικαὶ καὶ ἀλλαγὴ κλίματος ἠμποροῦν νὰ ἀπομακρύνουν τὸν κίνδυνον καὶ ν' ἀναβάλουν τὴν ἐλεθρίαν ὥραν· πλὴν, σᾶς τὸ λέγω μὲ λύπην μου, μόνος ὁ Θεὸς δύναται νὰ τὴν σώσῃ.

— Θεέ μου! ἀνεφώνησεν ὁ Κ. Ἔρβερτ, στηριχθεὶς εἰς τὰς κιγκλίδας καὶ σιωπήσας ἐπί τινα ὥραν.

— Ἐλησμόνησα νὰ σᾶς εἰπῶ, ἀνέκραξε μετ' ὀλίγον, ὅτι ἡ Ἐλίζα ἐπανέλαβε τὴν ὄρεξίν της. Δὲν εἶναι τὸ σύμπτωμα καλὸν, ἰατρέ; ἔ; ἀποκριθῆτε με.

Ἀλλ' ἡ ἀπόκρισίς μου κατελόπησεν ἐξεναντίας αὐτόν· διότι εἶπον ὅτι ὅλοι οἱ φθισιῶντες ἔχουσιν ὄρεξιν πρὸ τοῦ θανάτου αὐτῶν.

Ἔπρεπε νὰ ἴδῃ τις τὴν ἀπελπεσίαν τοῦ ταλαιπώρου ἐκείνου.

— Πρέπει λοιπὸν, ἀνέκαξε, ν' ἀποθάνῃ ὁ ἄγγελος αὐτός! Πῶς ἰατρέ, ὁλόκληρος ἡ περιουσία μου δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ τὴν ἐξαγοράσῃ ἀπὸ τὸν θάνατον; Ἔλα ἰατρὲ, εἰς τὴν οἰκίαν μου· μεῖνε, διὰ παντὸς εἰς αὐτήν. κάμε ὅτι θελεις φθάνει μόνον νὰ τὴν σώσῃς. Θέλεις νὰ τὴν μεταφέρω εἰς τὴν Ἰταλίαν, εἰς τὴν Γαλλίαν; εἶμαι ἕτοιμος· ἡ ζωή της εἶναι ζωή μου· καὶ ἐὰν αὐτὴ ἀποθάνῃ τί θὰ γείνω;

— Ἡσυχάσετε, εἶπα, καὶ μὴν ἀποδεικνύετε τὸ παραμικρὸν ὅταν μάλιστα εἶναι παροῦσα· θὰ ἐπιταχύνετε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὸν θάνατον της.

— Ἀ, ἰατρέ μου! τί λέγεις; Πῶς; θέλεις νὰ τὴν βλέπω καὶ νὰ προσποιοῦμαι ἀταραξίαν;

Τὴν ἐπιοῦσαν εἶδον καὶ δεύτερον τὴν Ἐλίζαν. Περιέγραψεν ἡ ταλαίπωρος μὲ ἀξιοθαύμαστον ἀγχίνοιαν τί ἠσθάνετο· ἠσθάνετο, εἶπε, ἐσωτερικῶς κενὸν τὸ στῆθός της· ἐνόει ὅτι ἡ ζωὴ ἐξέλειπε μικρὸν κατὰ μικρὸν, ὅτι εἶχε κρυφίαν καὶ ὑπόκωφον φλόγα καὶ ἀδιάκοπον ἀνάγκην νὰ ἀποπτύῃ φλέγματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐφαίνετο ἐνίοτε καὶ αἷμα.

— Πόσον καιρὸν νομίζετε, ἐπρόσθεσεν, ὅτι θὰ ζήσω ἀκόμη;

— Μὴ, διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, μὴν κάμετε τοιαύτας ἐρωτήσεις· εἶναι περιττὰι, τρελαί.

— Θὰ ὑποφέρω πολύ;

— Ὄχι, δὲν μὲ φαίνεται πρὸς τὸ παρὸν, ἀπεκρίθην ἀπαγγείλας ἐντόνως τὰς τελευταίας λέξεις Κλίμα γλυκύτερον ἠμπορεῖ νὰ σᾶς ὠφελήσῃ.

Τὸ ἀσθενὲς σῶμα τῆς νέας ἔτρεμε, καὶ ἡ κεφαλή της σκεπτομένη ἐφαίνετο ὅτι ἔλεγεν ὅτι δὲν ἐπίστευε πλέον τοὺς λόγους μου.

— Ταλαίπωρε θεῖέ μου! ἀνεφώνησε· ταλαίπωρε Οὐίλιαμς!

Καὶ ἔπεσε λειποθυμοῦσα εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς τροφοῦ της.

Ὁ Κ. Ἔρβερτ, ἔχων χαρακτῆρα εὐερέθιστον, εἰς τὸν ὁποῖον ποτὲ αἱ ἐναντιότητες τοῦ βίου δὲν ἐδίδαξαν τὴν ὑπομονὴν εἰσῆλθεν αἴφνης, καὶ δι' ἐνδείξεων ὀργῆς καὶ θυμοῦ ἐφανέρωσε τὴν λύπην του. Εἰ καὶ ἦτο καλῶς ἀνατεθραμμένος καὶ εἶχε τοὺς τρόπους εὐγενεῖς, τὸν ἤκουσα ὅμως προφέροντα τρομερὰς βλασφημίας. Τὸν εἶδον δαίροντα τοὺς ὑπηρέτας του. Ὅτε δὲ παρέστησα αὐτῷ τὸ μάταιον καὶ μωρὸν τῆς διαγωγῆς του, ἔστρεψε τὰς ὕβρεις του κατ' ἐμοῦ, κατὰ τῆς ἰατρικῆς καὶ κατὰ τῶν ἰατρῶν.

— Μήπως νομίζετε, ἰατρὲ, ὅτι χωρατεύω; πῶς γελᾶτε καὶ μὲ ὑβρίζετε; Πῶς! τήκεται, ἀναλύει, ἀποθνήσκει ὑπὸ τὰς ὄψεις μου καὶ θέλεται νὰ εἶμαι ἥσυχος; ὄχι, εἶμαι τρελὸς, ἀπὸ τὴν λύπην μου! Κατηραμέναι αἱ ψυχραὶ ψυχαὶ καὶ οἱ ἀδιάφοροι ἄνθρωποι!

Μετ' ὀλίγον ἐπεριποιούμην ἀντὶ ἑνὸς δύο ἀσθενεῖς, καὶ ἐφοβούμην μήπως ὁ γέρων παραφρονήσῃ. Ἦτον ἐκ τῶν μελαγχολικῶν καὶ ἐνθέρμων ἐκείνων ψυχῶν, αἵτινες ἀντιλαμβάνονται ἑκάστοτε μιᾶς μόνης ἰδέας καὶ παραδίδονται ὁλόκληροι εἰς αὐτήν. Οἱ ἀγῶνες τοὺς ὁποίους κατέβαλλεν ἵνα συγκεντρώσῃ καὶ κρύψῃ τὰς σφοδροτάτας συγκινήσεις του, ἐξήψαν εἰς τὴν καρδίαν του θέρμην ἐσωτερικὴν ἥτις ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ πέσῃ κλινήρης.

Ὅτε ὁ ἰατρὸς Βαλίν, ὅστις εἶχε μελετήσει ἰδίως

τὰ τῶν στηθικῶν νοσημάτων ἀνέλαβε τὴν ὑγείαν του, τὸν ἐσυμβουλεύθην περὶ τῆς νέας Ἐλίζας καὶ τὸν παρεκίνησα μάλιστα νὰ τὴν ἐπισκεφθῇ. Εἰσελθόντες εἰς τὸ δωμάτιόν της τὴν εὕρομεν ἡμίγυμνον ἐξηπλωμένην εἰς τὴν κλίνην της, καὶ κρατοῦσαν μὲ τὴν ἀριστερὰν μικρὰν μαύρην ταινίαν ἀφ' ἧς ἐκρέματο ἐγκόλπιον περιέχον τρίχας ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ λοχαγοῦ, ὅτε δὲ εἶδεν ἡμᾶς ἐσηκώθη καὶ προὔτεινε τὸν βραχίονά της εἰς τὸν Κ. Βαλίν. Οὗτος δὲ ἔμεινε κατ' ἀρχὰς σιωπῶν, καὶ μετὰ ταῦτα, εἰπών τινας λόγους παραμυθητικοὺς τῶν ὁποίων τὴν σημασίαν ἐνόησε, ἀνεχώρησεν. Ὁ δὲ θεῖος μόλις ἰδὼν αὐτὸν καὶ ἐμὲ ἔκαμε σφοδρὰν χειρονομίαν, καὶ σηκωθεὶς ἐστάθη πρὸ τῆς ἑστίας χωρὶς κἂν λέξιν νὰ προφέρῃ. Οἱ ὀφθαλμοί του ἦσαν ἑτεροπλανεῖς καὶ τρομεροί.

— Κύριε Ἔρβερτ, εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰατρὸς Βαλίν, φοβοῦμαι μήπως αἱ προβρήσεις τοῦ συναδέλφου μου ἀληθεύσουν· τὸ φθινόπωρον ἔρχεται, καὶτὸ νοσῶδες τοῦ ἀγγλικοῦ κλίματος διαρκούσης τῆς ὥρας ταύτης τοῦ χρόνου, ἀπειλεῖ τὴν ζωὴν τῆς ἀρρώστου. Ἡ φθίσις εἶναι διαφόρων εἰδῶν, καὶ ἐὰν δὲν ἀλλάξῃ κλῖμα πιθανότατον εἶναι νὰ προσβληθῇ ἀπὸ τὸ δεινότερον. Πηγαίνετε εἰς τὴν Ἰταλίαν, διότι νομίζω ὅτι τὸ σωτηριωδέστερον μέσον εἶναι αὐτό.

Μετὰ τρεῖς ἑβδομάδας ὅλη ἡ οἰκογένεια ἦτον εἰς Νεάπολιν.

Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν ἀναχώρησιν ταύτην, ἐνῷ ἐπανελθὼν καταπεπονημένος εἰς τὴν οἰκίαν μου ἡτοιμαζόμην νὰ κοιμηθῶ, ἤκουσα τὸν κώδωνα σημαίνοντα καὶ εἶδον μετ' ὀλίγον ἀνοιγεῖσαν τὴν θύραν καὶ εἰσβαλόντα νέον τινά, φορροῦντα ἔνδυμα ὁδοιπόρου. Ὁ ξένος εἶχε τὸ πρόσωπον ὠχρὸν, τοὺς ὀφθαλμοὺς κοίλους καὶ ἀμαυροὺς καὶ τὴν φωνὴν τρέμουσαν. Ἦτο δὲ ὁ λοχαγὸς Φὶτς Οὐίλλιαμς, ὅστις εὑρισκόμενος εἰς Σκωτίαν εἶχε μάθει τὴν ἀσθένειαν τῆς μνηστῆς του. Ἐννοεῖται ὅτι μετεχειρίσθην πᾶν τὸ κατ' ἐμὲ διὰ νὰ τὸν καθησυχάσω. Μοὶ εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐκφράσω τὴν θλῖψιν τῆς καρδίας μου.

— Τὸ βλέπω εἶπεν, ἐννοῶ τί τρέχει· καὶ αὐτὴ καὶ ἐγὼ εἴμεθα καταδικασμένοι· διὰ τί νὰ τὴν γνωρίσω; διὰ τί νὰ τὴν ἀκούσω;

Ὅσοι ὀνομάζουσιν ἑκυτοὺς φιλοσόφους καὶ διὰ τοῦ ὡρκίου τούτου τίτλου καλύπτουσι τὴν ἀτελῆ ὕπαρξίν των· οἱ ἀνάλγητοι ἐκεῖνοι ἐξ ὧν ὁ κόσμος εἶναι πλήρης, οἵτινες λύπην ἢ χαρὰν αἰσθάνονται ὁσάκις μόνον περιορίζονται ἢ ἀπολύονται ἀχαλίνωτοι αἱ κτηνώδεις αὐτῶν ὀρέξεις, καὶ αὐτοὶ λέγω δὲν θὰ ἐτόλμων νὰ διδάξωσι πρὸς τὸν ταλαίπωρον λοχαγὸν τὴν περιφίλαυτον θεωρίαν των. Ἡ φθίσις δὲν εἶναι ἀσθένεια ὡς αἱ λοιπαί· εἶναι ὁ θάνατος αὐτοπρόσωπος σπαράσσων βαθμηδὸν τὸ θῦμα. Εἰς τὰς ἄλλας ἀσθενείας ἔχεις ἐλπίδα· ἀλλ' εἰς τὴν φθίσιν οὔτε κἂν ἐλαχίστην πιθανότητα σωτηρίας.

Ὁ λοχαγὸς παρητήθη τῆς ὑπηρεσίας καὶ μεταβὰς εἰς Ἰταλίαν ἔμεινε μετὰ τῆς μνηστῆς του μέχρι τοῦ Ἰουλίου. Τὸ θαυμάσιον κλῖμα τῆς Νεαπόλεως ἐφάνη ὅτι ἐζωογόνησεν ἐπί τινα χρόνον τὴν νέαν. Ὅθεν ἀπατηθέντες ὅτε θεῖος καὶ ὁ μνηστὴρ ὑπέθεσαν ὅτι θὰ παρετείνετο ἡ ζωὴ τῆς πασχούσης. Καὶ ὡς συμβαίνει πάντοτε καθόσον τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀγάπης των ἐπλησίαζεν εἰς τὸν τάφον, ἐπὶ τοσοῦτον ἡ ἀγάπη ἐγένετο ἐνθερμοτέρα. Ἡ Ἐλίζα εἶπεν ἐπὶ τέλους ὅτι ἐπιθυμεῖ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Ἀγγλίαν, διότι, ἐπρόσθεσεν, ἤθελε ν' ἀποθάνῃ εἰς τὴν πατρίδα της καὶ νὰ ταφῇ πλησίον τῆς μητρός της.

Τὴν εἶδον λοιπὸν ἐκ νέου, ἀλλὰ δὲν ἦτο πλέον ἡ αὐτή. Τὸ χλωρὸν ἐκεῖνο ἄνθος τὸ ὁποῖον εἶδον ἄλλοτε λαμπρὸν καὶ ἀκμάζον, ἦτο σήμερον μεμαραμμένον καὶ ἰσχνόν. Ἐμοίαζε τοὺς ὡραίους ἐκείνους κρίνους, οἵτινες ἀφ' ἑσπέρας μὲν ἀνυψοῦσι δροσερὰν τὴν κορυφὴν, τὸ πρωὶ ὅμως, ἀφοῦ ἡ θύελλα διέσχισε τὰ φύλλα καὶ κατέῤῥιψεν αὐτοὺς, ἔπεσαν κατὰ γῆς. Ἐκάθητο ἢ μᾶλλον ἦτον ἐξηπλωμένη εἰς τὴν αὐτὴν αὔθουσαν εἰς τὴν ὁποίαν τὴν εἶδον ἄλλοτε κατὰ πρῶτον, ἀντικρὺ τοῦ μεγάλου γοτθικοῦ παραθύρου περὶ οὗ προεῖπον Ὅτε εἰσῆλθον οἱ περιεστῶτες μὲ εἰδοποίησαν διὰ νεύματος ὅτι ἐκοιμᾶτο· μόλις λοιπὸν ἐπάτουν τὸ ἔδαφος διὰ τὸν φόβον μὴ ἐξυπνήσῃ, καὶ ἐλθὼν ἐστάθην ἔμπροσθεν αὐτῆς. Ἀ! πόσον ἡ ὠχρότης καὶ ἡ ἰσχνότης της ἦσαν τρομεραὶ ἦτον ὡς ἄλλη σκιά. Τὴν εἶχον σκεπάσει μὲ σάλιον ἰνδικὸν διὰ νὰ τὴν καταβιβάσωσιν εὐκολώτερον ἀπὸ τὸν κοιτῶνά της. Ἦτο δύσκολον νὰ πιστεύσῃ τις ὅτι ἔζη, καὶ ὅτι ἐσώζετο σὰρξ καὶ αἷμα ὑπὸ τὸ διαφανὲς δέρμα της· ἐφαίνετο μᾶλλον ὡς σύμβολον ὕπνου ἀγγέλου, ἢ ὡς λεπτοφυεστάτη τις γραμμὴ χαραχθεῖσα ὑπὸ τὴν γλυφίδα τοῦ Φειδίου. Δὲν ἔβλεπες τὴν ἐλαχίστην κίνησιν· καὶ φύλλον ῥόδου ἂν ἔβαλλες εἰς τὰ χείλη της δὲν θὰ ἐσείετο· ἦτον ἐνὶ λόγῳ ἄλλος σκελετός· καὶ ὅμως τὸ κάλλος ἔλαμπεν εἰσέτι. Καὶ ὁ γέρων θεῖος, οὗ τινος ἡ κεφαλὴ εἶχεν ἀπογυμνωθῆ ὅλων της τῶν τριχῶν ἀφοῦ ἡ ἀνεψιά του κατεδικάσθη ὑπὸ τῶν ἰατρῶν, ἐσφόγγιζε μὲ λεπτότατον μανδύλιον τὰς σταγόνας τοῦ ψυχροῦ ἱδρῶτος ὅστις ἔῤῥεεν ἀπὸ τὰς κοίλας μηνίγγας καὶ τὸ ὠχρὸν μέτωπόν της.

Ἐν τοσούτῳ ἀνοίξασα τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ στρέψασα τὴν κεφαλὴν πρὸς ἐμὲ καθήμενον πλησίον της ἔτεινε τὴν χεῖρα καὶ ὑπομειδιῶσα ἠρώτησε μὲ φωνὴν ἀσθενεστάτην.

— Ἤλλαξα πολὺ ἰατρέ;

— Λυποῦμαι βλέπων, ἀπεκρίθην, ὅτι εἶσθε ἀδύνατος καὶ ἰσχνή.

— Καὶ ὁ ταλαίπωρος θεῖός μου δὲν ἤλλαξε καὶ αὐτός ;

Εἶπε, καὶ μὲ δυσκολίαν ἔτεινε πρὸς αὐτὸν τὴν λευκὴν χεῖρά της· οὗτος δὲ ἀνασκωθεὶς κατησπάσθη τὸ μέτωπόν της.

— Λυπηθῆτέ με, λυπηθῆτέ με, θεῖέ μου, εἶπεν ἡ νέα· ἡ ἀγάπη σας μὲ σκοτόνει.

Καὶ ὡς ἂν ἡ συγκίνησις ἔδωκεν αὐτῇ δυνάμεις ἐσηκώθη καὶ ἐξῆλθε τῆς αἰθούσης κλαίουσα.

Ὅλαι αὐταὶ αἱ λεπτομέρειαι, τῶν ὁποίων ἡ μονοτονία θὰ φανῇ ἴσως πρὸς τὸν ἀναγνώστην ὀχληρὰ, συγκροτοῦσι τὸ ὕφασμα τῆς τραγῳδίας τὴν ὁποίαν ὀνομάζομεν *ἀσθένειαν*. Ὁ σφυγμός της δὲν ἔπαλλε σχεδὸν πλέον, αἱ φλέβες της δὲν εἶχον αἷμα, τὸ ψῦχος τοῦ θανάτου εἶχε κυριεύσει ὅλον τὸ σῶμά της, καὶ ὅμως ὁ γέρων ἤλπιζεν ἀκόμη. Μικρά τις ζωηρότης εἰς τὸ βλέμμα ἢ τὸ πρόσωπόν της ἤρκει νὰ ἀναπτερώσῃ τὴν τυφλὴν πίστιν του εἰς τὸ μέλλον, πίστιν τὴν ὁποίαν οἱ γονεῖς δὲν συγκατατίθενται νὰ παραιτήσωσιν.

Ἐνθυμοῦμαι πρὸ πάντων μίαν ἑσπέραν, καθ' ἣν ἠσθάνθην τοιαύτην ἐδύνην ὥστε αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκην νὰ ἀναφέρω τί συνέβη. Γνωστὸν ὁποῖος εἶναι ὁ χαρακτὴρ τῆς μουσικῆς τοῦ Μοζὰρ καὶ μάλιστα τῆς ἱερᾶς· εἶναι οὕτως εἰπεῖν ὑπερφυής, ἀποβλέπων εἰς τὴν ψυχὴν μᾶλλον ἢ τὰς αἰσθήσεις, καὶ συνταράσσων τὰς λεπτοτέρας χορδὰς τῶν θρησκευτικῶν αἰσθημάτων. Τὴν μουσικὴν ταύτην ἐπανελάμβανεν ἡ Ἐλίζα ὡς ἄγγελος, καὶ ἐνόμιζες ὅτι οἱ γλυκεῖς αὐτῆς τόνοι ἀπετέλουν ἁρμονίαν μὲ τὰς συγκινήσεις τῆς νεαρᾶς ψυχῆς της.

— Ἔλα, κόρη μου. εἶπεν αὐτῇ ὁ γέρων· παῖξε τὴν ὡραίαν λειτουργείαν τοῦ Μοζὰρ τὴν ὁποίαν ἔπαιζες χθὲς τὸ βράδυ.

Ἡ Ἐλίζα ὑπήκουσεν εἰς τὸν θεῖόν της· καὶ κατ' ἐμὲ ποτὲ δὲν ἐνόησα τὰ θέλγητρα τῆς μουσικῆς τοῦ Μοζὰρ ὅσον τὴν ἑσπέραν ἐκείνην. Οἱ τόνοι ἐγοήτευον τὴν ἀκοήν, διεπέρων εἰς τὴν καρδίαν καὶ ἀπέσπων τὰ δάκρυα μου· ναί, τὸ ὁμολογῶ, ἐδάκρυσα καὶ ἡ νέα Ἔρβερτ παρατηρήσασα τὰ δάκρυά μου εἶπεν·

— Λυπηρὰ μουσικὴ, ἰατρέ.

Καὶ ὁ θεῖος καταταραχθεὶς ὅλος ἀνεχώρησεν.

— Ὅταν θὰ μὲ θάψουν, εἶπεν ἡ Ἐλίζα, ἐπιθυμῶ νὰ παίζουν αὐτὴν τὴν μουσικήν.... Καὶ ἐκεῖνος ὁμοίως.... Τὴν ἠγάπα!

Εἶπε καὶ ἀνεστέναξε· καὶ ἀπὸ τὸ ἀντικρὺ μέρος ἠκούσθη δεύτερος στεναγμὸς, στεναγμὸς τοῦ θείου της ὅστις εἶχεν ἐπιστρέψει ἀγωνιζόμενος εἰς μάτην νὰ κατασταλῇ τὴν βαθεῖαν συγκίνησίν του.....

Ἀλλὰ πρὸς τί νὰ παρατείνω τὴν θλιβερὰν διήγησιν τῆς ἀγωνίας ταύτης. Καθ' ἑκάστην ἡ ἰσχνότης τῆς Ἐλίζας ἐμαρτύρει νέαν πρόοδον τῆς νόσου. Ὅτε ὁ λόχαγὸς Φὶτς Οὐίλλιαμς, ὅστις ἀσθενήσας εἶχε μείνει εἰς Μεδιόλανα, ἐπανῆλθεν εἰς Λονδῖνον, εὗρε μόνον τὸ ἄπνουν λείψανον ἐκείνης τὴν ὁποίαν ἠγάπα. Ἤμην παρὼν εἰς τὰς τελευταίας στιγμὰς τῆς νέας, τῆς ὁποίας ἡ μὲν φαντασία εἶχεν ἐξαφθῇ, τὸ δὲ πνεῦμα ζωογονηθῇ ἀπὸ φλόγα ποιητικὴν ἐνόσῳ διήρκει ἡ παραφροσύνη τοῦ πυρετοῦ. Ἀποθανοῦσα δὲ εἴλκυσεν εἰς τὸν τάφον καὶ τὸν γέροντα καὶ τὸν νέον.

(Ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ.)

ΠΕΡΙ ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΩΣ.

(Συνέχ. Ἴδε φυλλάδ. 292.)

Οἱ ναοὶ τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν τῆς Ἀδριανουπόλεως εἰσὶν οἱ ἑξῆς.

Αον Ὁ ναὸς τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου (Μητρόπολις), ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ ὁποίου εὑρίσκεται καὶ ἡ λαμπρὰ κατοικία τοῦ Ἀρχιερέως εἰς θέσιν ὑψηλὴν, κτισθεῖσα κατὰ τὸ 1818, ἐπὶ Δωροθέου, ἀνεγερθεὶς ἐξ ἀμνημονεύτων χρόνων· οὗτος μικρὸς ὢν καὶ σεσαθρωμένος, πάλαι ποτὲ τῷ 1658, χιόνος πολλῆς καταπεσούσης, κατέρρευσε καὶ ἀνῳκοδομήθη τότε ἐπὶ Ἀρχιερέως Νεοφύτου· περὶ τὸ 1678 ἐζωγραφήθη ἅπας ὁ ναὸς, τῇ ἐπιστασίᾳ τοῦ αὐτοῦ, καὶ ἐτελειοποιήθη κατὰ πάντα ὁ ναὸς καὶ τὸ φάτνωμα καὶ ὁ Νάρθηξ, τοῦ ὁποίου τὴν πρὸς βαφὴν καὶ τελειοποίησιν δαπάνην κατέβαλεν ἐξ ἰδίων του ὁ Νεόφυτος· ἀλλ' ἡ δυστυχία τῶν ὁμογενῶν ἦν τοσαύτη τότε, ὥστε ἀπέναντι δανείου ἐκ γροσ. 4,354 ἠναγκάσθησαν νὰ δώσωσιν ὅλα τὰ ἱερὰ σκεύη, βιβλία καὶ Συμβόλαια (χοτζέτια) τῆς περιοχῆς τοῦ Ναοῦ ὡς ὑποθήκην εἰς χεῖρας δανειστοῦ (ὀθωμανοῦ βεβαίως), ὅπερ μόλις διὰ γενικῆς συνεισφορᾶς ἐξώφλησαν εἰς δύω δόσεις περὶ τὸ 1684, προτροπῇ τοῦ τότε Μητροπολίτου Ἀθανασίου καὶ τοῦ δεύτερον ἐνταῦθα δ' ὑποθέσεις του ἐνδημήσαντος Δοσιθέου Πατριάρχου Ἱεροσολύμων ἀνδρὸς φιλογενεστάτου.

Βον Ὁ Ναὸς τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, ἀνῳκοδομηθεὶς τῷ 1804, ἐν ᾧ ὑπάρχει καὶ παρεκκλήσιόν τι χρησιμεῦον ὡς φρενοκομεῖον ἐλεεινὸν τὴν θεάν· ἐν τῇ περιοχῇ αὐτῆς τῆς ἐκκλησίας ὑπάρχει καὶ τὸ προαναφερθὲν Κεντρικὸν ἀλληλοδιδασκαλεῖον.

Γον Ὁ πλησίον τοῦ ῥηθέντος Ναοῦ τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου (Παναγίας Κολυκαρέας) Ναὸς ὅστις ἠγέρθη τῷ 1820 ἔτει.

Δον Ὁ Ναὸς τῶν Ταξιαρχῶν ἀνῳκοδομηθεὶς κατὰ τὸ 1840 Ὀκτώβριον 23.

Εον Ὁ Ναὸς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, οὗ μακρὰν τοῦ μνησθέντος, κείμενος ὑπαγείως ἄνευ περιοχῆς, καὶ Βαρὺς κοινῶς ἐπιλεγόμενος ἀνῳκοδομήθη τῷ 1808 ἔτει μυστικῶς νύκτωρ τῇ ἀδείᾳ μόνον τοῦ διαβοήτου Βοσταντζίμπαση Δαγδεβερὴν ὀγλοῦ.

ϛον Ὁ Ναὸς τοῦ ἁγίου Νικολάου, ἀνῳκοδομηθεὶς τῷ 1829 ἐπὶ τῇ ἐνταῦθα ἀφίξει τῶν Ῥωσσικῶν στρατευμάτων, καὶ ἐκ β'. ἀνῳκοδομηθεὶς τῷ 1851, ἐπιχορηγησάσης καὶ τῆς Ῥωσσικῆς κυβερνήσεως δι' ἀναφορᾶς τῶν ἐνοριτῶν, καὶ συνεργείᾳ τοῦ τότε Γεν. Προξένου τῆς αὐτῆς δυνάμεως Κ. Ν. Μοῦχεν χίλια ῥούβλια ἀργυρᾶ.

Ζον Ὁ Ναὸς τῆς ἁγίας Παρασκευῆς (Μετοχίου τοῦ ἁγίου Τάφου), πλησίον τῆς τοῦ ἁγίου Νικολάου ἐκκλησίας καὶ κατ' ἄντικρυ αὐτῆς πλαγίως, ἀνῳκοδομηθεὶς τῷ 1836 Ἰουλίου 26, ἄνευ ἐνορίας· ἐν αὐτῷ ἐκκλησιάζεται ὁ νῦν Ῥωσσικὸς Πράκτωρ Κ. Ν. Στοῦπεν, κατορθώσας νὰ τῷ ἐπιτραπῇ διὰ τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων, ἵνα τελῆται ἡ λειτουργία εἰς γλῶσσαν Σλαυϊκὴν κατὰ παρασκευὴν μόνον, ψάλλοντος καὶ τοῦ ἀριστεροῦ χοροῦ Σλαυϊστί· ἀλλὰ δι' ἀδείας τοῦ φίλου του Κ. Κυρίλλου Ἀδριανουπόλεως τῷ ἐπετράπη ἵνα τελῆται Σλαυϊκὴ λειτουργία καθ' ἑκάστην, ψαλλόντων καὶ τῶν δύο χορῶν εἰς τὴν αὐτὴν γλῶσσαν.

Θον Ὁ Ναὸς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου (Μετοχίου τοῦ Ὄρους Σινᾶ) ἄντικρυ τῆς Μητροπόλεως πρὸς νότον ἄνευ ἐνορίας.

Θον Ὁ Ναὸς τοῦ ἁγίου Στεφάνου (Μετόχιον τῆς Λαύρας), κείμενος πρὸς ἀνατολὰς τῆς Μητροπόλεως ἐν παραβύστῳ καὶ διαχωριζόμενος ὑπό τινων οἰκιῶν, ἔχων καὶ μικρὰν ἐνορίαν.

Ἐντὸς τοῦ ἄστεος ὑπάρχουσι καὶ πέντε ἐρείπια ναῶν πυροπληθέντων κατὰ τὸ 1684, ὧν τὰ δύω, τὸ τῶν Εἰσοδίων, εἰς Ὀρτᾶ Καποῦ, ὅπου ἤδη ἀνηγέρθη τὸ Βουλγαρικὸν Σχολεῖον, καὶ τὸ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, κείμενον πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Ναοῦ τῆς Παναγίας Κολυκαρέας, κατὰ τὸ Δαοὺκ Καποῦ, ἐξεποιήθησαν· τὰ δὲ λοιπὰ δύω κείμενα παραλλήλως καὶ νοτιοδυτικῶς τῆς ἐκκλησίας Παναγίας διαχωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων δι' ὁδοῦ, καὶ ἐτιμῶντο τὸ μὲν ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Δημητρίου, τὸ δὲ ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου. Ταῦτα περικυκλούμενα ὑπὸ τῆς συνοικίας τῶν Ἑβραίων, περιωρίσθησαν ἀρκετὰ, ἐπειδὴ οὗτοι ἐσφετερίσθησαν τὸ πλεῖστον τῆς περιοχῆς αὐτῶν, καὶ ἐξόχως τῆς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου περιεχούσης κατ' ἀνατολὰς 28 δωμάτια, καὶ περὶ τούτων μεγίστη διαφιλονείκησις ἐγένετο μετὰ τῶν Ἑβραίων κατὰ τὸ 1853, διοικοῦντος τοῦ Μεχμὲτ Πασᾶ (Κιμπρίζλι), ὡς καὶ μέχρι τοῦδε διαφιλονεικοῦνται· τὸ τρίτον τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Δημητρίου (παλαιοῦ) κεῖται παρὰ τὴν δυτικοβόρειον γωνίαν τοῦ τείχους μὲ μικροτάτην περιοχήν.

Ὑπάρχουσιν ἐντὸς τοῦ ἄστεος καὶ ἄλλα πέντε ἐρείπια μετασχηματισθέντα τὸ πάλαι εἰς Ὀθωμανικὰ τεμένη, ὧν τὰ ὀνόματα εἰσὶν ἄγνωστα· ἀλλὰ φήμη τις ἐκ παραδόσεως διατρέχει, ὅτι τὸ μὲν ἐξ αὐτῶν ἐτιμᾶτο ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Θεοδώρου, τὸ δὲ ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγίας Σοφίας· οὗ τινος καὶ μέρος τοῦ τρούλλου διασώζεται μέχρι τῆς σήμερον· καὶ ἀπὸ τῶν ἐν τῷ ἄστει ἤδη ἐρειπίων ὅμως εἰκάζεται, ὅτι πολλὰ ἐκ ναῶν χριστιανικῶν μετεσχηματίσθησαν εἰς Τεμένη.

Ιον Ὁ Ναὸς τοῦ ἁγίου Γεωργίου κείμενος ἐκτὸς τοῦ ἄστεος ἀπέναντι τῆς δυτικῆς πλευρᾶς, ἀνῳκοδομηθεὶς τῷ 1794, κατὰ τὸ σχέδιον τοῦ ναοῦ τῆς Μητροπόλεως καὶ τὰ δευτερεῖα κατέχων.

ΙΑον Εἰς τὴν ἐνορίαν τοῦ Κιρισχανὲ 3)4 τῆς ὥρας ἀπέχουσαν τοῦ ἄστεος κεῖται ὁ Ναὸς τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, ἀνεγερθεὶς τῷ 1833 Αὐγούστου 16, εἰς μνήμην τοῦ ἀρχαίου ἐν τῷ ἄστει πυροληθέντος καὶ εἶτα ἐκποιηθέντος Ναοῦ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, ἔνθα ἐκκλησιάζοντο οἱ ἐνορῖται τοῦ Κιρισχανὲ, καὶ ὅθεν μετηνέχθησαν εἰς τὴν ἀνεγερθεῖσαν νέαν ἐκκλησίαν ἅπαντα τὰ ἐκ τῆς δευτέρας πυρκαϊᾶς, τῆς κατὰ τὸ 1746 συμβάσης, διασωθέντα ἱερὰ κειμήλια. Ἐν αὐτῷ ἤδη, πατριαρχικῇ ἀδείᾳ, πρὸ ἑνὸς σχεδὸν μηνὸς παρεχωρήθη νὰ ψάλλῃ ὁ ἀριστερὸς χορὸς Σλαυϊστί, πρᾶγμα πρωτοφανὲς, κινῆσαν τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ κοινοῦ αἴφνης καταταραχθέντος καὶ κατεσπευσμένως ἀναφερθέντος διὰ Γεν. ἀναφορᾶς πρὸς τὰ Πατριαρχεῖα, θεωροῦντος ὡς παραβιάσθεντα τὰ ἀρχαῖα πατροπαράδοτα ἱερὰ καὶ ἀδιαφιλονείκητα μέχρι τοῦδε δικαιώματά του, καὶ περιῳβριζομένου ὑπό τινων εὐαρίθμων πρωταιτίων Ἀβραδλιωτῶν (Κλίγκαδων) Βουλγάρων· ἀλλὰ δὲν εἰσηκούσθη.

Εἰς τὴν ἐνορίαν τοῦ Γιλδιριμίου, ἐντὸς τοῦ καταστήματος τοῦ Νοσοκομείου μετεσχηματίσθησαν δωμάτιά τινα εὐρύχωρα εἰς εὐκτήριον οἶκον, ἐν ᾧ ἤδη τελεῖται ἡ θεία λειτουργεία· ἀπὸ πέρυσι δὲ ἀνεγείρεται Ναὸς περικαλλὴς, ἐπ' ὀνόματι τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, ὁσονοῦπω εἰς ἀποπεράτωσιν εὑρισκόμενος.

Εἰς τὴν ἐνορίαν τοῦ Κιγκίου μετεσχηματίσθη πρό τινων ἐτῶν (1852) ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ἀγορασθεὶς διώροφος οἶκος εἰς Ναΐσκον, καὶ ἤδη ἐτέθησαν τὰ θεμέλια τοῦ ἀνεγερθησομένου Ναοῦ ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἁγίας Τριάδος· πλὴν ἀγνοεῖται τὸ τέλος αὐτοῦ, ἕνεκα τῶν διενέξεων τῶν ἐκεῖ Βουλγάρων μετὰ τῶν Ἑλλήνων.

Ἐν ἅπασι τοῖς ῥηθεῖσι Ναοῖς ἡ ἱερὰ λειτουργία τελεῖται ὅλως Ἑλληνιστί.

« 10. *Καθόσον ἀφορᾷ ἰδίως εἰς τὸν ὀρθόδοξον* « *κλῆρον, ὁποία τις εἶναι ἡ διαγωγικὴ αὐτοῦ ἀνά-* « *πτυξις, πόσος ὁ ἀριθμὸς τῶν Ἀρχιεπισκόπων καὶ*

« *Ἐπισκόπων, τῶν κατὰ τὰς διασημοτέρας πό-*
« *λεις καὶ κωμοπόλεις Ἱερέων καὶ Ἱεροκηρύκων,*
« *τῶν Μοναστηρίων, τῶν εἰσοδημάτων αὐτῶν κ.λπ;*

Ἡ καθ' ἑκάστην αὐξανομένη πλεονεξία τῶν Ἀρχιερέων καὶ ἡ ἀκόρεστος αὐτῶν πρὸς τοῦτο διάθεσις τοὺς παρακινεῖ νὰ χειροτονῶσιν ἀδιακρίτως καὶ ἄνευ ἀνάγκης τὸν τυχόντα προσερχόμενον ἀμαθέστατον ἄνθρωπον, ἄνευ προηγουμένης ἐξετάσεως τῆς ἠθικῆς αὐτοῦ, καὶ ὡς ἐκ τούτου περιῆλθον εἰς τὸν κλῆρον ἄνθρωποι χαμερπέστατοι καὶ ποταποί. Ἡ ἱερὰ ἐξομολόγησις τελεῖται ὑπὸ Ἱερέων ἀνικάνων, μηδόλως συντελούντων εἰς τὴν κατὰ Χριστὸν πολιτείαν, καὶ ὑπό τινων Καλογήρων, ὅπερ ἀντιβαίνει, νομίζω, εἰς τοὺς Συνοδικοὺς κανόνας.

Ἡ Ἐπαρχία τῆς Ἀδριανουπόλεως, πνευματικῶς διευθύνεται ὑφ' ἑνὸς καὶ μόνου μητροπολίτου, ὑπερτίμου καὶ ἐξάρχου παντὸς Αἱμημόντου, ἔχοντος καὶ ἕνα ἐπίσκοπον, τὸν Εὐδοξιάδος.

Ἐν τῇ διοικήσει Ἀδριανουπόλεως ὑπάρχουσι καὶ ἄλλοι Ἀρχιερεῖς, ὁ Ἡρακλείας μετὰ τοῦ Ἐπισκόπου του, ὁ Διδυμοτείχου, ὁ Αἴνου, ὁ Μεσημβρίας, ὁ Βιζύας, ὁ Ἀγχιάλου, ὁ Σηλυβρίας, ὁ Σωζουαγαθουπόλεως, ὁ Γάνου καὶ Χώρας καὶ ὁ Λιτίτσης.

Ἱερεῖς καθ' ὅλην τὴν Ἐπαρχίαν τῆς Ἀδριανουπόλεως ὑπάρχουσι περὶ τοὺς διακοσίους πεντήκοντα· ἐντὸς τῆς Ἀδριανουπόλεως ὑπάρχουσι 37. ὧν οἱ μὲν 23 εἰσὶν ἔγγαμοι μετ' ἄλλων 10 ἀγάμων, ἔχοντες καὶ ἐνορίας, οἱ δὲ 4 ἱερομόναχοι Καλόγηροι μετοχίων καὶ ταξιδιῶται· Ἱεροκήρυκες οὐδαμοῦ τῆς ἐπαρχίας ὑπάρχουσι. Πρῶτος Ἱεροκήρυξ ἐνταῦθα προσεκλήθη ὑπὸ τοῦ πρώην Ἀδριανουπόλεως Γερασίμου ὁ Νικόδημος Τενέδιος· χρηματίσας καὶ Ἱεροδιδάσκαλος ἐπὶ τετραετίαν ἀπὸ 1 Σεπτεμβρίου 1851 μέχρι τέλους Αὐγούστου τοῦ 1854 ἐν τῇ Ἑλληνικῇ σχολῇ. Πρό τινων ὅμως ἐτῶν περιήρχοντο κατὰ καιροὺς Ἱεροκήρυκές τινες ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἀποστελλόμενοι, ἢ οἴκοθεν ὁρμώμενοι, καὶ ἐκήρυττον τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν λαόν, ὡς καὶ οἱ προκάτοχοι Ἀρχιερεῖς τοῦ πρώην Ἀδριανουπόλεως καὶ τοῦ νῦν Κυρίλλου αὐτοπροσώπως ἐκήρυττον, ὅπερ συνέβαλλε τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἠθικὴν βελτίωσιν τῶν τε Ἱερέων καὶ τῶν λαϊκῶν· ἀλλ' αὐτὸ ἤδη διέλιπε, καὶ ἐντὸς τῆς ἀπὸ 311 χωρίων συγκειμένης εὐρυχώρου ταύτης ἐπαρχίας οὐδεὶς ὑπάρχει. Ὁ νῦν Ἱεροδιδάσκαλος τῆς Ἀδριανουπόλεως Γερμανὸς Μιχαηλίδης διδάσκει μὲν ἐνίοτε, οὐχὶ ὅμως μὲ τὴν πατριωτικὴν ἐκείνην ἔφεσιν, τὴν πολυμάθειαν καὶ τὴν στωμυλίαν τοῦ διαληφθέντος Νικοδήμου.

Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Ἀδριανουπόλεως ὑπάρχουσι δύω μοναστήρια, τὸ μὲν πρὸς δυσμὰς τῆς Ἀδριανουπόλεως 7 ὥρας μακρὰν παρὰ τῷ ποταμῷ Ἄρδας, κατὰ τὰ μεθόρια τῆς Ἐπαρχίας τοῦ Λιτίτζης τῆς Ἀδριανουπόλεως, ἀνοικοδομηθὲν τῷ 1815, προτροπῇ τοῦ θείου ἐκείνου ἀνδρὸς Δωροθέου, διὰ συνδρομῆς τῶν σωματείων καὶ περιχώρων, ἐπ' ὀνόματι τῶν 12 Ἀποστόλων, καὶ Μοναστήριον τῆς Λαμποῦς ἐπιλεγόμενον, ὁ ὁποῖος ἠθέλησε μὲν τότε νὰ τὸ προσαρτήσῃ εἰς τὸ Μοναστήριον τοῦ Ξηροποτάμου, ἀλλ' οἱ τότε πρόκριτοι δὲν ἔστερξαν· κατ' ἔτος τὴν 30 Ἰουνίου τελεῖται ἐν αὐτῷ πανήγυρις, καὶ συῤῥέει πλῆθος Ἀδριανουπολιτῶν καὶ τῶν πέριξ χωρικῶν· Τοῦτο ἤδη ἀνεγνωρίσθη κτῆμα τῶν ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων, ὑποχρεωθέντος τοῦ γηραιοῦ προηγουμένου Π. Χριστοδούλου Ἀδριανουπολίτου νὰ πληρόνῃ κατ' ἔτος ἐν ὅσῳ ζῇ γρόσια τρεῖς χιλιάδας, Τὸ δὲ πρὸς βοῤῥᾶν τῆς Ἀδριανουπόλεως 12 ὥρας μακρὰν, ὀνομαζόμενον ὑπ' ὀνόματι τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἀνῳκοδομήθη πρὸ ὀλίγων ἐτῶν καὶ κεῖται ἐν τῷ μεταξὺ ἑλληνικῶν τινων χωρίων, μεταξὺ τῶν ὁποίων προεξάρχουσιν αἱ δύο μεγάλαι καὶ πολυπληθεῖς κῶμαι *Καρυαῖς* καὶ *Καβακλῆ*, ὧν οἱ κάτοικοι φέρουσι τὴν ἐνδυμασίαν τῶν χωρικῶν τῆς Ἑλλάδος, καὶ μεταχειρίζονται ἑλληνικωτάτας τινὰς λέξεις ἀχρήστους πλέον παρὰ τοῖς λοιποῖς. Τὰ δύο ταῦτα Μοναστήρια διατηροῦνται διὰ τῶν ἐσόδων τῶν γαιῶν των καὶ τῆς συνδρομῆς τῶν πέριξ καὶ ἁπανταχοῦ τῆς Ἐπαρχίας χριστιανικῶν χωρίων, ἔχοντα καὶ κτήματά τινα καὶ ζῶα. Ἐν αὐτοῖς οἱ Ἱερεῖς εἰσὶν ἔγγαμοι κοσμικοί.

Αἱ ἐκκλησίαι τῆς Ἐπαρχίας Ἀδριανουπόλεως καὶ τῆς πρωτευούσης της διατηροῦνται διὰ τῶν ἐν αὐταῖς περιφερομένων δίσκων, διὰ τοῦ ἐκ τῆς κηροπωλησίας πηγάζοντος ἐπαισθητοῦ κέρδους καὶ λοιπῶν προσφορῶν καὶ κληροδοτήσεων τῶν χριστιανῶν. Οἱ Ἱερεῖς τῆς μὲν Ἀνδριανουπόλεως ζῶσι διὰ τῶν καθ' ἑορτὰς καὶ Κυριακὰς δίσκων των, καὶ διὰ τῶν πληρωμῶν εἰς ἁπάσας τὰς ἱεροτελεστίας, καὶ διά τινων μικρῶν ἐτησίων τῶν ἐνοριτῶν· εἰς δὲ τὰς ἔξω κώμας καὶ χωρία διατηροῦνται διὰ τῶν ἀναφερθέντων μέσων καὶ δι' ἐπιχορηγήσεως ὡρισμένου ποσοῦ σίτου ἢ κριθῆς ἐνίοτε.

« 11. *Τέλος πάντων, καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν Γε-*
« *ωργίαν, τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν, ποῖα*
« *εἶναι τὰ κυριώτερα ἤδη τῆς παραγωγῆς, τῶν εἰσ-*
« *αγομένων καὶ ἐξαγομένων ἐμπορευμάτων καὶ*
« *τῶν βιομηχανικῶν προϊόντων ;* »

Ἡ Γεωργία ἐσχάτως ἀνεπτύχθη ἐπαισθητῶς, καὶ ὡς ἐκ τούτου αἱ μὲν νομαὶ τῶν ζώων καθ' ἑκάστην περιορίζονται, αἱ δὲ τιμαὶ τῆς ἐνοικιάσεώς των ὑπερτιμῶνται. Ὁ τελευταῖος πόλεμος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἡ τιμὴ τῶν σιτηρῶν ἐτετραπλασιάσθη, πρᾶγμα ἀνήκουστον ἕως τότε, κατεπλούτισε πολλοὺς τῶν γεωργῶν καὶ ἐνεθάῤῥυνε πολλοὺς ἵνα ἐπιδοθῶσιν εἰς τὴν γεωργίαν, ὑπερύψωσεν ὅμως ἀναλόγως καὶ τὰς τιμὰς τῆς ἐργασίας· ἡ δὲ πτῶσις τῆς τιμῆς τῶν Δημητριακῶν ἀπὸ τοῦ 1857 καὶ ἐπέκεινα κατενάρκωσεν αὐτοὺς καὶ τὸ ἐμπόριον, καὶ ἐπαπειλεῖ καταστροφὴν εἰς τοὺς κτηματίας (Τσιφλὶκ Σαλιπίδας).

Τὰ κυριώτερα ἤδη τῆς ἐξαγωγῆς εἰσιν οἱ Δημητριακοὶ καρποί, ἡ μέταξα, ὁ οἶνος, ὁ λινόσπορος, τὰ σάρωθρα, ὁ τυρὸς καὶ ὁ χαλβᾶς, ὧν μεγίστη ἐξαγωγὴ κατ' ἔτος γίνεται· ἀπὸ τοῦ 1840 μέχρι τοῦ 1856 μεγίστη ἐξαγωγὴ ἐγένετο Δημητριακῶν, δηλονότι σίτου, κριθῆς, βρύζης, βρώμης, ἀραβοσίτου, λινοσπόρου καὶ μετάξης, ἧς ἡ τιμὴ ἐδιπλασιάσθη· πρὸς τούτοις ἐνθαῤῥυνθέντες οἱ κάτοικοι ὡς ἐκ τῆς διπλασιασθείσης τιμῆς τῶν κουκουλίων, ἐπεδόθησαν εἰς τὴν βομβυκοτροφίαν ἀρκετά, καὶ πλεῖσται γαῖαι ἐντὸς ὀλίγου κατεκαλύφθησαν ὑπὸ μωρεοδένδρων.

Τὰ κυριώτερα εἴδη τῆς εἰσαγωγῆς εἰσὶ τὰ ἀποικιακά, καὶ ἅπαντα τὰ ἐν χρήσει Εὐρωπαϊκὰ ὑφάσματα, μεταξωτά, βαμβακερά, λινά, ἐριοῦχα, ὧν μικρὸν καταναλίσκεται ἐν τοῖς χωρίοις, καὶ σκεύη ἐκ σιδήρου καὶ λοιπῶν μετάλλων κατεσκευασμένα, καὶ σίδηρος πολὺς ἀκατέργαστος.

Πολιτικαὶ Ἀρχαὶ καὶ Δικαστήρια.

1ον. Ὁ Γενικὸς Διοικητὴς μετὰ τῶν πολυαρίθμων ὑπαλλήλων του, Γεν. Γραμματέως, (Διβὰν Ἐφένδι), Συμβούλου (Κιαχαγιὰ Βέη), Ἀρχιχωροφύλακο, (Καβάζμπαση), κλπ.

2ον. Γενικὸς Ταμίας, ἴσως οἰκονομικὸς Ἔφορος (Δεφδερδάρης) μετὰ τῶν ὑπαλλήλων του ἀρχιγραμματέως (Μπὰς Κιατὶπ), ὑπογραμματέων κτλ. (α)

3ον. Ἀστυνόμος (Τουφεκτζίμπασης, ἢ συνήθως Τομπρουκ Ἀγασῆς) μετὰ τῶν ὑπαστυνόμων (Τσαούσιδων) καὶ κλητήρων του (Σεϊμένιδων).

4ον Ἀγορανόμος (Ἰχτισὰπ ἀγασῆ ἢ Τζαρὸς ἀγασῆ) μετὰ τῶν ὑπαλλήλων του.

5ον. Ἐφκάφ (ἐκκλησιαστικὸν ταμεῖον), καὶ ὁ ἀρχηγὸς αὐτοῦ (Ἐφκὰφ Ναζιρῆ) μετὰ τῶν γραμματέων, ἐπιτρόπων (Μουτεββελίδων, Τσαμπίδων) κτλ.

6ον. Τὸ Δημοτικὸν Συμβούλιον (Μεντζλίσι Κεπὶρ), ἤγουν Γεν. Συμβούλιον.

7ον. Τὸ Ἐλεγκτικὸν Συμβούλιον (Ταχὶκ Μεντζλίσι) συστηθὲν κατὰ τὸ 1854, καὶ ὡς μὴ ὑπάρχον.

8ον. Τὸ Ἐμποροδικεῖον (Τιτζαρὲτ Μεντζλισί), κάλλιον νὰ μὴ ὑπῆρχε.

9ον. Τὸ Ἱερὸν Δικαστήριον (Μαχκεμὲ), τοῦ ὁποίου ὁ προϊστάμενος καλεῖται Μολλᾶς, ἔχων καὶ ἀναπληρωτήν του (Ναΐπην), Μουφτὴν, γραμματεῖς κτλ.

10ον. Τὸ Ποινικὸν Δικαστήριον (Ἰστινδὰκ Μεντζλίσι) ἐσχάτως συστηθὲν, ἔχει πρόεδρον καὶ μέλη χριστιανούς, εἰς παράλυσιν μᾶλλον εὑρισκόμενον (α).

11ον. Ἡ τετραμελὴς Δημογεροντία, καθ' ἑκάστην συνεδριάζουσα, τῆς Κοινότητος τῶν Ἑλλήνων.

12ον. Ἡ δωδεκαμελὴς Δημογεροντία κατὰ παρασκευὴν μόνον, τῆς Κοινότητος τῶν Ἑλλήνων.

13ον. Ἡ Δημογεροντία τῆς Κοινότητος τῶν Ἀρμενίων καὶ ὁ ἀρχιερεύς των (Βαρταμβέτης).

14ον. Ἡ τῶν Ἑβραίων Κοινότης καὶ ὁ ἀρχιῤῥαβῖνός των.

Περὶ τῆς Κοινότητος τῶν Ἀρμενίων.

Ἡ Ἀρμενικὴ κοινότης ἔχει Ἀρχιεπίσκοπον (Βαρταμβὲτ) καὶ Ἀρχιμανδρίτην (Χάϊ-σοὺρπ), πρωτοϊερέα ἱερεῖς τινας καὶ τρεῖς ἱεροδιακόνους, κατοικοῦντας ἐντὸς τῆς περιοχῆς τῆς ἐκκλησίας των, ἥτις τὸ πάλαι ἦν ἐκ τῶν ἡμετέρων, τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Τύρωνος, τὸ ὁποῖον καὶ διετήρησε μέχρι τοῦδε· ἐν τῇ αὐτῇ περιοχῇ εὑρίσκονται καὶ δύο Σχολεῖα χωρισμένα ὑπ' ἀλλήλων· τὸ μὲν τῶν ἀρ-

(α) Ὁ πρὸ ὀλίγου παυθεὶς Δεφδερδάρης Χ. Φερὶτ Ἐφένδις, φίλος μου, λαμβάνων κατὰ μῆνα 26 χιλδ. γροσ. περίπου μισθὸν, ὑπέκυψεν εἰς χρέη 180 χιλδ. γροσίων εἰς διάστημα δύω ἐτῶν· ἄλλως τε ὁ ἀνὴρ διέπρεψεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του τιμιώτατα. Ἐκ τούτου δύναταί τις νὰ συμπεράνῃ καὶ τῶν Πασάδων τὴν πολυτέλειαν.

(α) Αἱ ἀνωτέρω ἀρχαί, ἐκτὸς τοῦ Ἱεροῦ Δικαστηρίου ἦσαν συγκεντρωμέναι εἰς τὸ λαμπρότατον καὶ εὐρυχωρότατον κατάστημα τῆς Διοικήσεως, τὸ ὁποῖον δυστυχῶς πυρποληθὲν τὴν νύκτα τῆς 8 Φευρουαρίου 1858 ἐντὸς τριῶν μόνων ὡρῶν, ἠρημώθη, καὶ αἱ ἀρχαὶ διεσκορπίσθησαν· μόνον τὸ συμβούλιον συνεδριάζει εἰς τοῦ Βοσταντζίμπαση τὸ κιόσκι, μακρὰν τῆς πόλεως, καὶ πλησίον τοῦ ποταμοῦ Τούσου κείμενον, καὶ τοῦ παλατίου τοῦ Σουλτάνου· ἕπεται σύντομος ἔκθεσις τούτου. Ἀφ' οὗ οἱ Τοῦρκοι περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΓ' αἰῶνος, διὰ τῆς Καλλιπόλεως, διέβησαν ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Θρᾴκην καὶ πολλὰ αὐτῆς μέρη ἐκυρίευσαν, ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν πρωτεύουσαν αὐτῆς Ἀδριανούπολιν, ἔνθα καὶ ἀνήγειραν οἱ τότε Σουλτάνοι παλάτιον εὐρυχωρότατον καὶ μεγαλοπρεπέστατον παρὰ τὸν ποταμὸν Τοῦσαν, κείμενον πρὸς τὸ βόρειον μέρος τῆς πόλεως, εἰς θέσιν πεδινὴν καὶ τερπνοτάτην· ἀλλὰ μετὰ 90 ἔτη ὁ κατακτητὴς Σουλτὰν Μεχμέτης, κυριεύσας καὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν, μετέφερεν ἐκεῖ τὸν θρόνον του (Τάχτ)· τὸ δὲ τῆς Ἀδριανουπόλεως παλάτιον ἔμεινεν ἀκατοίκητον, ἐπισκεπτόμενον μόνον ὑπὸ τῶν Σουλτάνων ἐνίοτε χάριν διασκεδάσεως· τὸ ὁποῖον κατ' ὀλίγον ὡς ἐκ τῆς πολυκαιρίας καὶ ἀμελείας τῆς ἐξουσίας ἐρημώθη· εἰς τὸν προτελευταῖον πρὸς τὴν Τουρκίαν πόλεμον τῶν Ῥώσσων πολλὴ ὕλη καὶ διάφορος ἐσφετερίσθη ἐκ τούτου, οἷον μόλυβδος, μάρμαρα λαμπρά, κίονες, καὶ λοιπὰ πολυτελῆ πράγματα, καὶ κατέστη ἤδη ἐρείπιον καὶ πάσης προηγουμένης καλλονῆς ἔρημον· πρὸς τὸ δυτικοβόρειον καὶ πλησίον τοῦ παλατίου τούτου κεῖνται παραλλήλως καὶ τρία καταστήματα τῆς κυβερνήσεως, ἀποθῆκαι 2, καὶ στρατῶν χωρητικότητος 12 χιλδ. ἀνδρῶν καὶ 2 χιλδ. ἱππικοῦ, ἀνεγερθέντα πρὸ 30 περίπου ἐτῶν, ἤδη μένουσι καὶ ταῦτα ἔρημα, πυρποληθέντος πρὸ ἑνὸς ἔτους τοῦ σημαντικωτέρου μέρους, τοῦ στρατῶνος. Ἐντὸς τοῦ εἰρημένου παλατίου ἐγένετο ἡ εἰρήνη μεταξὺ τῶν πληρεξουσίων τῆς Πόλης καὶ τῆς Ῥωσσίας, Χ. Γεὲμ Πασᾶ καὶ Διβιτζ Ζαβαλκάντζκι, κατὰ τὸ 1829 περὶ τὸν Ὀκτώβριον. Ἐπεσκέφθην τὴν αἴθουσαν, ἐν ᾗ ἐγράφη ἡ συνθήκη.

Πρέσβυς.

ρένων, τὸ δὲ τῶν κορασίων· τὸ τῶν ἀρρένων διαιρεῖται εἰς 2 τμήματα, ἄνω καὶ κάτω, ἐξ ὧν τὸ μὲν σπουδάζει τὴν κυρίαν γλῶσσαν καὶ τινα μαθηματικά· τὸ δὲ τὰς προκαταρκτικὰς γνώσεις. Ἐν αὐτῷ ἐδιδάσκετο ἐπὶ ἑπταετίαν πρὸ χρόνου καὶ ἡ Ἑλληνική, ἥτις ἤδη ἐξέλιπεν, ἕνεκα τῶν διχονοιῶν τῶν πολιτῶν, τὸ ὁποῖον ἐπέφερεν καὶ τὴν παράλυσιν τῆς σχολῆς· ὡσαύτως ἐδιδάσκετο καὶ ἡ Ὀθωμανική, εἰς ἣν ἐπέδωκαν πλεῖον τῶν ἡμετέρων, ὡς συνῳκειωμένοι μετ' [illegible]ῆς καὶ μητρικὴν αὐτὴν ἔχοντες. Ἐκτὸς τοῦ ἄστεος παρὰ τῇ γεφύρᾳ (Γιαλνὶζ Γκιὸζ) ἔχουσι καὶ δευτέραν ἐκκλησίαν ἐν εἴδει παρεκκλησίου· κατὰ τὸ εἶδος τῆς τετραμελοῦς καὶ δωδεκαμελοῦς τῶν ἡμετέρων ἔχουσι καὶ αὐτοὶ τετραμελῆ καὶ δωδεκαμελῆ Δημογεροντίαν συγκροτουμένην ἐκ τῶν προύχόντων αὐτῶν. Αἱ ἐκκλησίαι των διατηροῦνται διὰ τῶν ἐν αὐταῖς περιφερομένων δίσκων, διὰ τῆς κηροπωλησίας, γινομένης ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας, καὶ διὰ τῶν κληροδοτημάτων, ὡς καὶ ἡ δαπάνη τῶν σχολείων των. Οἱ Ἀρμένιοι φθάσαντες εἰς τὸν κολοφῶνα τῆς δόξης, μεγαλοπρεπείας καὶ τοῦ πλούτου, καὶ ἐσχάτως εἰς ἐκτεταμένας σιτεμπορικὰς πράξεις περιπλεχθέντες, ὡς καὶ εἰς ἐνοικιάσεις δεκάτου τῶν πρωϊόντων (Ἰλτιζαμίων), ἐπετάχυνον τὴν πτῶσίν των, καὶ ἤδη ἐπτώχευσαν οἱ πλεῖστοι αὐτῶν ἔμποροι καὶ τραπεζῖται. *(Ἕπεται τὸ τέλος.)*

ΙΑΠΩΝΙΚΗ ΠΡΕΣΒΕΙΑ ΕΝ ΕΥΡΩΠΗ.

Ἡ πρώτη εἰς Εὐρώπην στελλομένη ἰαπωνικὴ πρέσβεια ἔφθασε πρὸ μικροῦ εἰς Παρισίους

Διερμηνεύς.

ὅθεν, διατρίψασα δεκαπέντε ἡμέρας, ἀνεχώρησεν εἰς Λονδῖνον. Σύγκειται δ' ἐξ εἰκοσιδύο ἀνδρῶν· δύο πρέσβεων, δύο γραμματέων, δύο διερμηνέων, ἑνὸς ἰατροῦ, ἑνὸς μαγείρου καὶ δεκαεξ κατωτέρων ἀξιωματικῶν.

Ὁ πρῶτος καὶ κύριος πρέσβυς, Τακανὸ-οὐτσὶ-Σιμὼδ-Σουκὶ-νο-Καμὶ οὗ τινος παρατίθεται ἡ εἰκὼν, κατὰ τὴν φωτογραφίαν τοῦ περιφήμου ἐν Παρισίοις Nadar, ἄγει τὸ πεντηκοστὸν ἔτος· εἶναι δὲ Νομάρχης ἐν Ἰαπωνίᾳ. Ὁ δεύτερος Μαντσδαϊρὸ-Ὑβανινὸ-Καμὶ εἶναι ὀλίγῳ νεώτερος καὶ ὑπονομάρχης. Ἀμφότεροι δὲ πρίγκηπες ἢ δαμιῶνοι.

Οἱ δύο γραμματεῖς εἰσι νεώτεροι. Οἱ διερμηνεῖς, ὧν τὸν ἕτερον βλέπομεν ἐν τῇ παρατιθεμένῃ εἰκόνι, ὁμιλοῦσιν Ὁλλανδικὰ, Ἀγγλικὰ καὶ Γαλλικά.

Ὁ πρῶτος τῶν πρέσβεων εἶναι σιωπηλοῦ χαρακτῆρος. Ὁ δὲ δεύτερος ὁμιλητικώτατος· πάντες δὲ πραότατοι καὶ ὅλως ἐνδεεῖς περιεργείας πρὸς τὰ περὶ αὐτοὺς πράγματα.

Μετὰ πλείστου κόπου πείθονται νὰ ἐξέλθωσι τοῦ Ξενοδοχείου· *μισοῦσι τὴν κίνησιν καὶ* φοβοῦνται μέχρι τοῦδε πολὺ τὸν σιδηρόδρομον. Μόλις δὲ καὶ μετὰ βίας ἐπείσθησαν νὰ ἐπισκεφθῶσί τινα τῶν περιχώρων τῶν Παρισίων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

Γενικὸς πίναξ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου τῆς Ἑλλάδος διὰ τὸ ἔτος 1860 ἐν Ἀθήναις. Ἐκ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν 1862.

Γενικὴ ἔκθεσις τοῦ διοργανισμοῦ καὶ τῆς προόδου τῆς ἐν Ἑλλάδι Ταχυδρομικῆς ὑπηρεσίας ἀπὸ τοῦ ἔτους 1829 μέχρι τῆς 1 Ὀκωβρίου 1861 ἐν Ἀθήναις, 1862.

Τῶν *στατιστικῶν* εἰδήσεων ἡ μελέτη εἶναι, ὡς καὶ ἄλλοτε εἴπομεν, ἀναπόφευκτος· ναὶ μὲν ξηρὰ καὶ ἀηδὴς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ἀδύνατον ὅμως ν' ἀποφύγῃ αὐτὴν ὁ ἀξιῶν μάλιστα νὰ πράττῃ τὰ δημόσια ἢ καὶ νὰ λέγῃ ὀρθῶς περὶ αὐτῶν· ὁ Γλαύκων, ἀρχαῖος μὲν τῶν Ἀθηνῶν πολίτης, ὅμοιος δὲ πρὸς τοὺς πολλοὺς τῶν νεωτέρων κατὰ τὸν τύφον πρὸ πάντων, ἤθελεν ἀφεύκτως ν' ἀναβῇ ἐκεῖ ὅπου ἐκάθησεν ὁ Περικλῆς καὶ νὰ κυβερνήσῃ τὴν πρώτην πολιτείαν τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ λοιποῦ γνωστοῦ κόσμου· ἀλλ' ἕτερός τις Ἀθηναῖος, Σωκράτης καλούμενος, ἀνὴρ πένης καὶ ἀγοραῖος, ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ ὁποίου οὔτε λέξις ἑρμηνεύουσα τὴν *στατιστικὴν* ὑπῆρχεν, ἐν ᾧ ἔμμως ὑπῆρχεν, ὡς φαίνεται, καὶ νοῦς καὶ φιλοπατρία, ἠρώτησε τὸν οἰκηματίαν ἀριστοκράτην ἂν ἐγνώριζε πόσου σίτου ἔχει χρείαν ἡ ἐπικράτεια, καὶ πόσος στρατὸς ἀπαιτεῖται νὰ φυλάξῃ αὐτὴν ἢ νὰ πολεμήσῃ πρὸς τοὺς ἐχθροὺς, καὶ πόση τούτων ἡ δύναμις, καὶ πόθεν ἔπρεπε νὰ αὐξήσῃ τὰ δημόσια εἰσοδήματα, ἢ πῶς θὰ ἰσοστάθμιζε τὰς δαπάνας πρὸς τὰ ἔσοδα καὶ τὰ τοιαῦτα. Καὶ ἐπειδὴ ὁ μέλλων κυβερνήτης οὐδὲν τούτων ἐγίνωσκεν ὁ Σωκράτης ἐπαλάνισε τὴν πατρίδα, ὡς καὶ ἡμεῖς σήμερον ταλανίζομεν πολλάκις αὐτήν. Ἀναπόφευκτοι ἄρα, ὡς προεῖπον, αἱ *στατιστικαὶ* εἰδήσεις, καὶ διὰ τοῦτο οὐ μόνον πρέπει νὰ ὁμολογῶμεν χάριν πρὸς ἐκείνους οἵτινες, ἐπιδιδόμενοι καρτερικῶς εἰς τὴν ὀχληρωτάτην συλλογὴν καὶ σύγκρισιν καὶ ῥύθμισιν αὐτῶν, διευκολύνουσιν εἰς ἡμᾶς τὴν μελέτην, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐνθαρρύνωμεν τὸ ἔργον αὐτῶν. Ἡ *στατιστικὴ* συντελεῖ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὴν ἀκμὴν πασῶν τῶν ἐπιστημῶν, πασῶν τῶν τεχνῶν, πάντων τῶν ἀνθρωπίνων ἐπιτηδευμάτων· διότι κατα δεικνύουσα τὰ πράγματα οὐχὶ διὰ λόγου ἀλλὰ δι' ἀριθμῶν, θέτει ἀπέναντι τῆς ὑποθέσεως τὴν ἀπόδει-

ξιν, ἀπέναντι τοῦ προβλήματος τὴν λύσιν. Ναὶ μὲν, ὡς εἶχον καὶ πρὸ δύο μηνῶν γράψει περὶ τῶν πινάκων τοῦ Κ. Ι. Σούτζου, δὲν ἀνέβη εἰσέτι εἰς τὴν περιωπὴν τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν, οὐδὲν ἧττον ὅμως εἶναι χρησιμωτάτη καὶ πολύτιμος.

Ταῦτα καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἀνεπόλουν ἐπεξερχόμενος τὰ δύο ταῦτα πονήματα τῶν ὁποίων ἀναγγέλλεται ἀνωτέρω ἡ δημοσίευσις.

Ὁ Γενικὸς πίναξ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου τρίτον ἤδη ἐκδίδεται ὑπὸ τοῦ φιλοπόνου συγγραφέως τῆς περὶ τῆς ἐγγείου φορολογίας διατριβῆς. Πρὸ τοῦ 1858 ἔτους τοιοῦτοι πίνακες δὲν ἐξεδίδοντο, ἢ ἐάν ποτε ἐδημοσιεύοντο εἰδήσεις τινὲς, ἦσαν καὶ ἀτελεῖς καὶ ἀμφισβητήσιμοι. Ὁ τρίτος οὗτος πίναξ εἶναι μεθοδικώτερος τῶν δύο ἄλλων κατὰ τὰς διαιρέσεις, νομίζομεν δὲ καὶ ἀκριβέστερος κατὰ τοὺς ἀριθμοὺς, ἡ ἀκρίβεια εἶναι ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ· διότι ἐὰν οἱ ἀριθμοὶ δὲν ἔχωνται ἀληθείας ἀντὶ ὠφελείας προκύπτει βλάβη. Οὔτε τὴν οἰκονομικὴν ἢ τὴν κοινωνικὴν κατάστασιν ἔθνους τινὸς δυνάμεθα νὰ ζυγοστατήσωμεν, οὔτε τὴν πρόοδον ἢ τὴν ὀπισθοδρόμησιν νὰ ἐξελέγξωμεν, καὶ, τὸ συνηθέστατον, οὔτε ὁποία καὶ ὁπόση ἡ ἐπενέργεια τῆς νομοθεσίας ἐπὶ τὴν κοινωνίαν νὰ μάθωμεν ἄνευ ἀληθῶν ἀριθμῶν.

Ὀρθὸν λοιπὸν καὶ εὐσυνειδήτως συντεταγμένον ὑπολαμβάνοντες τὸν ἀνὰ χεῖρας *Γενικὸν Πίνακα* ἐκδίδομεν τὴν *εἰσαγωγικὴν* αὐτοῦ *ἔκθεσιν*, ἐν ᾗ συγκεφαλαιοῦται πᾶσα ἡ κατὰ τὸ 1860 ἐνέργεια τῆς ἐμπορίας. Ταύτην δὲ τὴν ἔκθεσιν ἀναγινώσκοντες θέλομεν πορισθῆ εὐκολώτερα τὰς πληροφορίας ὅσας μετὰ πολλοῦ κόπου καὶ πολλάκις ἴσως εἰς μάτην θ' ἀνεζητοῦμεν εἰς τὸν δαίδαλον τῶν ἀναλυτικῶν πινάκων, διότι καὶ δύσκολος καὶ ἐπίπονος καὶ ἀηδὴς ἡ τοιαύτη ἐργασία (*).

Περὶ δὲ τῆς ταχυδρομικῆς ὑπηρεσίας, *στατιστικὴ* ἔκθεσις πρῶτον ἤδη ἐκδίδεται, ὅσον ἔνεστι πλήρης καὶ σαφὴς, χάρις εἰς τὸν Γεν. Διευθυντὴν τῶν Ταχυδρομείων Κ. Θ. Λεονάρδον. Ἡ ἱστορία τῆς ἑλληνικῆς ταχυδρομίας δὲν εἶναι ἀναξία προσοχῆς. Ἐπὶ μὲν τουρκοκρατίας ἡ ὑπηρεσία αὕτη ἦτο σχεδὸν ἄγνωστος· διαρκούσης δὲ τῆς ἐπαναστάσεως, ὁσάκις παρουσιάζετο ἀνάγκη ἐστέλλοντο πεζοδρόμοι. Πρῶτον τὸ 1828 ἐγένετό τις πρόνοια περὶ τακτικῶν ἐσωτερικῶν ταχυδρομείων, ἀλλὰ καὶ τότε κύριος σκοπὸς προέκειτο ἡ ἀνταλλαγὴ τῶν μεταξὺ τῆς κυβερνήσεως καὶ τῶν ἄλλων ἀρχῶν ἀνταποκρίσεων. Τὸ 1829 ἡ Ταδροχυμία ἐξετάθη καὶ μέχρις Ἑπτανήσου, τὸ δὲ 1833 πλοῖά τινα ἐπὶ τούτῳ ναυλωθέντα μετεκόμιζον τὰς μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ τινων μερῶν τῆς δυτικῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Τουρκίας ἀνταποκρίσεις. Καὶ ἐσωτερικῶς μὲν ἀνεπτύσσοντο τὰ τῶν ταχυδρομείων, ἐξωτερικῶς ὅμως ἐχώλαινον μέχρι τοῦ 1838, ὅτε γαλλικὰ ἀτμόπλοια ἤρχησαν νὰ καταπλέωσι τακτικῶς εἰς τοὺς ἡμετέρους λιμένας. Μετά τινα ἔτη, τὸ 1843 ἡ Αὐστρία ἐμιμήθη τὴν Γαλλίαν, καὶ οὕτως ἡ μετὰ τοῦ λοιποῦ κόσμου συγκοινωνία κατέστη ἀδιάκοπος καὶ τακτική. Ἡ ἐσωτερικὴ ὅμως ταχυδρομία δὲν ἐκτελεῖται μετὰ τῆς αὐτῆς τάξεως καὶ ἀκριβείας, οὐχὶ δι' ἔλλειψιν ζήλου ἢ ἐμπειρίας, ἀλλὰ «δι' ἔλλειψιν ἀμαξητῶν ὁδῶν καὶ γεφυρῶν, ὡς λέγει ἡ *ἔκθεσις*, καὶ διὰ τὴν λυπηρὰν ὑποχρέωσιν τῶν ταχυδρομείων τοῦ νὰ ἐξαποστέλλωσι τὰς πρὸς διανομὴν ἐπιστολὰς δι' ἐφίππων καὶ πεζῶν, ὅπερ καθιστᾷ τὴν κυκλοφορίαν τῶν φακέλλων οὐ μόνον ἀνεπίδεκτον τῆς ἀκριβείας ἥτις ὑπάρχει εἰς τὴν λοιπὴν Εὐρώπην, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐκθέτει πολλάκις εἰς ποικίλας δυσαρέστους περιπετείας.»

Ἀλλὰ καὶ ἄλλη τις οὐσιωδεστάτη ἔλλειψις ὑπάρχει, κατὰ τὴν *ἔκθεσιν*, ἡ τῶν δημοτικῶν ταχυδρομείων· τὰ ὑπάρχοντα εἶναι καὶ πλεῖστα καὶ ἀτελῶς ὠργανισμένα, καὶ διὰ τοῦτο οὐ μόνον ἡ διανομὴ τῶν ἐπιστολῶν γίνεται ἀτάκτως ἀλλὰ διὰ τὰς δυσκολίας καὶ ἡ ἀνταπόκρισις εἶναι σπανία.

Ἐν γένει ὅμως, εἴτε διὰ τὸ εὐάριθμον τῶν κατοίκων τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος, εἴτε διὰ τὸ εὐτελὲς τῆς ἐγχωρίου ἐμπορίας καὶ βιομηχανίας, εἴτε διὰ τὴν μετρίαν ἀνάπτυξιν τῶν κοινωνικῶν ἀναγκῶν, ὡς ἀξιοῖ ἡ *ἔκθεσις*, ἡ ἀνταπόκρισις οὐ μόνον δὲν εἶναι δραστηρία ὅσον καὶ ἐν τῇ δυτικῇ Εὐρώπῃ, ἀλλὰ καὶ κατὰ πολὺ ἐλαττοῦται αὐτῆς.

«Κατὰ τοὺς πρώτους ἐννέα μῆνας τοῦ 1861, λέγει ἡ *ἔκθεσις*, παρεδόθησαν εἰς τὰ ταχυδρομεῖα τοῦ Κράτους 999,851 ἐπιστολαί, ἤτοι ἰδιωτικαὶ μὲν 566,947, ἐπίσημοι δὲ 424,906. Ἐὰν εἰς ταύτας προστεθῶσι κατ' ἀναλογίαν καὶ αἱ τῶν λοιπῶν τριῶν μηνῶν καθ' οὓς ἐνεργεῖται ὁ νόμος τοῦ γραμματοσήμου, θέλομεν συμπεράνει ὅτι καθ' ὅλον τὸ 1861 παρεδόθησαν εἰς τὰ ταχυδρομεῖα 1,322,470 ἐπιστολαί. Παραδεχόμενοι δὲ ὡς δεδομένον ὅτι ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἑλλάδος ἀναβαίνει εἰς 1,100,000 ψυχὰς, ἐξάγομεν ὅτι εἰς ἕκαστον κάτοικον ἀναλογεῖ ἰδιωτικὴς μὲν καὶ δημοσίου ἐπιστολῆς 1 καὶ 1)5, ἰδιωτικὴς δὲ μόνον 7)10.

» Εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἐξακολουθεῖ ἡ ἔκθεσις, κατὰ μέσον ὅρον 45 ἰδιωτικαὶ ἐπιστολαὶ ἀναλογοῦσι κατ' ἔτος εἰς ἕκαστον κάτοικον, εἰς δὲ τὴν Γαλλίαν 7 ἢ 9 1)2, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ἐπισήμων. Ὅθεν ἡ μὲν τῆς Ἀγγλίας συγκρινομένη πρὸς τὴν τῆς Ἑλλάδος ἀποτελεῖ 20 πρὸς 1, ἡ δὲ τῆς Γαλλίας 10 πρὸς 1, ἢ 14 πρὸς 1 ἐὰν συμπεριληφθῇ καὶ ἡ ἐπίσημος ἀνταπόκρισις.»

Οὐχ ἧττον περίεργος εἶναι καὶ ἡ βαθμιαία ἀνάπτυξις τῆς ἰδιωτικῆς ἀλληλογραφίας ἐν τῷ διαστήματι δέκα ἐτῶν, καὶ παρατηρητέον ὅτι εἰς τὴν παρατιθεμένην σημείωσιν δὲν συμπεριλαμβάνονται τὰ ἀτελῆ σταλέντα εἰς τὸ ἐξωτερικὸν, οὔτε τὰ ἐκεῖ προαποτίσαντα τὸ τέλος γράμματα.

1840.	323,300.
1845.	370,794.
1850.	438,121.
1855.	550,220.
1856.	576,152.
1857.	608,208.
1858.	646,820.
1859.	691,629.
1860.	735,708.
1861.	566,947. δι' ἐννέα μόνον μῆνας.

Παραλείποντες τὰ πρῶτα τρία ἔτη ὡς διεστῶτα ἀπ' ἀλλήλων καὶ συγκρίνοντες τὰς ἐπιστολὰς τῶν ἄλλων ἑπτὰ ὡς συνεχῶν, ἐξάγομεν ὅτι τὸ ποσὸν τῆς κατ' ἔτος αὐξήσεως ἔφθασεν ἐνίοτε καὶ εἰς τεσσαράκοντα χιλιάδας.

Ἄξιον μελέτης θεωρῶ καὶ τὸν πίνακα τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τῆς ταχυδρομικῆς ὑπηρεσίας· ὁ πίναξ οὗτος περιλαμβάνει εἰκοσιπέντε ἔτη, ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ 1833, ὅτε ἱδρύθη ἡ βασιλεία, καὶ λήγων τὸ 1861. Ἐν αὐτῷ παρατηροῦμεν ὅτι πλὴν τριῶν ἐτῶν, τοῦ 1845, 1846 καὶ 1848 καθ' ἃ τὰ ἔσοδα ὑπερτέρησαν κατὰ μικρὸν τὰ ἔξοδα, καθ' ὅλα τὰ λοιπὰ εἰκοσιὲξ τὰ ἔξοδα ἐγένοντο ἀνώτερα τῶν ἐσόδων καὶ ὑπὲρ τὸ διπλάσιον πολλάκις. Τὸ 1835 παραδ. χάριν τὰ μὲν ἔσοδα εἶναι 43,473, τὰ δὲ ἔξοδα 97,761, τὸ δὲ ἐπόμενον ἔτος ταῦτα μὲν ἦσαν 184,320, ἐκεῖνα δὲ 72,985. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθινὸν ὅτι ἡ διπλασίασις αὕτη δὲν παρουσιάζεται πλέον, οὐδὲν ἧττον ὅμως ἡ ὑπερτέρησις τῶν ἐξόδων ἐξακολουθεῖ, καὶ ἐνίοτε μάλιστα καθίσταται ἀξία λόγου.

Ἀλλ' ἐκ τῶν ἀριθμητικῶν πορισμάτων τῆς τελευταίας τριμηνίας τοῦ 1861 ἔτους συμπεραίνομεν ὅτι ἡ ἐπιζήμιος αὕτη διαφορὰ θέλει ἐκλείψει, ἂν καὶ ἡ *Προσθήκη* τὴν ὁποίαν ἀναγινώσκομεν εἰς τὸ τέλος τῆς *Ἐκθέσεως* δίδῃ ἀφορμὴν εἰς διάφορον συμπέρασμα, καθ' ὃ αἱ προσδοκίαι τῶν συνταξάντων τὸν περὶ χαρτοσήμου νόμον κινδυνεύουσι ν' ἀποβῶσι φρούδαι. Οἱ συντάξαντες τὸν νόμον, ὑποπτεύοντες ὅτι οἱ διαχειρίζοντες τὰ τῆς ταχυδρομίας ἐπεβούλευον τὰ δημόσια κερμάτια, ἐδόξαζον ὅτι διὰ τῶν γραμματοσήμων θὰ προελαμβάνοντο αἱ ἐπιβουλαὶ, καὶ τὸ ταμεῖον θὰ μετεβάλλετο εἰς πύργον Δανάης, εἰς ὃν θὰ κατέπιπτε ῥαγδαῖος, οὐχὶ πλέον ὁ Ζεὺς, ἀλλ' ὁ Πλοῦτος μορφὴν ἔχων χρυσῆς βροχῆς. Καὶ πρὸς μὲν τὰς ὑποψίας οὐδὲν λέγω, διότι ὁ φθόνος καὶ ἡ συκοφαντία οὐδενὸς, οὐδὲ τοῦ προδηλότερον ἐναρέτου ἐφείσθη εἰς τὴν Ἑλλάδα. Περὶ δὲ τῆς ἀφθονίας τῶν εἰσοδημάτων ἀρκοῦμαι νὰ παραθέσω ἐνταῦθα ἀπαράλλακτον αὐτὴν τὴν *Προσθήκην*. Ὅπου ὁμιλεῖ ἡ ἀριθμητικὴ σιγησάτω πᾶσα γλῶσσα.

Λήξαντος δὲ τοῦ ἔτους 1861, ὅτε εἰσέτι ἐφρίσκετο ὑπὸ τὰ πιεστήρια τὸ παρὸν φυλλάδιον, ἐνομίσαμεν ἀναγκαῖον νὰ συμπληρώσωμεν τὰς προλαβούσας στατιστικὰς πληροφορίας μας διὰ τῆς κατωτέρω σημειώσεως, ἥτις καταδεικνύει τὰ ταχυδρομικὰ ἔσοδα τῆς τελευταίας τριμηνίας τοῦ ἔτους 1861, τὰ εἰσπραχθέντα διὰ τοῦ γραμματοσήμου, κάθως καὶ τὴν γενομένην κυκλοφορίαν τῆς ἰδιωτικῆς ἀλληλογραφίας καὶ τῶν ἐντύπων κατὰ τὴν αὐτὴν τρίμηνον ἐποχήν.

Κατὰ τὴν γενομένην ἐκκαθάρισιν τῆς τελευταίας τριμηνίας τοῦ 1861, παρεδόθησαν εἰς ὅλα τὰ ταχυδρομεῖα τοῦ Κράτους καὶ διεβιβάσθησαν δι' αὐτῶν,

α'. Ἰδιαιτέραι ἐπιστολαί, εἰς ἃς συμπεριλαμβάνονται αἱ εἰς τὸ ἐξωτερικὸν σταλεῖσαι ἀπλήρωταί, καὶ αἱ ἐκεῖθεν ληφθεῖσαι προπληρωμέναι 268,961,

β'. Ἔντυπα, ἐφημερίδες, δέσμαι ἐφημερίδων, ἐντύπων καὶ βιβλίων. . . 119,754,

Ἐκ τοῦ ὁλικοῦ δὲ τούτου ποσοῦ τῶν ἐπιστολῶν, ἐφημερίδων ἐντύπων κτλ. εἰσεπράχθησαν διὰ τοῦ γραμματοσήμου. . . Δραχ. 99,385:32[00

Ἐκ τοῦ ποσοῦ τῆς ὁλικῆς ταύτης εἰσπράξεως πρέπει νὰ ἐκπεσθῶσι τ' ἀκόλουθα ποσὰ, ἅτινα εἰσὶν ἐκπεσμένα ἐπίσης ἀπὸ τὰς εἰσπράξεις ἄλλων τῶν ἄλλων προλαβόντων ἐτῶν, καθὼς καὶ ἀπὸ τοὺς πρώτους ἐννέα μῆνας τοῦ 1861, ἤτοι

α'. Ἡ ἀξία τῶν ἀχρήστων ἐπιστολῶν καὶ ἐντύπων. . . Δρ. 230: 40

β'. Αἱ κατὰ τὸ διάταγμα τῆς 5 7βρίου 1861 χορηγούμεναι σταθεραὶ ἀντιμισθίαι εἰς τοὺς ἐπιφορτισμένους τὴν ἐπιστασίαν διαφόρων ταχυδρομείων ἰδιώτας ἢ ὑπαλλήλους ἄλλων ὑπηρεσιῶν, ἀντὶ τοῦ χορηγουμένου εἰς αὐτοὺς, μέχρι τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ γραμματοσήμου, ποσοῦ τῶν 20 0[0. ἐπὶ τῶν εἰσπράξεων. Αἱ ἀντιμισθίαι αὗται ἀναβαίνουσαι καθ' ὅλην τὴν τριμηνίαν εἰ . . » 3960

γ'. Τὰ ἐκ τῆς πωλήσεως τοῦ γραμματοσήμου ποσοστὰ, ἀναβαίνοντα, ἀνὰ 4 0[0 ἐπὶ τῆς εἰσπραχθείσης ποσότητος τῶν δραχ. 99,385:32, *εἰς* » 3775 41

Τὸ ὅλον » 7965 81

(*) Ἀνάγνωθι τὴν Εἰσαγωγικὴν ἔκθεσιν μετὰ τὸ τέλος τοῦ παρόντος ἄρθρου. Περὶ δὲ τῶν προεκτεθέντων δύο πινάκων ἔγραψεν ἐπισταμένως καὶ ἐν ἐκτάσει ὁ Κ. Π. Καλλιγᾶς· ἐν τῷ 226 φυλλαδίῳ τῆς Πανδώρας τῇ 15 Αὐγούστου 1859.

Ὥστε τὸ καθαρὸν ποσὸν τῶν διὰ τοῦ γραμματοσήμου ταχυδρομικῶν εἰσπράξεων τῆς τελευταίας τριμηνίας τοῦ 1861 ἀναβαίνει

εἰς δραχ. 91,410:51

Παρατηρητέον ὅτι ἐκ τῶν εἰσπράξεων τούτων δὲν ἐξεπέσθησαν τὰ διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ γραμματοσήμου ἔξοδα, τὰ ὁποῖα μένουσιν εἰς βάρος τοῦ ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν.

Κατὰ τὸν πίνακα τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων, τὰ ἔσοδα ηὔξανον σχεδὸν κατ' ἔτος, ὥστε τὰ τοῦ 1860 ἀνέβησαν εἰς 313,800 δραχμὰς, ὑπερτερήσαντα κατὰ 40 περίπου χιλιάδας τὰ τοῦ προηγηθέντος ἔτους· ἄρα καὶ ἄνευ τοῦ γραμματοσήμου ἡ αὔξησις ἦτο βεβαία. Ἀλλ' ἡ ἐκ τοῦ γραμματοσήμου θὰ ἦναι τοιαύτη ὥστε καὶ τὰ ἔξοδα ν' ἀντισταθμίσῃ καὶ διὰ περισσεύματος νὰ ἔλθῃ εἰς βοήθειαν τοῦ δημοσίου Θησαυροῦ; Οὗτος ἦτο ἐξ ἀρχῆς ὁ σκοπὸς τῶν συνταξάντων τὸν νόμον· κατ' ἐμὲ ὅμως εἶναι ζήτημα καὶ μετὰ τὸ ἐξαγόμενον τῆς τελευταίας τριμηνίας τοῦ 1861 ἔτους. Ἡ κατάχρησις, καὶ ἂν ὑπῆρχεν, ἦτο βεβαίως μικρὰ, ἐνῷ διὰ τοῦ νέου νόμου, καὶ ἂν αὐξήσωσι τὰ ἔσοδα, αὐξάνουν καὶ αἱ δαπάναι· ἡ αὔξησις δὲ πρὸ πάντων θὰ προκύψῃ οὐχὶ κυρίως ἐκ τῶν ἐπιστολῶν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἐφημερίδων, ἐντύπων, δικαστικῶν ἐγγράφων καὶ ἀνταποκρίσεων βουλευτικῶν κλπ. ἅ τινα πρὸ τοῦ νέου νόμου ἀπέτιον τὸ τέλος κατ' ἀποκοπὴν ἢ ἀπέλαυον ἀτελείας.

Ὁ περὶ γραμματοσήμου θεσμὸς εἶναι ἀναντιρρήτως ἄριστος· ἀλλ' οἱ συντάξαντες τὸν νόμον κατὰ τοῦτο ἐλανθάσθησαν ὅτι ἐξέλαβον αὐτὸν ὡς ἐπινόημα ἐλέγχου καὶ χρηματισμοῦ, ἐνῷ καὶ ἐπενοήθη καὶ ἐφηρμόσθη ὡς τρόπος *ταχύτητος*. Ὡς τὰ ἀρχαῖα πεπολιτισμένα ἔθνη ἔλεγον « φείδου χρόνου, » οὕτω καὶ τὰ νεώτερα προσβεύουσιν ὅτι « time is money ». Καὶ σημειωτέον ὅτι αἱ προθύμως παραδεχθεῖσαι τὸ γραμματόσημον κυβερνήσεις δὲν ἐπεζήτησαν τὴν ταχύτητα δι' ἑαυτὰς, ἀλλὰ διὰ τοὺς πολίτας. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ὅμως, ὅπου ἐπικρατεῖ ἀκάθεκτον τὸ λεγόμενον ταμιευτικὸν πνεῦμα, τὰ δὲ συμφέροντα τῶν πολιτῶν τίθενται ἐν μοίρᾳ Καρῦς, καὶ ὁ νόμος οὗτος γενόμενος ἐπὶ σκοπῷ ἀργυρολογίας ἀπώλεσε τὴν κυρίαν αὐτοῦ ἀρετὴν· καὶ οὐ μόνον ἀπώλεσεν αὐτὴν, ἀλλ' ἀντὶ ταχύτητος καὶ τριπλασίαν βραδύτητα ἐπέφερεν. Πρὸ τοῦ γραμματοσήμου αἱ διὰ τῶν ἀτμοπλοίων ἐρχόμεναι εἰς Ἀθήνας ἐπιστολαὶ διενέμοντο *δύο* ὥρας μετὰ τὴν ἐκ Πειραιῶς ἄφιξιν τῶν ταχυδρόμων· μετ' αὐτὸ ὅμως διανέμονται *ἓξ* ὥρας μετὰ τὴν ἄφιξιν ταύτην. Καὶ τοῦτο διότι ὁ Ἕλλην νομοθέτης, οἰόμενος ἑαυτὸν σοφώτερον καὶ τῶν Ἄγγλων καὶ τῶν Γάλλων καὶ τῶν Ἰταλῶν καὶ τῶν Γερμανῶν καὶ τῶν ἄλλων ὅσοι ἐνεκολπώθησαν τὸν προκείμενον θεσμὸν, ἐψήφισεν ὅ,τι ἐκεῖνοι ἐθεώρησαν καὶ περιττὸν καὶ ἐναντίον τῆς ταχύτητος· ἐψήφισε, λέγω, τὴν ἐπίθεσιν γραμματοσήμου καὶ ἐπὶ τῶν ἐξωθεν στελλομένων ἄνευ προαποτίσεως τοῦ τέλους. Τί δὲ προέκυψεν ἐκ τούτου; Προσβολὴ οὐσιωδεστάτη τῶν ἐμπορικῶν πρὸ πάντων συμφερόντων· διότι ἐνῷ πρὶν ὁ λαμβάνων τὴν ἐπιστολὴν εἶχε καιρὸν νὰ γράψῃ διὰ τῆς *αὐτῆς εὐκαιρίας*, σήμερον ἡ εὐκολία αὕτη κατέστη ἀδύνατος.

Ἀλλὰ πρὸς τῇ βλάβῃ καὶ ἀπανθρωπίας ἔνοχος ἐγένετο ὁ Ἕλλην νομοθέτης· διότι οἱ ἐν τῷ ταχυδρομείῳ, συσσωρευόμενοι μετὰ τὴν διαλογὴν καὶ τὴν διατίμησιν τῶν ἐπιστολῶν περὶ μακρὰς τραπέζας, ἐμβάπτουσιν ἀνένδοτοι εἰς τὸν ἴδιον σίαλον τὰ γράμματόσημα· καὶ ἐπειδὴ ἡ σιαλώδης αὕτη πρᾶξις, διαρκοῦσα ὁλοκλήρους ὥρας, ἀποξηραίνει τοὺς λάρυγγας, κινδυνεύουσιν οἱ ταλαίπωροι νὰ πάθωσι φθίσιν.

Ἄξιον δὲ σημειώσεως ὅτι ἐκ τῆς διατάξεως ταύτης καὶ τοῦ δημοσίου τὰ συμφέροντα ζημιοῦνται· οὐ μόνον διότι ἀναγκάζεται νὰ προσλάβῃ καὶ νέους ὑπομισθίους, ἀλλὰ καὶ διότι μὴ γενομένων ἐνίοτε δεκτῶν ἐπιστολῶν, τὸ γραμματόσημον κολλᾶται ἐπὶ ματαίῳ.

Πλὴν τούτου ὁ νόμος ἔχει καὶ ἄλλην ἔλλειψιν οὐχὶ ἀναξίαν λόγου, τὴν *δικλασίαν* τοῦ τέλους ὁσάκις ἐφημερίδες ἢ φυλλάδια στέλλονται συνδεδεμένα. Ἓν φυλλάδιον, παραδείγματος χάριν, *Πανδώρας* στελλόμενον *μόνον*, ὑποβάλλεται εἰς τριῶν λεπτῶν ἐσωτερικὸν τέλος· ἐὰν ὅμως σταλῇ μετ' ἄλλων ὑπὸ τὴν αὐτὴν ταινίαν, ἀγνοῶ διὰ τί τιμωρεῖται καὶ καταδικάζεται εἰς ἀνώτερον φόρον. Δεκαπέντε φέρ' εἰπεῖν φυλλάδια διδόμενα ὑπὸ ἰδίαν ταινίαν ἕκαστον τελοῦσι φόρον λεπτῶν 45· ἐὰν ὅμως συνδεθῶσιν ἀποτίουσι δραχμὴν μίαν, ἤ ἐστὶ ὑπὲρ τὸ διπλάσιον. Ἰς ἑρμηνεύσῃ ὅστις δύναται τὴν διάταξιν ταύτην.

Ἐπανερχόμενος εἰς τὴν *Ἔκθεσιν* ὀφείλω νὰ ἐπικαλεσθῶ τὴν προσοχὴν τοῦ ἀναγνώστου εἰς τὴν λεπτομέρειαν μεθ' ἧς συνετάχθη· περιγραφὴ ὑπηρεσίας ὁποία ἡ ταχυδρομικὴ, ἐξιστοροῦσα τὴν κίνησιν, τὴν αὔξησιν καὶ τὴν πρόοδον αὐτῆς, καταδεικνύουσα τὰς ἐσωτερικὰς καὶ ἐξωτερικὰς σχέσεις, ὁρίζουσα τὰ ἔσοδα καὶ τὰ ἔξοδα, θέτουσα τὸν δάκτυλον εἰς τὰς ἐλλείψεις, καὶ περιλαμβάνουσα τριάκοντα καὶ πέντε ἐτῶν διαχείρισιν δὲν εἶναι ἔργον εὔκολον· ὅταν δὲ τοῦτο γίνηται καὶ εὐσυνειδότως, ὅπως τὸ ἀνὰ χεῖρας, καθίσταται καὶ εὐγνωμοσύνης ἄξιον· τὸ κατ' ἐμὲ ὁμολογῶ ὅτι μεταξὺ τῆς ἐδύνης τὴν ὁποίαν οἱ ἐπιζητοῦντες τὴν ἄλλοτε τῆς πατρίδος εὐδαιμονίαν αἰσθάνονται ἕνεκα τῆς παραλυσίας εἰς ἣν κατακυλίονται τὰ τῆς δημοσίου ὑπηρεσίας, διότι καὶ ὁ ἐλάχιστος τῶν λειτουργῶν, παραμελῶν τὸ διοικητικὸν αὐτοῦ καθῆκον ἐπιδίδοται εἰς ἔριδας καὶ σκευωρίας πολιτικὰς, σύμπτωμα παραμυθητικὸν καὶ ἀγαθὰ οἰωνιζόμενον ἐξέλαβον τὴν σύγχρονον δημοσίευσιν τῶν *Πινάκων τοῦ ἐμπορίου*, τῆς *Ταχυδρομικῆς ἐκθέσεως*, τῆς *Στατιστικῆς τῆς Ἑλλάδος* καὶ τῆς *περὶ τῆς Ἐγγείου φορολογίας διατριβῆς* (*).

Ἰδοὺ ἡ περὶ τῆς ἐμπορίας *Εἰσαγωγικὴ Ἔκθεσις*.

Ν.

Α'. ΚΙΝΗΣΙΣ ΕΜΠΟΡΙΟΥ.

1. Γενικὸν ἐμπόριον.

Τὸ γενικὸν ἐμπόριον τῆς Ἑλλάδος διὰ τὸ ἔτος 1860 παρουσιάζει δραχμὰς 88,118,156 ποσὸν ἀνώτερον τοῦ γενικοῦ ἐμπορίου τῶν ἐτῶν 1859 καὶ 1858 τοῦ μὲν πρώτου κατὰ δραχ. 10,267,592, τοῦ δὲ δευτέρου κατὰ δραχ. 15,051,460· ἐκ τοῦ ποσοῦ τούτου δρ. 57,650,727 ἀνήκουσιν εἰς τὴν εἰσαγωγὴν, καὶ δραχ. 30,467,429 εἰς τὴν ἐξαγωγὴν· ἡ εἰσαγωγὴ τοῦ 1860 ὑπερβαίνει τὴν μὲν τοῦ 1859 κατὰ δραχ. 7,688,410 τὴν δὲ τοῦ 1858 κατὰ δραχ. 13,449,216· ἐπίσης ἡ ἐξαγωγὴ εἶναι ἀνωτέρα τῆς μὲν τοῦ 1859 κατὰ 2,579,182 τῆς δὲ τοῦ 1858 κατὰ 1,602,244.

2. Εἰδικὸν ἐμπόριον.

Τὸ εἰδικὸν ἐμπόριον παριστᾷ κατὰ μὲν τὴν εἰσαγωγὴν δραχ. 53,979,899, κατὰ δὲ τὴν ἐξαγωγὴν 26,931,413, ἤτοι τὸ ὅλον δραχ. 80,911,312. Τὸ εἰδικὸν ἐμπόριον τοῦ 1860, λαμβανόμενον ἐν συνόλῳ, εἶναι ἀνώτερον ὅλων τῶν προηγουμένων ἐτῶν καὶ ὑπερτερεῖ τὸ μὲν τοῦ ἀμέσως προηγουμένου ἔτους 1859 κατὰ 10,234,670, τὸν δὲ μέσον ὅρον τῶν παρελθόντων πέντε ἐτῶν κατὰ 22,830,696. Ἡ εἰσαγωγὴ ὑπερβαίνει τὴν μὲν τοῦ 1859 κατὰ 7,735,044, τὸν δὲ μέσον ὅρον τῆς πενταετίας κατὰ 18,031,879; ἡ δὲ ἐξαγωγὴ εἶναι ἀνωτέρα τοῦ μὲν 1859 κατὰ 2,499,626, τοῦ δὲ μέσου ὅρου κατὰ 4,798,817.

3. Τρόπος μεταφορᾶς τῶν ἐμπορευμάτων

Ἐξαιρέσει ζώων τινῶν καὶ ἄλλων τινῶν ἀσημάντων εἰδῶν, τὰ ὁποῖα εἰσάγονται καὶ ἐξάγονται διὰ ξηρᾶς καὶ τῶν ὁποίων ἡ ἀξία δὲν ὑπερβαίνει τὸ ἓν ἑκατομμύριον δραχμῶν, ἐξ ὧν 900,000 ἀνήκουσιν εἰς τὴν εἰσαγωγὴν, 100,000 εἰς τὴν ἐξαγωγὴν, ὅλον τὸ λοιπὸν εἰσαγωγικὸν καὶ ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον τῆς Ἑλλάδος ἐνεργεῖται διὰ θαλάσσης. Καὶ ἡ μὲν εἰσαγωγὴ γίνεται διὰ μόνων τῶν τελωνείων καὶ ὑποτελωνείων τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς ἀναβαίνει εἰς 55, ἡ δὲ ἐξαγωγὴ ἐπιτρέπεται καὶ διὰ τῶν τελωνιακῶν σταθμῶν, ὡς καὶ διὰ πολλῶν ἄλλων θέσεων, καταλλήλων διὰ τὴν φόρτωσιν τῶν διαφόρων προϊόντων.

4. Τόποι προελεύσεως καὶ διευθύνσεως τῶν ἐμπορευμάτων.

Λαμβανομένης ἐν συνόλῳ τῆς εἰσαγωγῆς καὶ ἐξαγωγῆς, τὴν πρώτην θέσιν διὰ τὸ 1860, ὡς καὶ διὰ τὰ τρία προηγούμενα ἔτη, κατέχει ἡ Ἀγγλία, ἧς ἡ εἰσαγωγὴ καὶ ἡ ἐξαγωγὴ συγκεφαλαιοῦνται εἰς 27, 444,432, ἤτοι 34 περίπου ἑκατοστὰ τοῦ ὅλου ποσοῦ. Μετ' αὐτὴν ἔρχεται ἡ Τουρκία διὰ 14,123, 267, ἀκολούθως ἡ Αὐστρία καὶ ἡ Γαλλία ἡ μὲν διὰ 12,012,690, ἡ δὲ διὰ 9,736,556, αἱ τέσσαρες αὗται ἐπικράτειαι ἀποτελοῦσιν ὁμοῦ ὑπὲρ τὰ 78 ἑκατοστὰ τοῦ ὅλου ἐμπορίου τῆς Ἑλλάδος.

Συγκρινόμενον τὸ εἰσαγωγικὸν καὶ ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον τοῦ 1860 πρὸς τὸ τοῦ 1859, παρουσιάζει αὔξησιν εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἐκ 5,800,417, εἰς τὰς Ἡγεμονίας 2,599,706, εἰς τὴν Ῥωσσίαν 2,358, 251, τὴν Αὐστρίαν 1,811,431, τὴν Ἑπτάνησον 510,624, τὴν Αἴγυπτον 412,837, καὶ τὸ Βέλγιον 200,390· ἐλάττωσις ὑπάρχει εἰς τὸ ἐμπόριον τῆς Ἰταλίας ἐκ δραχ. 1,771,886, τῆς Τουρκίας 622,502, τῆς Γαλλίας 532,468, τῆς Ἀμερικῆς 308,492, τῆς Ὁλάνδας 205,685 καὶ τῆς Ἱσπανίας 17,953.

5. Τόποι προελεύσεως.

Μεταξὺ τῶν ἐπικρατειῶν, ἐξ ὧν προῆλθον τὰ κατὰ τὸ 1860 εἰσαχθέντα ἐμπορεύματα τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ἡ Ἀγγλία ἐξ ἧς ἐγένετο εἰσαγωγὴ 14,282,602, ἀποτελοῦσα τὰ 26 1[2 περίπου ἑκατοστὰ τοῦ ὅλου εἰσαγωγικοῦ ἐμπορίου. Τὰ κυριώτερα εἴδη τῶν εἰσαχθέντων ἐκ τῆς ἐπικρατείας ταύτης ἐμπορευμάτων εἶναι ὑφάσματα βαμβάκερὰ διὰ δραχ. 6,151,507, νήματα διὰ 2,096,717, μάλλινα ὑφάσματα διὰ δραχ. 728,300, γαιάνθρακες 464,789, σίδηρος ἀκατέργαστος καὶ κατειργασμένος 978,232, πνεύματα 339,955, παστὰ 255, 554, ζάκχαρι 303,080, δέρματα ἀκατέργαστα 314, 003 καφὲς 247,657.

Τὴν δευτέραν θέσιν κατέχει ἡ Τουρκία, τῆς ὁποίας ἡ εἰσαγωγὴ ἀναβαίνει εἰς 9,791,390, ἀποτελοῦντα τὰ 18 ἑκατοστὰ τοῦ ὅλου τῆς εἰσαγωγῆς· τὰ κυριώτερα εἴδη, ἐξ ὧν ἀπαρτίζεται ἡ ἐκ Τουρκίας εἰσαγωγὴ, εἶναι δημητριακοὶ καρποὶ διὰ 3, 137,200, ζῶα 1,912,155, δέρματα ἀκατέργαστα 429,836, ξυλεία ἐν γένει 695,341, παστὰ 583, 381, ὀπῶραι 313,891, ὑφάσματα μάλλινα 235, 547, βαφαὶ 247,644, τυρὸς 112,616, καπνὸς 114,320.

Μετὰ τὴν Τουρκίαν ἔρχεται ἡ Αὐστρία διὰ δρ. 8, 252,419 καὶ ἡ Γαλλία 7,863,478. Μεταξὺ τῶν εἰσαχθέντων ἐξ Αὐστρίας κατέχει τὴν πρώτην θέσιν ἡ ξυλεία, ἐκτιμηθεῖσα διὰ δρ. 1,577,572, ἀκολού-

(*) Κατακειμένης ἤδη ὑπὸ τὰ πιεστήρια τῆς παρούσης διατριβῆς, ἐλάβομεν τὸ δεύτερον μέρος τῆ Στατιστικῆς τῆς Ἑλλάδος ἐν ᾧ ἐκτίθεται λεπτομερέστατα ὑπὸ τοῦ Κ. Ι. Σούτσου ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς κατὰ τὸ ἔτος 1861. Σ. Π.

θως ἔρχονται τὰ μαλλινα ὑφάσματα διὰ 833,928, τὰ φέσια διὰ 515,426, τὸ χαρτὶ 272,019, ὁ σίδηρος 313,324, ἡ ὀρυζα 162,127, τὸ βούτυρον 161,570, ὁ χρυσὸς καὶ τὸ χρυσόνημα 200,487· ἐκ δὲ τῶν εἰσαχθέντων, ἀπὸ τὴν Γαλλίαν προέχουσι τὸ ζάκχαρι διὰ 1,271,745, τὰ μάλλινα ὑφάσματα 1,017,847, τὰ μεταξωτὰ 316,282, τὰ ἀκατέργαστα δέρματα 459,929, τὰ κατειργασμένα ἐκτιμηθέντα διὰ τὸ αὐτὸ περίπου ποσὸν, τὰ ἄλευρα 325,235, ὁ καφὲς 335,814, τὰ παστὰ 278,300, τὸ χαρτὶ 204,091.

Αἱ ἀνωτέρω τέσσαρες ἐπικράτειαι, ὁμοῦ λαμβανόμεναι, εἰσήγαγον 40,189,889, ποσὸν ἀπατελοῦν τὰ 74 4[2 ἑκατοστὰ, ἤτοι τὰ τρία τέταρτα τοῦ ὅλου ἡμῶν εἰσαγωγικοῦ ἐμπορίου.

Ἐκ τῆς Ῥωσσίας ἐγένετο εἰσαγωγὴ 4,032,141, ἐκ δὲ τῶν Παραδονναβίων Ἡμερονιῶν 3,333,031, προερχόμενα κατὰ τὸ πλεῖστον μέρος ἀπὸ δημητριακοὺς καρπούς.

Συγκρινόμενον τὸ ἐμπόριον τοῦ 1860 πρὸς τὸ τοῦ 1859 κατ' ἐπικράτειαν προελεύσεως, παρουσιάζει αὔξησιν μὲν εἰς τὴν Ἀγγλίαν, τὰς Ἡγεμονίας, τὴν Ῥωσσίαν, τὴν Αὐστρίαν, τὴν Αἴγυπτον, τὴν Γαλλίαν, τὴν Ἑπτάνησον καὶ τὸ Βέλγιον, ἐλάττωσιν δὲ εἰς ὅλα τὰ λοιπὰ Κράτη· ἡ αὔξησις εἶναι πρὸ πάντων σημαντικὴ διὰ τὴν Ἀγγλίαν, συνισταμένη ἐκ δρ. 4,020,286, προερχομένων κυρίως ἀπὸ βαμβακερὰ καὶ μάλλινα ὑφάσματα, διότι ἐνῷ κατὰ τὸ 1859 εἰσήχθησαν ἐξ Ἀγγλίας τοιαῦτα ἀξίας δρ. 3, 587,669, κατὰ τὸ 1860 εἰσήχθησαν ἐξ Ἀγγλίας τοιαῦτα ἀξίας δρ. 8,256,224· ἡ αὔξησις τῆς Ῥωσσίας καὶ τῶν Ἡγεμονιῶν εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς εἰσαγωγῆς πλειοτέρων σιτηρῶν κατὰ τὸ 1860 ἢ τὸ 1859, ἡ δὲ τῆς Αὐστρίας προέρχεται ἀπὸ ζάκχαρι, καφὲν, κικγάλιας, ὑφάσματα κτλ. Ἡ φαινομένη εἰς τὸν πίνακα τῆς Ἰταλίας μείωσις προέρχεται, διότι ἐγένετο ὀλιγωτέρα εἰσαγωγὴ θείου καὶ ἀκατεργάστων δερμάτων.

6. Τόποι διευθύνσεως.

Εἰς τὸν πίνακα τοῦ ἐξαγωγικοῦ ἡμῶν ἐμπορίου τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ἡ Ἀγγλία ἥτις εἶναι ὁ κυριώτερος τῆς καταναλώσεως τόπος τοῦ πρωτίστου τῆς Ἑλλάδος προϊόντος, ἤτοι τῆς σταφίδος· ἡ γενομένη διὰ τὴν ἐπικράτειαν ταύτην ἐξαγωγὴ ἀναβαίνει εἰς 13,161,300 δραχμὰς ἀποτελούσας τὸ ἥμισυ τοῦ ὅλου τῆς ἐξαγωγῆς καὶ προερχομένας ἀπὸ σταφίδα 11,791,741, κουκούλια 631,440, σμύριδα 197,010, σῦκα 163,893 κτλ.

Μετὰ τὴν Ἀγγλίαν ἔρχεται ἡ Τουρκία, διὰ τὴν ὁποίαν εἰσήχθησαν προϊόντα ἀξίας δρ. 4,321,877, ἤτοι 16 ἑκατοστὰ τῆς ὅλης ἐξαγωγῆς. Προέρχεται δὲ ἡ ποσότης αὕτη ἀπὸ κατειργασμένα δέρματα 679,190, οἴνους 632,163, σῦκα 392,354, ὀπώρας νωπὰς 337,084, τυρὸν 229,597, καπνὸν 180, 302 κτλ.

Μετὰ τὴν Τουρκίαν κατέχει τὴν πρώτην θέσιν ἡ Αὐστρία διὰ δρ. 3,770,171, ἀκολούθως ἔρχεται ἡ Γαλλία διὰ δραχ. 1,873,078, ἡ Ἑπτάνησος διὰ 1,496,268, ἡ Ἰταλία διὰ 1,017,838, ἡ Ῥωσσία διὰ 533,623.

Ἡ γενομένη δι' Ἀγγλίαν ἐξαγωγὴ ὑπερβαίνει κατὰ 1,774,131, τὴν τοῦ 1859, ἡ δὲ διαφορὰ αὕτη προέρχεται ἀπὸ σταφίδα καὶ κουκούλια· ἡ δι' Αὐστρίαν εἶναι ἐπίσης ἀνωτέρα κατὰ 1,081,077, εἰς ὁποίαν προέρχονται ἀπὸ σταφίδα, σῦκα, οἶνον καὶ σπόγγον· εἰς τὸν πίνακα τῆς Γαλλίας παρουσιάζεται ἐλάττωσις ἐκ δρ. 961,051, προερχομένων κυρίως ἀπὸ κουκούλια.

7. Εἴδη εἰσαχθέντων ἐμπορευμάτων.

Κατὰ τὸν ἐν σελ. 34 πίνακα τῶν εἰσαχθέντων ἐμπορευμάτων, τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὸ ἐμπόριον τῆς εἰσαγωγῆς κατέχουσι τὰ ὑφάσματα, ἐκτιμηθέντα διὰ δρ. 12,367,115, ἐξ ὧν 6,862,846 προέρχονται ἀπὸ βαμβακερὰ, 2,837,960 ἀπὸ μάλλινα, 476,499 ἀπὸ μεταξωτὰ, 525,673 ἀπὸ λινᾶ καὶ 1,664,137 ἀπὸ διάφορα ἄλλα. Τὰ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος 1859 εἰσαχθέντα ὑφάσματα ἐξετιμήθησαν διὰ δραχ. 8,733,539, ὥστε ὑπάρχει διαφορὰ ἐπὶ πλέον ἐκ δρ. 3,633,576, προερχομένη κυρίως ἀπὸ βαμβακερὰ καὶ μάλλινα.

Τὴν δευτέραν θέσιν κατέχουσιν, ὡς καὶ κατὰ τὸ προηγούμενον ἔτος, οἱ δημητριακοὶ καρποὶ καὶ τὰ ἄλευρα τῶν ὁποίων ἡ εἰσαγωγὴ ἀνάβαίνει εἰς κοιλὰ 1,409,587, ἐκτιμηθέντα διὰ δραχ. 10,164,748· ἡ εἰσαγωγὴ αὕτη τῶν σιτηρῶν ὑπερβαίνει κατά τε τὸ ποσὸν καὶ τὴν ἀξίαν ὅλα τὰ προηγούμενα ἔτη, καὶ εἶναι ἀνωτέρα τῆς τοῦ 1859 κατὰ κοιλὰ 284,587.

Μετὰ τὰ σιτηρὰ ἔρχονται τὰ δέρματα, ἐξ ὧν εἰσήχθησαν ἀκατέργαστα μὲν ὀκάδες 2,137,736 ἀξίας 3,801,585, κατειργασμένα δὲ ὀκ. 73,275 ἀξίας 677,782· συγκρινομένη ἡ εἰσαγωγὴ τῶν ἀκατεργάστων δερμάτων μὲ τὴν τοῦ 1859 παρουσιάζει κατὰ μὲν τὸ ποσὸν αὔξησιν ἐξ ὀκ. 46,856, κατὰ δὲ τὴν ἀξίαν ἐλάττωσιν ἐκ δραχ. 139,501· ἀκολούθως ἔρχεται τὸ ζάκχαρι, τοῦ ὁποίου ἡ εἰσαγωγὴ ἀποτελεῖ ὀκ. 1,823,364 ἐκτιμηθείσας διὰ δραχ. 2, 667,702, κατωτέρα οὖσα τῆς τοῦ 1859 κατ' ὀκ. 318,496 καὶ κατὰ δραχμὰς 348,117.

Μετὰ τὰ ἀνωαέρω εἴδη παρουσιάζεται ἀξία λόγου ἡ εἰσαγωγὴ τῆς ξυλείας, τῆς ὁποίας τὰ διάφορα εἴδη ἐξετιμήθησαν διὰ δρ. 2,467,001, ποσὸν ἀνώτερον τῆς ξυλείας τοῦ 1859 κατὰ δραχ. 168,685,

ἀκολούθως ἔρχονται τὰ νήματα, συμποσούμενα εἰς ὀκ. 562,526 καὶ ἐκτιμηθέντα διὰ δρ. 2,206,909. Μετὰ τὰ νήματα ἀκολουθοῦσι τὰ ζῶα διὰ δρ. 1, 942,711, ἔπειτα ὁ σίδηρος διὰ δρ. 1,623,155, τὰ παστὰ δι' 1,512,806, ὁ καφὲς δι' 1,219,401. κτλ.

8. Εἴδη ἐξαχθέντων ἐμπορευμάτων.

Ἡ Κορινθιακὴ σταφὶς κατέχει πάντοτε τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὸν πίνακα τοῦ ἐμπορίου· ἡ ἐξαγωγὴ αὐτῆς κατὰ τὸ 1860 ἀναβαίνει εἰς λίτρας ἑνετικὰς 79,201,868, ἐκτιμηθείσας διὰ δραχ. 14,106,954, ὑπερβαίνει δὲ τὴν τοῦ προηγουμένου ἔτους κατὰ μὲν τὸ ποσὸν κατὰ λίτρας 23,686,210, κατὰ δὲ τὴν ἀξίαν κατὰ δραχ. 1,549,403.

Μετὰ τὴν σταφίδα ἔρχονται τὰ σῦκα ἐκτιμηθέντα διὰ δραχ. 1,729,422, ἀκολούθως τὰ κουκούλια διὰ 1,548,158, ἔπειτα ὁ οἶνος δι' 1,233, 160, τὰ κατειργασμένα δέρματα διὰ 1,124,432, ὁ καπνὸς διὰ 883,782 κτλ.

Β'. Τελωνιακαὶ εἰσπράξεις.

Αἱ κατὰ τὸ 1860 ἐνεργηθεῖσαι εἰς τὰ Τελωνεῖα τοῦ Κράτους εἰσπράξεις ἀπὸ τέλη ἐμπορευμάτων καὶ δικαιώματα ναυτιλίας συμποσοῦνται εἰς δραχ. 4,942,887, ἐξ ὧν μόνον 157,676 προέρχονται ἀπὸ ναυτιλιακὰ δικαιώματα, αἱ δὲ ἄλλαι εἶναι τέλη ἐμπορευμάτων ὑποδιαιρούμενα ὡς ἀκολούθως.

Ἀπὸ εἰσαγωγὴν. . . .	δραχ.	4,055,888
ἐξαγωγὴν.	»	642,712
διαμετακόμισιν. . . .	»	52,316
λαθρεμπόρια.	»	25,589
ἀπρόβλεπτα.	»	8,706
Τὸ ὅλον. .		4,785,211

Αἱ εἰσπράξεις τοῦ 1860, ἀνώτεραι οὖσαι ὅλων των παρελθόντων ἐτῶν ὑπερτεροῦσι τὰς μὲν τοῦ προηγουμένου ἔτους κατὰ δραχ. 385,064, τὸν δὲ μέσον ὅρον τῆς πενταετίας κατὰ 552,375· ἡ αὔξησις αὕτη προέρχεται κυρίως ἀπὸ δικαιώματα εἰσαγωγῆς.

Οἱ εἰσπραχθέντες κατὰ τὸ 1860 εἰς τὰ Τελωνεῖα ἔγγειοι φόροι συμποσοῦνται εἰς δρ. 1,185,879, ποσὸν ἀνώτερον τοῦ μὲν 1859 κατὰ 278,339, τοῦ δὲ μέσου ὅρου τῶν πέντε ἐτῶν κατὰ 426,993.

Ἐξεταζόμεναι αἱ τελωνιακαὶ εἰσπράξεις τοῦ 1860 συγκριτικῶς μὲ τὰς τοῦ 1859 κατὰ τελωνεῖον παριστάνουσιν αὔξησιν 148,405 δραχ. εἰς τὸ Τελωνεῖον Πατρῶν, 83,298 εἰς τὸ τοῦ Πειραιῶς, 47, 204 εἰς τὸ τῶν Ἀθηνῶν, 63,261 εἰς τῶν Καλαμῶν· ἐλάττωσις παρουσιάζεται εἰς τὸ Τελωνεῖον τῆς Τήνου, τὸ ὁποῖον περιλαμβάνει καὶ τὸ ὑποτελωνεῖον τῆς Ἄνδρου, ἐκ δρ. 31,609, εἰς τὸ τῆς Βονίτσης ἐκ 13,244, εἰς τὸ τῆς Χαλκίδος ἐκ 10,454 καὶ εἰς τὸ τῆς Σύρου ἐκ 10,246.

Γ'. Κίνησις τῶν ἀποταμιευτικῶν καταστημάτων.

Αἱ κατὰ τὸ 1860 ἐργασίαι τῶν ἀποταμιευτικῶν καταστημάτων τοῦ Κράτους ὀλίγων διαφέρουσιν ἀπὸ τὰς τῶν δύο προηγουμένων ἐτῶν. Καθ' ὅλον τὸ ἔτος τοῦτο εἰσήχθησαν ἐν αὐταῖς 7,763,802 δραχμῶν ἐμπορεύματα, τὰ ὁποῖα, ἑνούμενα μὲ τὸ ἐκ δρ. 1,478,056 ὑπόλοιπον τοῦ προηγουμένου ἔτους ἀποτελοῦσιν 9,241,858, ἐξ ὧν ἐτέθησαν εἰς ἀνάλωσιν 4,012,659, ἀπεστάλησαν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν 3, 536,016 καὶ ἔμειναν εἰς τὰς ἀποθήκας τῆς ἐναποταμιεύσεως 1,693,183.

Δ'. Κατάστασις τῆς ἐμπορικῆς ναυτιλίας.

Τὰ εἰς τὰ νηολόγια τῶν διαφόρων λιμένων τοῦ Κράτους ἐγγεγραμμένα κατὰ τὴν 31 Ἰουλίου, 1860 ἐμπορικὰ πλοῖα συνεποσοῦντο εἰς 4,070, ἔχοντα χωρητικότητα τόνων 263,075 καὶ πληρώματα 23, 842 ἀνδρῶν.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν Α'. τάξεως ἐμπορικῶν πλοίων, ἤτοι τῶν ἐχόντων χωρητικότητα κατωτέραν τῶν 60 τόνων, ἀναβαίνει εἰς 2,857 ἔχοντα χωρητικότητα 29,193 τόνων τὰ δὲ τῆς Β'. τάξεως, ἤτοι τὰ ἔχοντα χωρητικότητα ἀνωτέραν τῶν 60 τόνων, ἀριθμοῦνται εἰς 1,213 μὲ χωρητικότητα 233,882.

Κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1859 τὰ ἑλληνικὰ ἐμπορικὰ πλοῖα ἠριθμοῦντο εἰς 3,984, ὧν ἡ χωρητικότης ἀπετέλει τόνους 274,480 τὰ δὲ πληρώματα συνίσταντο ἐκ 23,918 ἀνδρῶν.

Ε'. Κατάπλοι καὶ ἀπόπλοι πλοίων.

Καθ' ὅλον τὸ ἔτος 1860 κατέπλευσαν εἰς ὅλους τοὺς λιμένας τοῦ Βασιλείου 77,958 πλοῖα, ἔχοντα χωρητικότητα 2,298,158 τόνων, ἀπέπλευσαν δὲ 78,107 πλοῖα μὲ χωρητικότητα 2,321,084.

Τὰ ἐξ ἄλλων ἐπικρατειῶν καταπλεύσαντα ἀριθμοῦνται εἰς 10,223, τόνων 928,176, ἐξ ὧν ἀτμοκίνητα μὲν 714 τόνων 384,434, μεγάλα ἱστιοφόρα 2,641 τόνων 453,115, καὶ μικρὰ ἱστιοφόρα 6,868 τόνων 90,557· τὰ ἀποπλεύσαντα δι' ἄλλας ἐπικρατείας συμποσοῦνται εἰς 9,265, τόνων 981, 151. ἐξ ὧν 794 ἀτμοκίνητα τόνων 429,835, 2,646 μεγάλα ἱστιοφόρα τόνων 472,339 καὶ 5,855 μικρὰ, τόνων 78,977.

Ἡ μεταξὺ τῶν διαφόρων λιμένων τοῦ Κράτους κίνησις ἢ ἀκτοπλοΐα περιλαμβάνει ἐν μὲν τοῖς καταπλοις 67,735 πλοῖα χωρητικότητος 1,369,982 τόνων, ἐν δὲ τοῖς ἀπόπλοις 68,642, τόνων 1,339 933, τὸ ὅλον πλοῖα 136,577 μὲ χωρητικότητα 2, 709,915 τόνων. Ἐκ τούτων 2,507 εἶναι ἀτμοκίνητα τόνων 1,211,069, 12,552 μεγάλα ἱστιοφόρα πλοῖα τόνων 402,666 καὶ 121,518 μικρὰ, τόνων 1,096,180.

ΔΙΑΦΟΡΑ.

ΟΘΩΝ κτ.λ.

Ἐπὶ τῇ προτάσει τοῦ Ἡμετέρου ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν Ὑπουργοῦ, ἀπεφασίσαμεν καὶ διατάττομεν.

Ἐγκρίνεται ἡ σύστασις ἐπιτροπῆς, συγκειμένης ἐκ τῶν ΚΚ. Μισαὴλ, Μητροπολίτου Ἀθηνῶν καὶ Προέδρου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἑλλάδος, Σπυρίδωνος Ἀντωνιάδου, Νομάρχου Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας, Γρηγορίου Γ. Παπαδοπούλου, καθηγητοῦ, Ἀασκ. Π. Ἀασκαρίδου καὶ Γεωρ. Ἀγγελοπούλου, ἰλάρχου, πρὸς ἵδρυσιν ἐνταῦθα μνημείου εἰς τὸν ἀείμνηστον Πατριάρχην Γρηγόριον.

Ὁ Ἡμέτερος ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν Ὑπουργὸς θέλει δημοσιεύσει καὶ ἐκτελέσει τὸ παρὸν Διάταγμα.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 10 Μαΐου 1862.

Ὑπογ. ΟΘΩΝ.

Προσυπογ. Χ. ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΣ.

ΑΓΓΕΛΙΑ,

Πρὸς τοὺς ἀπανταχοῦ ὁμογενεῖς.

Μεταξὺ τῶν ἐνδόξων τῆς Ἑλληνικῆς παλιγγενεσίας γεγονότων, τῶν μεγάλων ἐκείνων ἡρωϊκῆς ἀφοσιώσεως παραδειγμάτων, διαπρέπει πάντως ὁ μαρτυρικὸς τοῦ ἀοιδίμου πατριάρχου Γρηγορίου θάνατος· διότι μέγα ὄντως θέαμα παριστᾷ, οὐ μόνον ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς ὀρθοδοξίας, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀνθρωπότητος ἐν γένει, τὸ ὄκρον ἐκεῖνο τοῦ ἑλληνισμοῦ πρόσωπον, ὁ ἀρχιερεὺς ὁ τὰ ναυάγια τῆς ἑλληνικῆς πολιτείας καὶ ἐθνότητος καὶ τὸ ἐν αὐτοῖς θεῖον ζώπυρον ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ περιθάλπων ποτέ, ἀπὸ τῆς ἀγχόνης ἐκτείνων τὰς χεῖρας καὶ εὐλογῶν τὴν ἐθνικὴν ἀνάστασιν καὶ συγχαίρων τοὺς δημίους αὐτοῦ. Ἀλλὰ τὸ γεγονὸς τοῦτο, μετὰ πλείστων ἄλλων, τρανῶς τεκμηριοῦν τὴν ἀδιάσπαστον σχέσιν τῆς ὀρθοδοξίας καὶ τοῦ ἑλληνισμοῦ καὶ τὸ ἀληθὲς τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας πνεῦμα, ἐπέδρασε μάλιστα καὶ θέλει ἐπ' ἀγαθῷ ἐπιδρᾷ ἐπὶ τὸ αἴσθημα καὶ τὸ φρόνημα τῶν Ἑλλήνων.

Πρό τινος ἤδη καιροῦ ἐγένετο φροντὶς, διὰ τῆς προθύμου συμπράξεως τοῦ Κ. Γεωργίου Ἀγγελοπούλου, πρὸς πατρὸς ἀνεψιοῦ τοῦ ἀοιδίμου πατριάρχου, ὅπως εἰκόν τις, θεωρηθεῖσα ὡς παριστῶσα τοὺς σεβαστοὺς ἐκείνους χαρακτῆρας, κατασταθῇ, συντελούσης καὶ τῆς Κυβερνήσεως, καὶ κοινοτέρα, ἔπως, ὥστις παραμυθία καὶ ἐλπὶς, ἐμπνέῃ ὁσονεκῶς τὰ θερμὰ ἐκεῖνα καὶ ἁγνὰ τῆς φιλοπατρίας αἰσθήματα, ἅπερ ἐνεψύχουν ἐκεῖνον ζῶντα· διότι τοῦ καλοῦ τούτου τῶν ἡμετέρων πατέρων ἠθικοῦ κλήρου κατὰ τὰς παρούσας μάλιστα περιστάσεις καὶ τὰς μελλούσας τύχας τῆς πατρίδος ἀνάγκην ἔχομεν.

Ἀλλ' ὁ σκοπὸς ἀπολείπεται πάντως ἀτελὴς, μέχρις οὗ ἀνεγερθῇ δημοτελές τι μνημεῖον, ἄξιον τῶν αἰσθημάτων, ἅπερ μέλλει νὰ παριστᾷ· ὅθεν τὸ καθῆκον τοῦ νὰ ἐκφρασθῇ δημοσιώτερον ἡ ἐθνικὴ εὐγνωμοσύνη, συναισθανθέντες πολλοὶ τῶν ἐκτὸς καὶ ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος ὁμογενῶν, καὶ πρόθυμοι ὄντες νὰ καταβάλωσιν ἐπὶ τούτῳ, ἀπετάθησαν εἰς ἡμᾶς, ὅσως ἀποτελέσωμεν ἐπιτροπὴν τὴν φροντίσουσαν περὶ τῆς ἐκπληρώσεως τῆς ἐθνικῆς ταύτης εὐχῆς.

Εὐγνωμόνως λοιπὸν ὑπακούσαντες, καὶ νομίζοντες ὅτι εἰς τοῦ ἐθνικοῦ τούτου ἔργου, συμβόλου ὄντος πανελληνίου δόξης, ὅπως τηρηθῇ ὁ οὐσιώδης αὐτοῦ χαρακτὴρ, καὶ τὴν ἐπινόησιν καὶ τὴν πραγματοποίησιν, ἁρμόζει μάλιστα πάντες οἱ φίλοι τῆς ἑλληνικῆς εὐκλείας νὰ συμμετάσχουσιν, ἀποτεινόμεθα εἰς τοὺς ἀπανταχοῦ ὁμογενεῖς καὶ ἀναγγέλλομεν αὐτοῖς, ὅτι διὰ τοῦ ἀπὸ 10 ἰσταμένου Β. διατάγματος διωρίσθη ἐπὶ τούτῳ ἐπιτροπὴ, συγκειμένη ἐκ τῶν ὑποφαινομένων, ἥτις θέλει φροντίσει περὶ τῶν ἑξῆς.

Λον. Θέλει εἰσπράττει πᾶσαν αὐθόρμητον ὑπὲρ τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ μνημείου προσφορὰν, Ἑλλήνων καὶ φιλελλήνων· ὅπως δὲ ἕκαστος, κατὰ τὸ μέτρον τῆς δυνάμεώς του, δύνηται συνεισφέρων νὰ μετέχῃ τοῦ ἐθνικοῦ τούτου ἔργου, ἡ προσφορὰ θέλει γίνεσθαι δεκτὴ, ὅσον μικρὰ καὶ ἂν ἦναι, ἐκδιδομένου τακτικοῦ διπλοτύπου καὶ κατατιθεμένων τῶν χρημάτων εἰς τὴν τράπεζαν.

Εἰς τὸ ταμεῖον τοῦτο τῆς ἐπιτροπῆς ὡς ἀπ' ἀρχὴν κατέβαλεν ἤδη ὁ Κύριος Γ. Ἀγγελόπουλος δρ. 3,000.

Βον. Ἀναλόγως τοῦ εἰσπραττομένου ποσοῦ θέλει φροντίσει νὰ σχεδιασθῇ ἢ προπλασθῇ τὸ μνημεῖον, διὰ διαγωνισμοῦ Ἑλλήνων καλλιτεχνῶν ἐνταῦθα, κατ' ἀκριβές τι πρόγραμμα, ὅπερ συντάξασα θέλει ἐγκαίρως δημοσιεύσει ἐπὶ ὡρισμένῃ προθεσμίᾳ, ὡς καὶ τὸν ἐπὶ τοῦ διαγωνισμοῦ κανονισμόν.

Γον. Παραλαμβάνουσα πέντε τεχνοδίκας, ἐκ τῶν παρ' ἡμῖν καταλληλοτάτων Ἑλλήνων καὶ ἀλλοδαπῶν, θέλει ἀναθέσει εἰς τὴν ἔγκρισιν αὐτῶν τὰ ἐμφανισθησόμενα ἀνωνύμως σχέδια. Τὸ δ' ἐγκριθησόμενον θέλει δημοσιεύσει μετὰ τοῦ ἀνήκοντος προϋπολογισμοῦ καὶ τοῦ καταλόγου τοῦ μέχρι τοῦ καιροῦ ἐκείνου εἰσπεπραγμένου ποσοῦ τῶν προσφορῶν.

Δον. Θέλει ἐπιβλέψει εἰς τὴν ἐκλογὴν καὶ ἀγορὰν τοῦ γηπέδου, εἰς ἐκτέλεσιν καὶ τοποθέτησιν τοῦ μνημείου, δι' ἑαυτῆς καὶ διὰ καταλλήλων ἐπιστατῶν.

Θέλει δὲ προσπαθήσει δι' οἱουδήποτε μέσου νὰ ἐπιτύχῃ τὴν μετακομιδὴν τῶν λειψάνων τοῦ ἀοιδίμου πατριάρχου ἐξ Ὀδησσοῦ, ἅπερ θέλουσι κατατεθῆ ἐν τῷ μνημείῳ τούτῳ.

Εον. Τέλος θέλει δημοσιεύσει ἔκθεσιν τῶν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους πρακτικῶν αὐτῆς, μετ' ἀκριβοῦς σχεδίου τοῦ ἤδη ἱδρυμένου μνημείου.

Πεποιθότες ὅτι οἱ ἀπανταχοῦ ὁμογενεῖς, ἐννοοῦντες τὸ καθῆκον τῆς πανδήμου ἐκφράσεως τῆς ἐθνικῆς εὐγνωμοσύνης, ἐνθυμούμενοι τὴν ἐπίδρασιν τῶν μνημείων ἐπὶ τὸν καταρτισμὸν τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος, καὶ ἐπὶ τὴν πρόοδον τῆς ἐγχωρίου καλλιτεχνίας θέλουσι σπεύσει ν' ἀποδείξωσι διὰ τῶν πράξεών των, ὅτι οἱ ἀποταθέντες πρὸς ἡμᾶς καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ ἐγενόμεθα ἄπλοι διερμηνεῖς τῶν γενναίων αὐτῶν αἰσθημάτων καὶ παρεστάθημεν εἰσηγηταὶ μόνον τοῦ ἐθνικοῦ τούτου ἔργου, εὐχόμεθα νὰ ζῶμεν ταχέως περὶ τὸν ἀνδριάντα τοῦ πατριάρχου καὶ ἄλλους ἱδρυομένους ἄλλων προμάχων τῆς ἐθνεγερσίας, παρορμῶντας τοὺς ἐπιγόνους εἰς ἀρετὴν καὶ φιλοπατρίαν.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 13 Μαΐου 1862.

« ΜΙΣΑΗΛ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ, Μητροπολίτης Ἀθηνῶν
« καὶ πρόεδρος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

« ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ, Νομάρχης Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας.

« Γ. Γ. ΠΑΠΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, καθηγητὴς καὶ γραμ-
« ματεὺς τῆς ἐπιτροπῆς.

« ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ, Ἴλαρχος.

« ΑΑΣΚ. Π. ΑΑΣΚΑΡΙΔΗΣ, ταμίας τῆς ἐπιτροπῆς.